

A MAGYAR
FÖLDRAJZI TÁRSASÁG
KÖNYVTÁRA.

SZERKESZTI

LÓCZY LAJOS.

~~~~~ V. KÖTET. ~~~~~

SZAVÓJAI LAJOS AMÁDÉ

abruzzói kir. herceg

AZ „ÉSZAK CSILLAGA“

(„STELLA POLARE“)

AZ ÉSZAKI SARKTENGEREN

1899—1900.

OLASZBÓL FORDITOTTA

DR. DARVAI MÓRIC.

SZAVÓJAI LAJOS AMÁDÉ

abruzzói kir. herceg

AZ „ÉSZAK CSILLAGA“

(„STELLA POLARE“)

AZ ÉSZAKI SARKTENGEREN

1899—1900.

207 képpel, 24 melléklettel, 2 panorámával és 3 térképpel.

OLASZBÓL FORDITOTTA

D^R. DARVAI MÓRIC.

II. KÖTET.

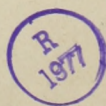
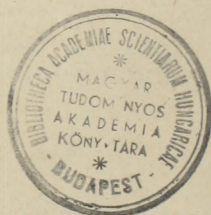
BUDAPEST
LAMPEL RÓBERT (WODIANER F. ÉS FIAI)

cs. és kir. udvari könyvkereskedés kiadása

108586

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

Minden jog fentartva.

UMBERTO CAGNI PARANCSNOK.

ELSŐ FEJEZET.

Előkészületek a szánkaexpedícióra. Indulás észak felé. Visszatérünk a kunyhóba.

Indulóban lévő szánkaexpedíciónk legkényesebb és egyszersmind legfontosabb problémája a táplálék kérdése volt. Az élelmiszerek előkészítésével mindannyian aggodalmas gondoskodással foglalkoztunk s mindnyájunkon túltett e doktor.

Egy-egy adag súlya fejenként 1:345, az összes

élelmi szerek súlya 815.8 kilogramm volt.

Ugyanoly aggodalmasan szigorú pontossággal, mint az élelmiszereket előkészítettük, válogattuk ki a használandó öltönydarabokat s a táborozási szereket.

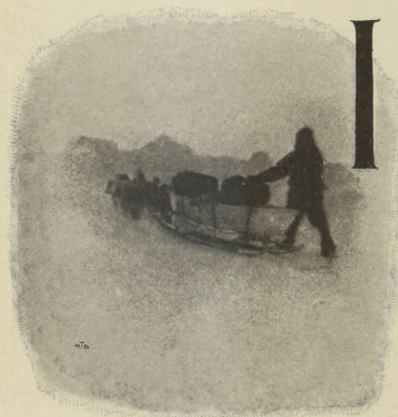
A kilenc ember számára való, szánkákön szállítandó öltönydarabok összes súlya 128 kilogrammra rúgott, a táborozási eszközöké 258-ra. E teherhez hozzájárult 4 *kajak* egyenként 25, összesen 100 kgr. és 12 szánka, egyenként 20, összesen 240 kilogramm súllyal. Összesen 1542 kgr.

ELSŐ FEJEZET.

Előkészületek a szánkaexpedícióra. Indulás észak felé. Visszatérünk a kunyhóba.

Indulóban lévő szánkaexpedíciónk legkényesebb és egyszerűsége legfontosabb problémája a táplálék kérdése volt. Az élelmiszerek előkészítésével mindannyian aggodalmas gondoskodással foglalkoztunk s mindnyájunkon túltett e doktor.

Egy-egy adag súlya fejenként 1:345, az összes élelmi szerek súlya 815.8 kilogramm volt.

Ugyanoly aggodalmasan szigorú pontossággal, mint az élelmiszereket előkészítettük, válogattuk ki a használandó öltönydarabokat s a táborozási szereket.

A kilenc ember számára való, szánkákon szállítandó öltönydarabok összes súlya 128 kilogrammra rúgott, a táborozási eszközöké 258-ra. E teherhez hozzájárult 4 *kajak* egyenkint 25, összesen 100 kgr. és 12 szánka, egyenkint 20, összesen 240 kilogramm súllyal. Összesen 1542 kgr.

Miután megállapítottuk, hogy a szánkák mindegyike, önsúlyát is beleértve, 280 kilogramm terhet, tehát a tizenkettő együttvéve 3360-at hordhat, a kellékek, 1542 kilogrammnyi súlyának levonása után 1818 kilogramm maradt. Ennyi lehetett a kutyáknak szánt élelmi szer súlya; a csomagolás és ponyvák súlyát levonva, jutott nekik 1690 kgramm pemmikán, ami 3380 adagnak felelt meg. Ezzel a mennyiséggel be kellett érniök állatainknak az egész expedició tartama alatt, ha azt akartuk, hogy egy-egy ne húzzon induláskor nagyobb terhet s e teher fokozatosan csökkenjen oly mértékben, amint az állatok ereje is gyöngül a huzamos munka következtében. E számításnál azonban feltételeztük még azt is, hogy az első négy napon két-két, a következő napok mindegyikén egy-egy kutyát leölünk s minden leölt kutya 10 adagot szolgáltat a megmaradtak részére.

Sok próbálás és gyakori méregetés után végleg meghatároztuk, mennyi terhet rakjunk minden egyes szánkára; azután február 3.-án megkezdődött a teher felrakása.

Egy hét alatt a munka nagyja el volt végezve; valamennyi szánka megrakva, összekötözve és nagy viaszos vászonfedőkkel betakarva együtt állott a kunyhó előtt.

Indulásra készen, most már csak arra vártunk, hogy a szürkület öt óránál hosszabb tartamú legyen.

A jégzaj még mindig távol volt a Teplitz-öböl partjától s már le is mondtunk arról a reményről, hogy ezen a ponton ráléphetünk a jégre. Elkerülhetetlen volt tehát, hogy a Germánia-foktól a Fligely-fokig keressünk a part mentében olyan helyet, amely alkalmas arra, hogy ott a szigetről az egész karavánnal a jégzajra léphessünk.

E célból, PETIGAX és FENOILLET kíséretében a kunyhót elhagyva, nyolc kutyától húzott szánkán útra keltem február 12.-én oly szándékkal, hogy 14.-én este visszatérek.

Ez idő alatt a hőmérő állása —24 és —31° között változott, és most történt először, hogy ily alacsony hőmérsékletnél,

csupán a vékony sátor födelétől védve éltünk és aludtunk a jégen. E két éj azonban, bár nem volt igen szép az idő, még a legkellemesebb volt mindazok között, melyeket a kunyhón kívül töltöttünk. Én ezt annak tulajdonítom, hogy még kitűnő egészségben voltunk és könnyebben álltuk a hideget, míg később a hosszas küzdelem a hideggel inkább teljesen kimeríti az embert, mintsem hozzászoktatja olyan éghajlathoz, melyre nem született.

Kirándulásunk célját teljesen elértük, mert a Germania-

Málházni kezdünk.

foktól körülbelül 5 kilométernyire oly helyre akadtunk, honnan igen könnyen a tenger jégére szállhattunk.

Ő kir. fensége beleegyezésével megállapítám, hogy az egyes csoportok mikép alakuljanak meg:

Harmadik csoport: PETIGAX, FENOILLET és én.

Második csoport: QUERINI, CARDENTI és CANEPA matrózokkal.

Első csoport: A doktor, OLLIER és SAVOIE kalauzokkal.

Előkészítjük a tizenharmadik szánkát, mely az utazás első két napján kísér bennünket, hogy erre az időre élelmi szereket szállítson számunkra utánunk. — EVENSEN kapitány megy ezen a szánkán, vele a két norvég matróz,

OLE és HANS. Egészen 280 kilogrammnyi terhet visz magával.

Néhány nap óta déltől kezdve a kunyhó előtt, karókhöz kötött láncon tartjuk a kutyákat. Amelyeket legnehezebb összefogdosni — vagy tíz lehet ilyen — azokat kutyaólba zárjuk és ott is láncon tartjuk. Van köztük egy, mely már három hónap óta senkit sem enged magához közel és ezért be sem lehetett fogni; egy másikat

A kutyákat nehéz összefogdosni.

csak 3 napi hajszolás után kaphattunk meg; egynehány harapós, ha sejti, hogy valaki meg akarja fogni az örvüket. Ezek a kutyák valóban nem nagyon kezesek, de a munka és a hosszabb érintkezés majd enyhít vadságukon, mely most fékezhetetlennek tetszik.

Este hat óra felé a *pemmikán* kiosztása után szabadon eresztjük a kunyhó előtt leláncolt valamennyi kutyát. Az állatok csaholnak örömben, ugrálnak, futkosnak; félóráig valóságos boszorkánytáncnak vagyunk tanúi; aztán újra kezdik az ebek a *pemmikán* falatozást, melyre kevesen haj-

landók, ha láncon vannak, de most szokásból eleszik egymástól a falatot, kettő-három is összevesz egy darab miatt, míg mások éhesen kullognak körülöttük. Úgy látszik, az a falat legízletesebb, melyet valamelyiktől elragadni sikerült.

Tizenhetedikén hófellegetek kavar fel a nyugati szél, mely csakhamar északi, aztán északkeletibe csap át és este felé elcsendesül. A rossz idő miatt nem kötöttük láncra a kutyákat s ebéd alatt nem is vigyáztunk rájuk. Ezt arra használták fel, hogy egyik társukat széttépték; szerencsére, ez nem volt a legnagyobbak közül való. Az áldozaton mindjárt megpróbáljuk a mészárszék munkálatait. Tizenegy adagra osztjuk, egyet a *pemmikán* szétosztása előtt odavetünk a kutyáknak. De egyik sem nyúl hozzá, valamennyi megszimatolja s a legnagyobb utálattal elfut.

Felvirrad az elutazásunk előtti nap, vasárnap, február 18-ika. A köteleket feszesebbre húzzuk a szánkákön és láncra kötjük az ebeket. EVENSEN kapitány a két norvéggal megnézi, vajjon lehet-e az Oszlop-fok megkerülése után a jégzajra szállni. Déli 12 óra felé leverő hírekkel jó vissza: széles csatorna keletkezett a part mentén s beláthatatlan messzeségbe terjed észak felé.

Ebéd után PETIGAX, STÖKKEN és ANDRESEN társaságában a Germánia-fok felé megyek. A jégzaj, melyet délelőtt még csatornák barázdáltak, most jobban összeszorúlnak látszik, és a csatorna, mely a parttól elválasztja, a foknál 200 méter szélességű ugyan, de északfelé mindinkább keskenyedik. Távollétem alatt PETIGAX és STÖKKEN megvizsgálják a sziget jégárjának peremét, hogy lássák, vajjon könnyen járhatnak-e a szánkák a jégáron.

Vacsora előtt mindent végleg rendbehozunk a holnapi indulásra. A vasárnapi istenisztelet után a szokott prédikáció helyett ő kir. Fenségétől az expedició tagjai nevében elbúcsúszom. Vacsora után megdelejezzük a kompászok tüit, azután mindenki búcsúlevelet ír családjának.

Csillagos az ég, csendes és átlátszón tiszta a levegő, de nyugaton a rettentő fekete folt, mely a jégnélküli vizet jelzi, az Oszlop-fok irányában a morénán túl is látható.

Hétfő, február 19. Chronometeremet kinyitva, a két fődél között jegyesem levélkéjét találok. Szeretettel teljes üdvözlete túlfeszített idegeimnek visszaadja a nyugalmat. Aki lelkemben olvasna, nem találná ott semmi nyomát az aggodalomnak, mintha nem is tudnám, hogy életem egyik legfontosabb időszakát kezdem meg. Erősnek érzem magam, el vagyok készülve mindenre, bízom a jövőben, biztosra veszem, hogy vissza fogok térni.

Hétkor ANDRESEN STÖKKEN ÉS TORGRINSEN társaságában az Oszlop-fokhoz ment. Kevéssel nyolc után visszajő TORGRINSEN és arról értesít, hogy a foknál köröskörül nyílt tenger van, arra tehát nem vehetjük utunkat. A másik kettő tovább ment a Germánia-fok felé; értesíteni fognak kémszemlélők eredményéről, mielőtt a szánkákkal a magaslatra érek. Kénytelenek vagyunk a Germánia- és Fligely-fok között lépni a jégzajra.

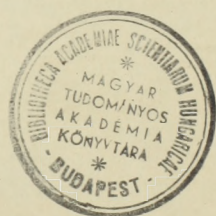
Összegöngyöltettük hálózásájkainkat, félre raktuk tábori ágyaikat, megreggeliztünk, hét szánkába befogtuk a kutyákat. Pontban kilenckor derengő világosság mellett a szánka fele útra kél és pedig a karaván valamennyi emberével; két-két ember jár minden egyes szánkánál.

Alighogy a hegylejtő aljához érünk, heves északkeleti szellő kerekedik és hófelhőt kavár fel, mely azért is alkalmatlan, mert a hőmérséklet -30° alatti. A kutyák elvesztik kedvöket, nem jutunk előre; egy órai erőlködéssel alig haladtunk 200 méternyi. Valamennyi emberrel két szánkát tolatok s ezt a kettőt sikerül a fensíknak egy olyan pontjáig juttatni, melyet okvetlenül el kellett érnünk, akár egészen fel akarunk hágni a tetőre, akár le akarunk ereszkedni a dombról az északi oldalra.

Mindkét szánka kutyáival leszállunk a lejtő aljához; itt 16 kutyát fogva egy-egy szánkába, sikerül azt az embe-

A SARK FELÉ INDULÁS ELŐESTÉJÉN.

rek segítségével nélkül is a meredek lejtőn felhúzni, és délben már kilenc járművünk áll sorban a fensíkon.

Eközben ANDRESEN és STÖKKEN, a szembevágódó hótól feldagadt arccal, visszajön a Germánia-fok felől. Nagyon keveset láthattak a nagy ködben és viharban. Nincs rá remény, hogy ezen a napon ráléphetünk a jégzajra.

A kunyhóba visszatérve, hol ebédelni akarunk, nagy fáradságunkba kerül a terhőktől megszabadult kutyákat

Mindegyik szánka elé 16 kutyát fognak.

visszatartani attól, hogy nekiiramodva magokkal ne ragadják az embereket. Az egyik csoportot ki is szalasztjuk a kezünkből s az úgy elvágtat, hogy majd megfojtja az istráng az egyik kevésbé erős és fürge ebet. Megállítva a vágató csoportot, kifogjuk a holtnak hitt szegény párát és ott hagyjuk; de az kevéssel utóbb magához tér és visszaszalad a kunyhóhoz, ahol azonnal újra befogjuk.

Délután a többi négy szánkát is fölviesszük a fensíkra és viaszos vászonnal valamennyit betakarva, leszállunk a

hegyről. Hogy valamely arra vetődő medve kárt ne tegyen holminkban, étvágyának kielégítésére két kutyát a szánkasoporthoz közel a szél irányában oda kötünk. A két áldozatul szánt állat egyike az éj folyamában kiszabadítja magát és visszafut a kunyhóhoz, a másikat másnap sértetlenül találjuk.

Kedd, február 20. Félkilenckor, virradásnál, éppen mikor pórázra fűzzük a kutyákat, egy medve avval a komikus hintázó járással, mely fajtájának sajátja, egészen közel jó a mágnesházikóhoz. A 108 kutya veszett üvöltéssel fogadja. Attól tartok, hogy a köteleket széttépik s ha kiszabadulnak, egy napi munkába kerül összeterelésök. Szerencsére a medvét a borzasztó ugatás és két puska-lövés megijeszti, visszafordul és mi folytathatjuk munkánkat.

Kevéssel rá apránként fölszedelődünk a domb felé. ANDRESEN és STÖCKEN, kik kora reggel a Germania-fok felé indultak, kedvezőbb híreket hoznak a jégzajról, amely legalább nem távozott tovább és a foktól hat-hét kilométernyi távolságban lehet.

Fél tíz felé az első három szánkával megindulok a fensíkon keresztül. A hó keménysége miatt nagyon nehéz a lefelé haladó szánkákat visszatartani, hogy ne rohanjanak le nyakra-főre. Visszamegyek és a szánkák egy részét magasabbról a jégár lejtőjén keresztül indítom le; ez a kerülő nagy fáradságunkba kerül s mégsem veszi elejét annak, hogy egynehány szánka fel ne düljön. Sok idővesztés, hét órai szakadatlan munka után négy órakor, mikor már sötétedni kezd, végtére a magaslat alján lévő széles síkságra érnek a szánkák.

Ha itt sátrat ütünk, egy napra való élelmi szert emészünk fel; ha pedig a kutyákat visszavisszük a kunyhóba, ez új keserves munka, melyet másnap ismételni kellene, hogy az állatokat újból idehozzuk; elhatározzuk tehát, hogy csak két ember marad s vigyáz holminkra és az állatokra, a

többiek pedig még egy éjszakát tábori ágyukon töltenek. A kutyákat csoportokban láncra kötik; PETIGAX és FENOILLET sátrat vernek, hogy az éjszakát itt töltsék.

Hat órákor, midőn a többiekkel a kunyhóhoz érek, már sötét éjszaka van. Embereink nagyon fáradtak, de tapasztalhattam ma is — mint már többször életemben — hogy az olasz milyen ernyedetlen, szívós és kitartó a munkában.

Három és fél tonnás rakományunkat a hegyen át hat kilométernyire hurcoltuk, ezzel majdnem kétszer akkora munkát végeztünk, mint előző nap. Lépésmérőm 48,000 lépést jelez s ez fogalmat adhat arról, hogy mennyit lótotunk-futottunk ezen a napon.

Szerda, február 21. Éjjel —37 fokra szállt le a hőmérséklet és reggel alig egy-két fokkal emelkedett. Nyolckor indulunk a kunyhóból és kilenckor a sátonnál vagyunk, hol PETIGAX és FENOILLET már befogja a kutyákat. Minden emberünk valóságos lázban várja, hogy a jégzajra érhessünk, hol némi nyugalmat remélhetünk az óriási fáradalmak után, melyekkel két napon át a jégáron való átkelés közben meg kellett küzdenünk.

Fél tizenegykor a 108 kutyától húzott 13 száнка hosszú sorban indul meg az elénk táruló széles síkságon s körülbelül egy kilométernyit haladunk a tengerpart mentében. PETIGAX ANDRESEN-nel már félórával előbb ama pont keresésére indult, hol a jégzajra ráléphetünk. Ez utóbbi — úgy látszik — néhány kilométerrel tovább északra a sziget partjáig ér.

Eleinte némi rendetlenségben halad a karaván, néhány száncia elől van, más száncák hátramaradnak valamely akadály miatt; az emberek — látszik — még nem ismerik a módját, hogy ezeket a járműveket szép sorban tartsák. Lassankint azonban mind kielégítőbben s meglehetősen gyorsasággal folyik az utazás.

A déli órában ő kir. fensége, ki elkísért bennünket, kezét szorít velünk és visszatér a kunyhóba, melytől 12

kilométernyire vagyunk (nem kis távolság oly embernek, kinek karja fel van kötve). Amint távozni látott bennünket, kétszeresen fájhatott neki, hogy nem járhat élünkön s bármennyire el volt készülve e pillanatra, kegyetlen kín lehetett ránézve, hogy mintegy szárnyaszegetten le kell mondania nemes és bátor lelkének ifjúkori álma megvalósításáról.

Mialatt ő a magaslatra hág, mi megállunk, hogy még egy-

Búcsút veszünk a kunyhótól.

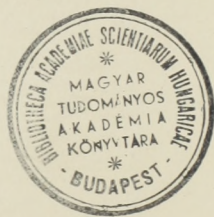
szer üdvözöljük. És felhangzott háromszor az a kiáltás, melytől könnybe lábad a honától távol levő tengerész szeme, midőn visszagondol kedveseire: *Viva il Re!*

Heregünk fővegét lengeti s mi a partnak ama pontja felé folytatjuk utunkat, hol PETIGAX-ot és ANDRESEN-t látjuk, kik felénk integetnek.

Némi időbe telik, míg egynehány repedésen áthatolunk és félkettőkor kezdenek a szánkák a jégzajra lebocsátkozni, azon az ereszkedőn, melyet a kalauzok hamarosan a jégbe vágnak. Félóra múlva mind a 13 szánka az úszó

AZ EXPEDICÍÓ ELHAGYJA A TEPLITZ-ÖBLÖT.

jégen van. Köszöntjük a norvég társakat, kik idáig kísérték, s innét kezdve gyorsan halad a karaván a jégen, mely azonban nagyon kanyargó útra kényszeríti, mert sok a nyílás a turalások mentében.

Észak és északkelet felé régi jégmező terül el, mely nagyon egyenlőtlen felületű és nehezen járhatónak látszik; ennél fogva északnyugat felé fordulunk, mindig új képződésű jégfelületen, melyet apró harasztokhoz hasonló sókristályok fednek; végtelen vakítóan fehér síkon siklanak végig a szánok, csillogó barázdapárt hasítva rajta. De ha szépek is a sóvirágok, kutyáink lábát megsebezik s a szánok haladását nagyon gátolják, úgyhogy azokat folytonosan tolnunk kell. Egyébként jócskán haladunk és a Rudolf-sziget szemmel láthatóan mind kisebbnek tűnik fel, amint hátratekintünk.

A hőmérséklet, úgy látszik, még lejjebb szállt. Sorban felvettük a vadászzekét, melyben reggel még nagyon izzadtunk. Fél négy felé keleti irányban látjuk a Fligely-fokot; sötétedni kezd, emberek és állatok igen fáradtak, tábort kell ütni. A régi jégmező pereméhez közeledünk s keresünk egy térséget, mely elég tágas, hogy sátrainkat felállíthassuk; de ilyet nem találunk és egy magas, nagyon széles turaláshoz jutunk a régi és újabb jég határán, melyen csak nagynehezen juthatnának át a szánkák, miért is elhátározom, hogy ott ütünk tanyát, ahol vagyunk. Még egyikünk sem tudta akkor, mit tesz az új jégen sokáig tartózkodni; ezt csak később tanultuk meg a magunk kárán.

Aránylag elég vastag jég hátán telepszünk le. A kutyák szűkülnek s nem akarnak lefeküdni a nedves és roppant hideg sósrétegen, hol szomjukat sem olthatják. Iható víz hiányában egymás szőréről a bőr gőzölgése folytán képződött jégtüket nyalogatják. Mi a vacsorához a jégmezőről havat szedünk italul.

Kemény hideg van; a hőmérő, alighogy kitesszük, —38 fokot mutat. Hét óra felé minden irányban kezdődik a

jég nyomása. Embereink mind lefeküdtek hálózásáikba, az éj nagyon sötét; botorság volna ez órában biztosabb hely keresésére indulni. A kutyavonítás sajátságos hangzavarrá vegyül a jégnyomás növekedő pattogásával; déli irányban olykor úgy hallatszik, mintha távoli vonat dübörögne, majd mintha a viharzó tenger moraja támadna.

A jégtömeg, melyen tartózkodunk, ropogni, recsegni kezd és széle a rátornyosuló szomszéd jégmezők nyomásától lehajlik. Ha darabokra törik, el vagyunk veszve, vagy legalább oda egész utikészletünk s vele a dicsőség minden reménye. Mily rettentő órákat töltöttem én ez éjjel, lámpával vizsgálva végtől-végig a jégtömeg peremét, lesve, miképp halad előre elkerülhetetlennek látszó pusztulása! S hozzá még az, hogy mitsem tehattünk, türelmesen be kellett várni a véget. Iszonyú várakozás, mely jobban megfeszítette idegeinket, mint bármely emberfölötti erőlködés.

A hőmérséklet folyvást süllyed, éjfélkor — 39,5 fokra; a kutyák üvöltése nem szűnik, sem a jégnyomás okozta recsegés-ropogás és a mi szenvedésünk.

Csütörtök, február 22. A minimum-hőmérő — 43 fokot mutat. Egy óra felé a jégnyomás lármája, úgy látszik, gyöngül. Megbízom QUERINI-t, kit később majd a doktor fog felváltani, hogy vigyázzon a táborra s hívja az embereket, ha valami veszély fenyeget. A hálózásba búvok, de a nagy testi fáradság sem fojthatja el a nagy lelki nyugtalanságot.

Négy óra felé a jégnyomás erősödik, a jég recseg alattunk, mintha présbe szorítanák, s minden pillanatban kettétöréssel fenyeget. Kilépek a sátorból; az éj csillagos és tiszta, az északi fény megezüstözi a mérhetetlen fehéres felületet köröskörül. Az emberek mind felébredtek a talaj nagy ingásától.

Három óra múlva hajnalodni fog. Soha a hajnal hasadtát oly türelmetlenül nem várták. A lámpák fényénél befogjuk a kutyákat; hosszas és nehéz művelet, mert fagyos szerszámaik kemények mint a fa, és össze is kuszá-

lódta, minthogy a kutyák, láncukat szétszakítva, fekvőhelyet úgy próbáltak készíteni, hogy lábaikkal összekapargatták a szerszámokat. Szegény állatok! Bármilyen rongy, papirdarab, sőt pléhskatulya, mely pedig — az épen uralkodó hőmérsékletnél úgy égetett mint a tűz, kellemesebb volt nekik, mint ennek a sós jégnek hideg nyirkossága. S az egész falkának bizonyára legöregebb kutyája, ime, megmeredt, megfagyott. Kevés eb ette meg egész *pemmikán* adagát; némelyik hozzá se nyúlt.

Mi is a *pemmikán*hoz és a tejeskávéhoz látunk a sátrak alatt, s eközben a magukra hagyott kutyák össze-vissza rágják szerszámait, melyek rendbehozatala, másokkal kicserélése megint egy félórát vesz igénybe.

Észak felé.

A nappali világosságban láthatókká váltak a tárgyak körvonalai s ekkor már a jégnyomás moraja nem oly megfélemlítő. Nyolckor végre indulhattunk s pontosan északnak vettük utunkat.

Fürgén haladunk, mígnem egy hosszú turaláshoz érünk, melyet a jégnyomás kelet-nyugati irányban úgy hányt fel, hogy elzárja utunkat. Fejszéssel vágunk átjárót s majdnem karjainkon hordozzuk át a szánkákat. Három-négyszáz méternyi jégtábla után ismét turalás következik; ezt is áthágva, félórán át két délről északnak húzódó turalás közepén megyünk előre tekervényes ösvényen, melynél fantasztikusabb utat képzelni sem lehet. Utána új és új nehezen járható helyek, közben kisebb kiterjedésű elég

régi hótakarta jégfelületek, melyek havára azonnal rávetik magokat a kutyák, hogy szomjuságukat oltsák, mely tegnap óta kínozza őket.

Nerchia, egy kis beteges kutya, a szerszámok hiánya miatt egyik szánka mögé van kötve, s úgy vonszolják. Sohasem lesz érdemes befogni. Parancsomra OLE egy jégtömb mögött agyonveri.

Az akadályok dacára eléggé jól halad a karaván; de amint megáll, hogy a kalauzoknak idejük legyen utat vágni, a kutyák lefeküdni igyekszenek, hogy a hideg ellen jobban védve legyenek s ekkor hajbakapnak s összekúszálják a szerszámokat és istrángokat. Nagy kín őket ismét rendbehozni, mert e célból le kell húznunk a felső ujjatlan keztyűt, sőt gyakran a tulajdonképeni keztyűt is és a kemény hideg majdnem tűrhetetlen, mikor egy helyben állunk, úgyhogy e rövid szünetek alatt kénytelenek vagyunk folytonosan mozgolódni, tagjainkat ütni, dörzsölni, hogy meg ne fagyjunk.

Két órakor sátort veretek egy jobbra és balra lejtősödő térségen, melyet hó borít s ahol nincs nyoma a múlt éjszakai sórétagnak, melynek nedvessége a sátrakba is behatolt, úgy hogy a hálóágyak és minden meleg ruhadarabunk átázott, mialatt aludtunk. Mindnyájan kissé meg vagyunk dermedve, s amint kezdjük kifogni a kutyákat, megfagynak a kéz ujjai; minden percben a sátrak alá kell menekülnünk s testünket dörzsölgetnünk, hogy a fagyás komoly veszélyének elejét vegyük.

Mialatt az én csoportom ebédjéről gondoskodom, vigyázatlanul keztyűtlen kézzel érintem a lámpa fémrészét és két ujjam megfagy. Segíteni akarván a bajon, még súlyosabbá teszem, mert meggondolatlanul körülbelül 45 fokú hóval dörzsölöm ujjaimat. Rögtön megfehéredik mindkét kezem, aztán elkékül a csuklóig. PETIGAX, ki e pillanatban a sátorba lép, hogy a kezét jól megdörzsölje, a doktort hívja s egyesült erővel hatalmas dörzsöléssel megmentik vég-

tagjaimat. A doktornak is már két ízben megfagyott az orra, OLLIER-nek pedig egyik lábujja, miért is CAVALLI elhagy engem, hogy OLLIER után lásson.

A hőmérő —47 fokot mutat. E napon talán 12 kilométernyi utat tettünk s az én becslésem szerint a 82° 6'-nyi szélesség alatt vagyunk.

Gyönyörűséggel szürsöljük a meleg levest, bár *Liebig*-húskivonat nélkül készült; a teát tej nélkül isszuk, mert mindkét tejes edény elveszett. Mialatt étkezünk, egyesek egymást felváltva dörzsölgetik OLLIER lábujját, nagy fáradtsággal helyreállítva abban a vérkeringést.

Nyolc órakor a hőmérő —49 fokot mutat és könnyű keleti szél kerekedik, melyben fájdalmas és veszélyes is a kűnmaradás. Végre is a hálósákokba búvunk, bár ezek egészen vizesek, s én csakhamar mélyen elalszom, mert már 36 órája, hogy a szememet be nem húnyva, szakadatlanul dolgoztam.

Péntek, február 23. Ma éjjel a hőmérő a rajta jelzett legmélyebb fokra szállt, —52 fokra. OLLIER az egész éjszakán át jajgatott; EVENSEN-nek az ágyban megfagyott a keze; minden ember valamely testrészén, kezén, orrán vagy lábán fagyás támadt; csak kevesen aludtak. QUERINI, CARDENTI, CANEPA már tegnap kénytelen volt rénbőrscizma helyett *finszkót* használni, ma ugyanígy tesz OLLIER és a doktor. Szánkáinkon mindenféle javításokat kell eszközölnünk, melyek legalább két napot igényelnek. Azonkívül a doktor azt ajánlja, hogy OLLIER-t küldjem vissza, pedig nehéz őt nélkülözni. OLE erősen megütötte a lábát és sántít, HANS kezei dagadtak. Ma reggel vissza kell küldenem EVENSEN kapitányt s akkor kilenc emberem marad.

Ha e tartós hideg miatt holnap, vagy néhány nap múlva visszafordulni kényszerülnék, ezzel kockára tenném az újból való elindulást, mert kénytelen volnék, főleg ha valamely emberem megbetegszik, szánkáim egy részét elhagyni. Ha ellenben már ma visszafordulok, mikor még az

expedició egész felszerelése együtt van, ez esetben lehetséges lesz a károk kijavítása után nyomban ismét elindulni. Összegyűjtöm sátramban QUERINI-t, a doktort, PETIGAX-ot és FENOILLET-t, a két utóbbit, mint legerősebbeket embereink között; előadom nekik, milyen helyzetben vagyunk s egyértelműen elhatározzuk, hogy a Teplitz-öböl felé visszatérünk.

Újra megrakjuk a szánkákat s tízkor útra kelünk. Jó darabig tegnapi nyomunkat követhetjük, de nemsokára minden nyom eltűnik, mit hihetőleg a mult éjjeli jégnyomások okoztak, s fáradságossá is válik a haladás, mert igen sok csatorna (rianás) szeldeli utunkat.

Egy órakor hatalmas turalás előtt állunk, melyen nehéz átjutni, mert az óriási, 3—4 méter magas jégtuskók, melyek alkotják, nem szilárd helyzetűek, hanem szinte úsznak a vízen, mely mindenütt elárad, ahol máskülönben könnyen haladhatnának szánjaink.

Járható utat keresve, övig vízbe merülök, de azonnal kihúznak, mert testemmel a jégen fekszem, melyre mintegy ösztönszerűleg vágódtam, hogy alá ne merüljek. Még talpra se állhattam s már jégburokban vannak lábszáraim, ahogy a víz ráfagyott a nadrágra és csizmára, ami különben oly gyorsan történt, hogy a víznek nem volt ideje a szöveten és a csizma bőrén át testemig hatolni. Ez utóbbi nagy szerencse; csak így lehetséges, hogy meg nem fagyott kezem-lábam, sőt ruhát sem kell cserélnem.

Sok fáradság után végre keresztültörtettünk a jégtömbök között. Eközben két jókora medve, hol hátulsó lábaira fölegyenesedve, hol mind a négy lábán járva, élénk kíváncsiság jeleivel vagy száz méternyire közeledik a karavánhoz. A kutyák — mint rendesen — örült vonítással fogadják a két fehér vadállatot. QUERINI és a doktor puskát fog. Az első lövésre a két medve futásnak ered, de később is megpillantjuk őket, amint tiszteletteljes távolságban kísérik karavánunkat.

Még egy párszor jutunk nehezen járható helyekre, de elég gyorsan győzzük le az akadályokat; majd aggodalommal teljes futásban átvergődünk egy újonnan támadt mozgó jégmezőn, mely minden irányban össze-vissza hasadozik; így végtére elérjük azt a síkságot a Rudolf-sziget partjánál, ahol két nappal ezelőtt a jégzajra szálltunk, és megkönnyebbülten lélegzünk fel, midőn végtére kimenekültünk a jégtornyok tömkelegéből, ahol a 12 óra óta tartó jégnyomás következtében szakadatlanul kellett hallgatnunk a jég recsegését.

Épen négy óra van, midőn a part ama pontjához érünk, ahol leereszkedésünkkor lejtőt vájtunk a jégbe. Kötelekkel az összes szánkákat felhúzzuk a jégárra.

Sötétedni kezd és tapasztalásból már tudom, mennyi időbe kerül, hogy az egész úti készlettel a Germánia-foknál levő magaslatra fel és a másik oldalon onnan leszálljunk. Kutyáink egészen kimerültek; tizenhatot közülök hat szánkába fogatok, a többieket itt hagyom, holnap elküldök értök.

Két óráig tart, míg a magaslat lábához érünk, azután igen nagy munkába kerül annak megmászása; csak két-két szánkát hozhatunk fel egyszerre és segítenünk kell az állatoknak. Tetőzi bajunkat, hogy keleti szél támadt, mely felkavarja a havat; ettől kezünk, orrunk megfagy.

Mialatt az utolsó szánkákat húzzuk felfelé, QUERINI-t a kunyhóba küldöm, hogy ő kir. fenségét visszatértünkről értesítse, és mikor mind a hét szánka a magaslaton van, néhány kutyával előre bocsátom HANS-t és OLLÉ-t; majd a

Kutyáink teljesen kifáradtak.

többi kutyákat, minthogy oly fáradtak, hogy semmi kedvök elfutni, egyszerűen szabadon bocsátom. Egynehány nyomban lefekszik, ott ahol van; a többiek követnek bennünket a kunyhóig, hová nyolc óra után érkezünk.

A sötétség dacára a herceg elénk jött, de észrevétlenül elhaladtunk mellette. Midőn ő is a kunyhóba ért, első szava dicséret volt, ami nekem végtelenül jól esett. És bizonyára jól tettem, hogy a visszatérésre határoztam el magamat, bármily nehezemre esett az. Előbb-utóbb rákényszerített volna a -47 fok alatti hőmérséklet. Így legalább csak könnyű fagyásokkal tértünk vissza. Negyven óráig -43 és -52° hőmérsékletet álltunk ki, 10 óra alatt szakadatlanul menetelve 40 kilométert megtettünk és sértetlenül hoztuk vissza egész úti készletünket, melyből egy tárgy sem veszett el.

De még fel sem melengettük megdermedt tagjainkat a kunyhó langy levegőjében, midőn már arról beszéltünk, hogy ismét útra kelünk, és pedig a lehető leggyorsabban.

MÁSODIK FEJEZET.

Az expedíció végleges útrakelése. Querini és Cavalli visszatérése.

Irgalmatlan rossz idő következett a kunyhóba való visszaérkezésünk után egy álló héten át. Annál inkább örvendtünk, hogy visszafordultunk. És most azon voltunk, hogy úti

készletünkön oly kisebb jelentőségű javításokat és módosításokat eszközöljünk, melyekre a menet közben tett tapasztalataink megtanítottak.

Mindenekelőtt nyilvánvaló lett, hogy kisebbíteni kell a szánkák terhét, mert kár nélkül csak így haladhatunk a töredezett és nehezen járható jégen, mely észak felől — úgy látszott — nagy kiterjedésben környezte a szigetet.

A teher csökkentése nem volt nehéz, mert most már csak 72 napi élelmet kellett vinni a harmadik csoport részére. Ellenben a petroleum mennyiségét növelni kellett, mert amit előbb vittünk, nem volt elég a főzésre, s így a fejenkénti adagot 180 grammra emeltük.

Tapasztalataink szükségesnek mutatták, hogy két ember mindig előre menjen s előkészítse az utat a karaván számára; csakis ily módon lehetett gyorsan előre haladni, ami most annál lényegesebb volt, mert gyors menettel kellett kipótolni a két elveszített hetet. Elhatároztuk tehát, hogy az első tizenkét napon egy emberrel több lesz melletttem. A választás a fiatal STÖKKEN gépészre esett, ki már első útrakelésünkön ismételtén kérte, hogy velünk jöheszen. Vágyódott GINO GINI is, ki mint olasz és kitűnő munkaerő, legtöbb igényt tarthatott, hogy kívánsága teljesüljön; de a téli tanyán reá váró teendők érdekében őt mellőzni kellett, s ebbe fájó szívvel ugyan, de zúgolódás nélkül belenyugodott ő is.

STÖKKEN az első csoportba soroztatott, melynek hálósákját és sátrát megfelelő módon megnagyobbították, úgy hogy most 3 személy helyett négy férhetett el benne.

Bár egy emberrel többnek való élelem, ruha és utikészlet, valamint a petroleumadagok növelése a szállítandó terhet nagyobbította, az északi utunkban töltendő napok száma kevesbedvén, az összes szállítmány súlyát 320 kilogrammal apasztottuk; ekként minden egyes szánkára 25 kilogrammal kevesebb esett.

Az egész szállítandó teher a következő volt:

Ruházat és táborozó kellékek	444
Élelem az embereknek	728
<i>Pemmikán</i> a kutyaéknak	1500
4 <i>kajak</i>	100
12 szánka	240
Mindenféle apróságok	35

3047 kg.

Mialatt a terhet felrakták a szánkákra, a rossz idő alatt szabadjukra eresztett kutyaikat újból összefogdosták és láncra kötözték. Négy hiányzott közülök; egyet e négyből a hóban eltemetve találtak, háromra lehetetlen volt ráakadni, talán valamely jégghasadékba estek medvevadászat közben.

Március 10-én emelkedni kezdett a barometer és úgy látszott, hogy állandó szép idő lesz. Minden készen állt, s elhatároztuk, hogy másnap reggel indulunk. Előbb azonban még medvedadászatunk volt, melyet fölöttébb izgalmassá tett egy rozmár megjelenése. A kaland következménye az volt, hogy négy kutyánk megsebesült, sőt egyik közülök elég súlyosan, s ekkora áldozattal e pillanatban nem ért fel a medve bőre. Ebédlőasztalunkon egyik műtétet a másik után végezte a doktor, a szakács segítségével összevarrogatva a sebeket, melyeket a medve karmai vagy a rozmár agyari ejtettek kutyáinkon.

Az északnyugati szelek az elmúlt hét folyamában nyugat felől is közelebb hozták a jégzajt a szigethez s közte, valamint a Teplitz-öböl vízszéli jege között jégkéreg alakult, mely remélhetőleg elbírhatta a szánkákat. Este az utolsó leveleket írtuk a mieinknek és minden intézkedést megtettünk, hogy másnap végleg elindulhassunk.

Vasárnap, március 11. Nyolckor, bőséges reggeli után befogjuk a kutyákat. Egyik, mely tegnap megsebesült, oly rossz bőrben van, hogy nem használhatjuk; marad tehát 103 kutya. A harmadik csoport a legjobb minőségű ebekkel lévén ellátva, annak minden szánkájába hetet fogunk, a gyengébb ebekből pedig kilenc-kilencet az első csoport szánkáiba.

Háromnegyed kilenckor parancsot adok az indulásra. Átmenyünk a Teplitz-öblön, annak északi körvonalát követve. Az Oszlop-foknál az új jeget vékonynak találjuk ugyan, de eléggé ellenállónak arra, hogy a karavánt elbíreja, és elszántan rálépünk; nyugat-északnyugati irányban haladunk, hogy mennél gyorsabban távozzunk a parttól és a régi jégzajhoz oly helyen érjünk, mely — így mesziről nézve — minden szomszédosnál jobbnak ígérkezik.

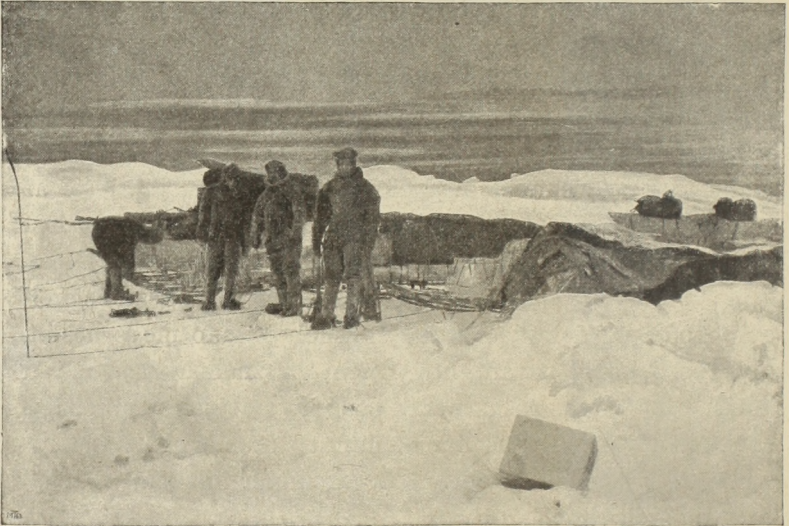
A sókristályok, melyek a legujabb jégen kivirágoztak, nem kevésbé fárasztják a kutyákat, minélfogva az emberek is kénytelenek a szánkahúzásnál segíteni. Mindamellet a

karaván szaporán halad hosszú sorban, melynek élén én lépdelenek ő kir. fenségével.

Tizenegy óra felé a régi jéghez jutottunk, mely nagyon rögös felületű. A herceg tanúja a karaván első küzdelmeinek, melyekre a jégnyomás által előidézett turalások kényszerítik; azután búcsúüdvözlést int és visszafordul.

Ez a válás fájdalmasabb, mint mikor februárban kelünk útra. Most jobban tudjuk, mi vár ránk, mennyi szen-

Ujra befogjuk a kutyákat.

vedés, mily számos és nagy nehézség. Most már nem él bennünk a könnyű és teljes győzelem illúziója, csak az a remény, hogy legalább előzőinket felülmuljuk a sarki sphynx ellen folytatott küzdelemben.

A régi jégzajon nagyon nehéz előre haladnunk; minden 200 lépésre meg kell állanunk és fejszével dolgoznunk. Az idő szép, gyöngé dél-délkeleti szellő lengedez - 33° hőmérséklet mellett, mely tehát 2 fokkal alacsonyabb mint a szigeten. Ennek dacára mindannyian izzadunk, annyira

fárasztó munka a szánokat a nyílásokon áttolni, melyeket a kalauzok a turalásokon keresztül vágnak.

Kevéssel déli tizenkét óra után visszaküldjük a norvégeket, kik nem tagjai a karavánnak; annál nehezebb feladat a többieknek a szánkákat előre tolni.

Szerettem volna három óraker sátrat ütni, de széles rianás állta utunkat, melyen át kellett kelni, utána még egy, melyen szintén átkeltünk, miért is négy óra lett mire a sátrakat felállítottuk. Emberek, állatok nagyon fáradtak, de különben jól érzik magokat. Szemünkbe tűnik az Oszlop-fok délkeleti és a Fligely-fok keleti irányban. Hat óraker már hálózásunkba bújunk, hol pompás éjtszákát töltöttünk.

Hétfő, március 12. — Félhatkor felveszük embereinket, de csak három órával később vagyunk útra készen. Némi-
leg nehéznek találjuk, hogy több rianáson átkeljünk, melyek vagy csak az éjjel fagytak be és így szánnal épen nem járhatók, vagy tegnapi jéggel fődvék, mely kevésbé szilárd. Egy ilyen meglehetősen széles csatornán átkelve, az egyik szánka, talán a kísérő ember hanyagsága folytán, süllyedni kezd, ami nem történik hirtelen, hanem igen lassan és a szán hátsó részénél veszi kezdetét. Odaszólok a szán mellett járó embernek, hogy távozzék, mert nem jó, hogy ő is ránehezedik teste súlyával a jégre. Azután többen négykézláb közeledünk a kutyákhoz, kötelet kötünk az istráng végéhez, a kötélbe négy—öt ember kapaszkodik, kik méternyi közökkel, mintegy lépcsőzetesen helyezkednek el, hogy terhök különböző pontokon nehezdedjék a jégre. Ily módon ez meghajlik ugyan lábunk alatt, de be nem szakad és sikerül a szánkát szilárdabb jégre hurcolni.

Nem bántam ezt a kis kalandot, mert megtanította az embereket, hogy a legnagyobb vigyázattal kell a vékony jégen előre haladni, különösen ha ez nagy kiterjedésű. Ezentúl mindig előre küldtem valakit, aki megállt oly helyen, hol a jég ismét kibirta a terhet, s mivel a jég ren-

desen lépcsőfokot képezett, melyen nehéz volt felvinni a szánkát, az előre küldött ember jégcsákánnyal lejtőt készített. Őt egy szánka követte s ezt legalább méternyi távolságban egy másik ember, akinek soha sem volt szabad a szánka mellé kerülnie, nehogy a jégre tulságos teher nehezédjék. Csak azután jöttek a többi szánkák 20—30 méternyi közökkel, és ahol úgy vélekedtem, hogy a jég veszedelmes vékonyságú, nem engedtem, hogy a következő szánka is előre menjen, míg a megelőző a csatorna túlsó oldalán biztonságban nem volt. Az egész szánkásor csak akkor folytatta útját, ha már valamennyi túl volt a rianáson.

Igaz ugyan, hogy ily módon némi időt veszítettünk, de legalább nem volt baj soha, bár némelykor oly csekély vastagságú jégréteg fölött haladtunk, hogy az rugalmasan hajladozott lépteink alatt, mint a vékony deszkából készített palló. Bármilyen hosszadalmas volt ez az eljárás, a jégterületek megkerülése még több időbe került volna.

Talán a -30° alatti hőmérséklet következtében vagy pedig a meg nem szokott *pemmikántól* az emberek nagyon szomjaznak; ennél fogva délben megállapodunk és teát osztatok ki, természetesen a napi adag rovására. Egy óra-
kor folytatjuk utunkat észak felé és még mindig ujonnan befagyott rianásokra és útirányunkra keresztben álló turalásokra akadunk. Ez akadályok dacára eléggé szaporán haladunk előre.

Félhárom felé havazni kezd; ez a finom hó nem sok alkalmatlanságot okoz, ellenben harmadfél kilométernyi kiterjedésű friss jégből álló terület nagyon kifárasztja a kutyákat és az embereket is, kik segíteni kénytelenek. Félhétkor sátrat üttetek, bár nem töltöttünk még teljes nyolc órát útban, amint eredetileg szándékoztam.

A hőmérséklet este -28° és csak éjjel száll le -31 fokra.

Kedd, március 13. A kiségitő csapatot visszaindítom öt kutya húzta szánkával. Ez öt között van a farka pár

nösténye ; nekünk csak 98 kutyánk marad. EVENSEN még egy darabig el akart kísélni bennünket, hogy utoljára is segítségünkre legyen. Nyolckor már útban vagyunk.

Tegnap reggel óta, amikor csak a jég megengedi, a mágnesű adta északi irányt követjük ; ez úton a Teplitz-öböl dél-körétől meglehetősen el kell térnünk kelet felé. A szándékos oldalgás nagyjában ellensúlyozni fogja a víz áramlás következtében kétségtelenül létrejövő nyugati eltérést. Számításom persze csak közelítő és azon adatokon alapszik, melyek a *Fram* hajónak márciusban és áprilisban észlelt tovasodására vonatkoznak. A jég mozgása bizonyára nemcsak évről-évre változik, hanem a többé-kevésbé magas szélesség szerint is ; ennél fogva a rendelkezésemre álló adatok csak általános-

Friss jégből álló terület.

ságban tájékoztatnak. Mihelyt elég magasan áll a Nap, hosszúság-meghatározás útján könnyen javítjuk majd útunk irányát, hogy ne túlságosan távozzunk el a teplitzi dél-körtől. Addig is a tájoló szerint igazodunk el. Menetközben természetesen lehetetlen a tű állását megfigyelni, mert lépteink nagyon rázkódtatják a műszert ; ily körülmények között a Nap állása, illetőleg saját testünk árnyéka tájékoztat bennünket.

Ma a jégzaj kevesebb akadályt gördít útunkba, mint az elmúlt két napon ; egyes sík térségek nagyobbak, a turalások már nem oly gyakoriak, miért is föltehetjük, hogy a jég legtöredézettebb s legjárhatatlanabb részén túl vagyunk.

Kilenc óra felé, midőn EVENSEN-től és embereitől elbúcsúztunk, már jó híreket küldhetünk a királyi hercegnek.

Szerda, március 14. Ma a király nevenapja. Amint felkeltünk, sátraink karóin kitézzük a kis nemzeti zászlókat, melyekkel minden csoport el van látva. Vígán lengeti azokat az északnyugati szellő, mely azonban az alacsony hőmérsékletet is annál érezhetőbbé teszi. Ma éjjel a hőmérő —43 fokra süllyedt és reggel 8 órakor még —38 fokot mutat. Ilyenkor ugyancsak kellemetlen a szabadban dolgozni, még nekünk is, kik már nagyobb hideget állottunk ki nem egy ízben.

Reméljük, hogy menetközben majd csak fölmelegszünk, de alighogy útrakelünk, oly rossz jégre akadunk, hogy meg kell állnunk. Az egész beláthatatlan mezőt jégtömegek borítják, melyeken hegyes jégcsapok meredeznek, mintha valamely óriás keze a jégtömegeket szanaszét szórta volna, hogy útunkat megakasszák, és fejszével vagyunk kénytelenek utat vágni. Elöl a négy kalauz dolgozik, mi a szánkákat toljuk a szűk ösvényen, melyet ők oly gyorsan vágnak, hogy el nem hinné senki, aki ezeket a derék embereket még nem látta a munkánál. Majd egy hosszú csatornát találunk, mely észak-északnyugat felé irányul s már néhány nap óta be levén fagyva, könnyű és síma út gyanánt kínálkozik. Félórán át e csatorna mentén haladunk, mintha fehér folyam medrében volnánk, melyet fénylő kristálysziklák szegélyeznek. De amint végződik a csatorna, újra kezdhethük a fejsze munkáját, mely több órán át szakadatlanul folyik.

Délután még egy csatornára bukkanunk, mely majdnem északnyugati irányu; követjük, bár északról eltérít, mert benne mégis gyorsabban jutunk előre, mint az összevissza hányt turalások között.

Midőn 4 óra felé sátrat ütünk, úgy találjuk, hogy észak felé alig hat kilométerre jutottunk, bár nyolc órán voltunk útban és dolgoztunk. Ki vagyunk fáradva s szinte megdermedünk a hidegtől, mely — úgy látszik — mind kemé-

nyebbé lesz. Öt órakor a hőmérő —43 fokot mutat. Újra kitéztük kis lobogóinkat s embereim között egy darab csokoládét osztok szét, melyet erre a nagy alkalomra tartogattam. Ez volt az egyedüli nyalánkság, melyben a szánkaexpedíció alatt részünk volt.

A minimumhőmérő higanyoszlopa szétszakadozott, nem sikerült megjavítanom a gyertyaláng fényénél.

CANEPA, ki késheggyel próbált egy darabkát lefesz-

Fejszével vagyunk kénytelenek útat vágni.

getni a vajról, megvágta a kezén az eret, szerencsére a seb nem mély. Vigyázatlanságáért jól kiszidom, mert a testi sérülések elkerülését különösen lelkére kötöttem embereimnek, hiszen egy béna, munkaképtelen ember az expedíciónak nagy szerencsétlenségére volna. Egész este a csokoládé dacára leverték vagyunk, éjjel pedig a hideg, mely a hálózsákban is fölkeres bennünket, elveszi álmunkat.

Csütörtök, március 15. Nyolc órakor, elinduláskor a hőmérő —44 fokot mutat, de menetközben fölmelegedtünk, mert két órán át fáradságos munkát kellett végeznünk,

hogy az akadályokat legyőzzük. Azután eléggé jól folytatjuk útunkat északnak, egy óráig új, majd régibb, nem nagyon egyenetlen felületű jégen, hol sem turalás, sem rianás nem akad elénkbe; de a kemény hideg, melyet még kegyetlenebbé tesz az erős északkeleti szél, a gyaloglásnál jobban kifáraszt bennünket, és kénytelen vagyok már fél-négykor sátrat ütni, hogy a kutyákat ki lehessen fogni, még mielőtt az est leszállt volna.

Habár a Nap még nem nagyon melegít, mégis hirtelen hűvösséget érez az ember, midőn a fénylő égitest a szemhatár alá merül. Négykor a hőmérsék —44°, félötör —45° és az északkeleti szél nem akar szünni. A mai napon vagy 13 kilométernyit haladtunk északi irányban.

Mialatt a turalásokon áttörtöttünk, a második csoport egyik szánkájának elől levő fél abroncsa eltört. Ennek oka részben a kísérő ember vigyázatlanlansága, de az alacsony hőmérséklet is, melyben a fa üveggként törékennyé válik, főleg, ha kissé megnedvesedett.

Mielőtt a levest készítem, megpróbálom a minimumhőmérő szétszakadt oszlopát egyesíteni; sikerül, de gyorsan a főzéshez akarván látni, a hőmérőt, melyet még sokáig a meleg lábas mellett kellett volna tartani, vigyázatlanul letettem a zsákra; egyet durrant, mint a pisztolylövés s meg nem találhattam többé a hőmérő gömbjét, mely nagy erővel elszakadt a csőtől. Nagyon sajnáltam, mivel csak ez az egy minimumhőmérő volt s mással a nagyon erős hidegben nem olvasható le pontosan a hőmérséklet, mert —30 fokon alul, mihelyt csak közeledik az ember a közönséges hőmérőhöz, hogy a hőfokot leolvassa, a test melege már néhány foknyi emelkedést okoz.

Este a tollal bélelt zsákok meg vannak fagyva, kemények, mint a fa. Nagy nehezen bebujunk a rénbőrzsákokba, de nem tudunk elaludni, bár órákon át fekszünk a fogvacogató hidegben. A test egyedüli része, mely nincs szenvedésnek kitéve, a lábunk, mert ez már az uton fölmelegedett

és, miután a csizmát levetettük s Jäger-harisnyát húztunk, meleg marad, persze csak aránylag, a test többi részeihez hasonlítva, melyek valósággal megdermedtek. A nadrágunkon a térd fölött jéglemezek képződtek, hasonlóképp késsel lekaparható kisebb-nagyobb jégdarabok mindenfelé a test felületén, arcunkon, lábunkon, ahol csak kiszivároghat a test nedvessége.

Ha egy kis időt töltöttünk az ágyzsákban, a ruházatunkon levő egész jég olvadni kezd, s bár a levegő hiányában fojtó a zsák belseje, valami olyat kezdünk érezni, ami távolról a jólléthez hasonló; minden vizes körülöttünk, de legalább fogvacogás nélkül elszenderedhetünk.

Péntek, március 16. Rossz éjtszakát töltöttünk a kemény hidegben; a hőmérséklet -52° vagy -53° alá szállhatott. Reggel félhétkor a hőmérő még mindig -50 fokot mutat, s a legjobb akarat mellett is nagyon sokáig tart, míg befogjuk a kutyákat és felszedjük a sátorfát. Ujra kezdődnek a februári szenvedések és vesződések. Éjjel egyik legjobb kutyánknak, Basketnek, egyik lába megfagyott; de azért befogjuk őt is s a szegény állat három lábon sántítva, még mindig készségesen húzza a szánt.

Csak kilenckor kelhetünk útra. Szerencsére nem nagyon nehezen járható jégre találunk, melyen 15—17 kilométert haladhatunk előre.

Láttunk medvenyomokat, melyek szintén északnak irányulnak; e nyomok, valamint a nagyszámú kiterjedt új jégterületek azt hirdetik, hogy március kezdetén a tenger e tájékán sok híg víz lehetett.

Kevés turalásra találunk, melyeken keresztül PETIGAX és FENOILLET munkás keze gyorsan vág utat. De e rövid szünetek alatt is sokat szenvedünk. Arra kell azokat felhasználnunk, hogy rendbe hozzuk a kutyák szerszámát, a szánkák köteleit; le kell húznunk a kezyűt és a hideg szinte marja kezünket. Az enyém, melyen régi fagyások vannak, siralmas állapotban van, folytonosan szenvedek és csak akkor

van nyugalom, mikor járok. De majd csak szűnik ez a kegyetlen hideg. Csupán azt kérjük a jó Istentől, hogy -35° alá ne szalljon a hőmérsék. Ez ugyan eléggé szerény kívánság. De ha a hőmérő — mint tapasztaljuk — soha, még a déli órákban sem emelkedik a -45° fölé, márcsak megélni is küzdelem; az embernek, testi és lelki ereje minden percben kimerülni készül. A kötelességtudás, a munka szüksége, a társak jelenléte tartják fel a lelket; azt hiszem, hogy egyedül ilyen körülmények között mindenki elcsüggedne. És pillanatnyi csüggedés is örökös álmodást jelentene itt.

A nap folyamában csak egy pillanatnyi enyhülésünk van; e rövid pillanatra örömmel gondolunk menetközben is, t. i. az ebéd idejére.

Mikor ki van adva a parancs, hogy sátrat kell ütni, a menet élén haladó PETIGAX kiválasztja az alkalmas helyet és megállítja az első szánkát, mely mellett aztán a harmadik csoporthoz tartozó többi szánkák is, egymástól három-három méternyire elhelyezkednek. A második csoport szánkái, amint egymásután megérkeznek, szintén megállnak és második sort, az első csoportbeliek pedig harmadik sort képeznek. Minden sor két középső szánkája közé kerül egy-egy sátor; a többi szánkákhoz acélköteleket erősítünk, melyekhez a kutyákat kötjük, mihelyt ki lettek fogva. Mialatt ez az állatok nagy marakodása mellett megtörténik, SAVOIE egy általam kijelölt áldozattal a tanyától kis távolságra félrehuzódik és egyetlen, biztos, soha nem hibázó fejszecsapással lesújtja az állatot, gyorsan kizsigereli, lenyúzza és 10 adagra osztva odaveti azoknak a kutyáknak, melyeknek ugyanily sorsot szánunk, tehát a leghitványabbaknak.

Eközben QUERINI, CAVALLI és a csoportok részére egy óra alatt megfőzzük a levest, mely tésztából, LIEBIG-féle húskivonatból, húsból, vajból készül és valóban kitűnő. Mihelyt a kutyák megkapták a *pemmikánt*, az emberek letisztítják a *finszkó-lábbelieket*, hogy ne hordjanak sok havat a sátorba, és a zsákra ülnek, mely összegöngyölve kényelmes

pamlagul szolgál. Leveszik a fazekat a tűzről, helyébe azt a kisebbet teszik, melyben a tea készül, azután PETIGAX, mint legidősebb, a sorban kirakott edényekbe betölti a pompás levest, a kiosztásnál mindig a leglelkiismeretesebben járván el, mindnyájunk teljes megelégedésére.

És ez az a pillanat, midőn minden szenvedés el van feledve, minden aggodalom lecsillapul. Mondhatnám, a gyönyörűség pillanata ez. A leveses edény fölmelegíti lábunkat, amelyhez támasztjuk, megdermedt kezünket, mellyel szánkhoz emeljük; minden korty után, melyet lenyelünk, kellemes érzés hatja át egész testünket. És lehető lassan eszünk, hogy tovább élvezzük e jó érzést.

Felforrt a teának való víz. Annyi teát készítünk, hogy mindenkinek jókora pohárral jusson, és majdnem forrón szűrösölgetjük az italt. Megtöltjük az edényeket hóval, hogy másnap reggel vizünk legyen, eltesszük az evőedényt és kiterítjük a hálósákot, amely a sátor egész alját elfoglalja. Kívül kiaggatjuk az *anoraker*-jeinket, belül — a bejáráthoz közel — a *finszko*-inkat, hogy aránylag szárazok maradjanak, a vadászkeinket felöltjük, majd a tollas zsákba buvunk, végtére egymás mellett fekszünk a nagy rénbőrzsákban, melyet a fejünkre húzunk és melynek szőre a ráfagyott jéggel arcunkhoz érve, nyúlós-ragadósnak tetszik. Ujra iszonyuan fázunk, de az a gondolat vigasztal, hogy majd csak elszunyadunk valamiképen.

Ma este későn feküdtünk le. Próbáltuk megmenteni Basketlábát, hogy ne kelljen megölni a szegény állatot, melyet langyos vízzel és erős dörzsölgetéssel eredménytelenül kínoztunk sokáig. Ezalatt a doktor hírül hozza, hogy OLLIER-nek megfagyott a sarka, mert menetközben egyik lábával vízbe lépett és nem cserélt lábbelit. Az első csoport sátrában az emberek változtatva dörzsölgetik szegény OLLIER megfagyott testrészét; félkilencekor a vérkeringés sarkában helyreállt és aludni térünk.

Sok kellemetlenségünk volt e nap folyamában. Az egyik esajka feneke kilyukadt s egy ember számára a petroleum-

mérő edényben kellett a levest tálalni, szerencsére olyanban, mely még nem volt használva s mely ezentúl állandóan leveses tál lesz.

Szombat, március 17. Ma éjjel megint nagy a hideg. Tegnap este öt óraker —45°, ma reggel nyolckor —46° volt a hőmérséklet; felette sajnálom, hogy már nincs minimum-hőmérőm.

Egyik szánkánk már teljesen üres, de jó karban van; egy másik, megrongáltnak a terhét az előbbire átrakjuk. Ez sok időt igényel, csak tizenegykor indulhatunk, de gyorsan haladunk, mindig észak felé. Tíz szélességi perccel feljebb jutottunk.

Hat óraker délután a hőmérséklet —44°. Vajjon sohasem fog már emelkedni?

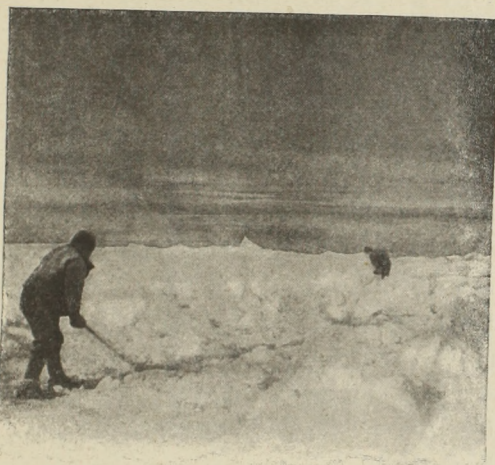
Vasárnap, március 18. A délnyugati szél, melytől tegnap melegebb időt reméltünk, északkeleti irányba csapott át és később nyolc óra felé délkeletivé vált.

Tízker indultunk, néhány órán át minden jól megy, de aztán egyik turalás követi a másikat; szinte kétségbeesünk. A szél nagyon erős, megdermeszti tagjainkat és porfelhőként felkavarja a havat, mely szurkálja arcunkat. Hamar sátrat veretek. Alig volt időnk kifogni és a sátrak alatt menedéket keresni, midőn rendkívül heves szélroham támad. A hőmérséklet —33 fokra emelkedik, de lehetetlen a szabadban tartózkodni.

Ma ismét északnak tartó, elmosódó medvenyomokat látunk. Talán nyolc-tíz kilométernyi útat tettünk meg. Már nyolc napja, hogy elhagytuk a kunyhót és még egy napon sem tettünk eléggé nagy útat; a napi átlagot kiszámítva, ezt sokkal kisebbnek találjuk, mint amilyen szükséges volna, hogy expediciónk sikeres legyen. Látom, hogy embereim bámulatos szívós akaratereővel mindent megtettek, ami tőlük telt s többet már nem követelhetek. Pedig az erős szél és a minden oldalról felhalmozódó hó újabb akadályokat gördít útunkba akkor, midőn minden áron gyorsabban kellene előre törtetni.

Mit kell tenni? Nyolc nap múlva vissza fogom küldeni négy emberemet; lesz tehát nyolc szánka mellett hat emberem; ezek közül kettő mindig csak azzal foglalkozhatik, hogy útat vág az átkozott turalásokon keresztül. Ha ma 10 emberrel és 11 szánkával oly csekély útat tettem, mire mehetek ezután, ha csak a jég állapota gyökeresen meg nem változik?

Hétfő, március 19. Egész éjjel nagyon erős a szél; minden pillanatban azzal fenyeget, hogy elviszi sátrainkat, melyeket csak a bennök levő személyek súlya és a kívül felhalmozódó hó tart fenn. Hatkor még iszonyúan dühöngött a szél; csak negyed nyolckor kezdett kissé alább hagyni. Mikor indulni akarunk, egy szánkánk el van törve; ki kell javítani; így tizenegy előtt nem kelhetünk útra.

Szinte kétségbeestünk.

Eleinte a jég oly nehezen járhatónak látszik, miként tegnap, de nemsokára sík térségek következnek, melyeken jókora utakat tehetünk. Nevezetes a jég állapotának e folytonos változása, mely hol kellemes, hol kellemetlen meglepetést hoz. A kilátás nagyon korlátolt, még akkor is, ha valamely hatalmas jégrög felállunk; de sokszor megcsal a szemünk csekély távolságban levő tárgyakra nézve. Ha rettentő turalásokat vélünk látni, közelebb érve, természetes átjárókat találunk, melyek sík térségekhez vezetnek. Máskor minden egyenesnek látszik előttünk, de rövid idő

mulva rendkívül rögzös jéghez érünk, meg kell állnunk és kevés eredménnyel órákon át dolgoznunk. Folytonos bizonytalanságban, remegésben vagyunk s nem kis türelem kell ez állapot elviselésére.

Ma a havat felkavaró hűvös keleti szél dacára s bár későn indultunk útnak, vagy 17 kilométernyit haladtunk. A hőmérséklet állandóan -27° , könnyen dolgozhatunk tehát. Kis tanyahelyünk sík jégmezőn, egy turalás mögött van, hogy a szél ellen oltalmat találjunk. A szélrohamok igen hevesek, csapkodják a sátor szárnyait és mindent hófelhőkbe burkolnak. De nemsokára forr a fazék vize s elfeledteti a szél alkalmatlanságát.

Kedd, március 20. Az ég borult, a friss keleti szél még mindig felkavarja a havat. A hőmérséklet -29° .

Kilenc óra felé, félórával a többiek előtt, PETIGAX és FENOILLET parancsomra megindul az egyik szánkával, melybe a legjobb kutyákat fogták. Nagy bizalmam van e két ember ügyességéhez és hűségéhez. Ők egyengetni fogják az utat az egész karavánnak, mely ekkép nem lesz kénytelen folyton megállni és várni, míg az akadályokat elhárítják. Fél-tízkor az első szánka nyomán én is megindulok a többi tizzel.

Délelőtt sík téren haladunk, de délután már rossz talajon; a legfőbb baj az, hogy a magas és lágy hó süpped a szánkák terhe alatt s térdig gázolunk benne. A kutyák nagyon elfáradnak s félőtkor már egészen kimerültek; sátrat kell ütnünk.

A második csoport egyik kutyája két nappal előbb elszabadult és azóta el nem foghattuk. Megelőzi vagy követi a karavánt, mindig tiszteletteljes távolságban; de a többi kutyák, mihelyt megpillantják, dühösen esaholnak, üzöbe akarják venni s nagy rendetlenségbe hozzák a menetet. Ha ma este meg nem foghatjuk, le fogom löni.

Ma a hóokoza akadályok dacára mintegy 20 kilométert tettünk, s ez az eredmény ugyancsak kielégítő. Az út mérése

azonban kellő eszközök nélkül, csak megközelítőleg törté-
hetett, mert négy pedométerünk mindjárt kezdetben el-
veszett vagy elromlott, egy hodometerünk, mihelyt szánká-
hoz kötve működni kezdett, a jég egyenetlen felületén el-
tört. Van ugyan még egy hodometerünk, de ezt tartogatom,
míg elérjük a sík jeget, melyet — mint reményilem — tovább
észak felé okvetlenül találunk kell.

Ma este a hőmérséklet -29° ; a szél már három nap
óta keleti, a légsúlymérő folyvást süllyed.

Szerda, mércius 21. Elhatároztam, hogy az első cso-
portnak csak három emberét küldöm vissza, a negyediket
pedig a magam csoportjába osztom. Ily módon, ha ráaka-
dunk a remélt sík jégre, mely expediciónk sikerének fel-
tétele, könnyebben fogjuk kipótolni az elvesztett időt.

Az idő borús, a szél ereje gyöngült, iránya immár
északkeleti. Kilenckor indultunk s eleinte néhány turalás
nagy akadályul szolgált. OLLIER és SAVOIE is segített dolgozni,
s így egy óra múlva átvergődtünk a legrosszabb helyen.
De más nehézségek késleltették a haladást, mely csak dél-
után volt könnyebb. Mindössze 15 kilométernyi utat tehattünk
észak-északkeleti s nem tisztán északi irányban, mely utóbbit
a nagyon egyenlőtlen jég miatt nem volt tanácsos követni.

A hőmérséklet ismét alászállt; reggel -30° volt, ma
este -38° ; az emberek nagyon fáradtak, ellenben a kutyák
szokás ellenére épen nem.

Midőn a nap lenyugszik, magas jégrög tetejéről dél-
felé tisztán látjuk a Rudolf-sziget körvonalait: de a sziget
igen kicsinynek tűnik fel. Talán csak légtükrözés e tüne-
mény, mert legalább 130 kilométernyire kell lennünk a szi-
gettől, s oly csekély magasságból, mint a mi álláspontunk,
ennyire távol levő tárgy rendes körülmények között nem
látható. Vagy talán közelebb volnánk?

QUERINIT és CAVALLIT sátramba hívom és tudtukra adom,
hogy a kitűzött idő letelte előtt szándékozom az első cso-
portot hazaküldeni, még pedig annak csak három tagját,

QUERINIT, OLLIERT és STÖKKENT. Megmagyarázom nekik, miért küldöm vissza ép ezt a hármat: QUERINIT, mert nem olyan erős és kibíró, mint a doktor; OLLIERT, mert már kétszer megfagyott valamelyik testrésze, tehát ily bajra különösen nagy a hajlandósága; STÖKKENT, mert nem olasz.

Csütörtök, március 22. A hőmérséklet -35° . Korán indulunk és a délelőtti órákban jó úton haladunk, de délután nehézségre nehézség következik, hogy szinte elcsüggedünk.

Félhárom felé oly jégterület áll előttünk, melyen nagyon nehéz keresztülhatolni és mely úgy keleti, mint nyugati irányban beláthatatlan messzeségig terjed. Megállítom a karavánt, előre küldöm a négy kalauzt, hogy holnapra utat nyisson; a matrózok és STÖKKEN elkészítik a tanyát. Azután a visszaindítandó csoport részére összeállítjuk az élelmiszerkészletet, ami az egész rakomány felforgatásával jár; mert az első csoport visszatérése esetére már előkészített adagok négyenkint külön csomagokban voltak, melyek tartalmát most a második csoport emberei közt kell szétosztani.

Ez előkészületek befejezése után QUERINI jegyzőkönyvecskéjének egy lapján levelet írok a királyi hercegnek. QUERINI természetesen nem szívesen fordul vissza, de teljesen méltányolja a kötelességérzetet, mely elhatározásomat sugallta. Átadok neki egy tekeres fotografiai felvételt az út legjellemzőbb és legtöbb nehézséggel összekötött részleteiről és hozzálátunk a legénység vacsorájának elkészítéséhez.

Ismét nagy a hideg, a hőmérő -40 fokot mutat.

Péntek, március 23. Ma reggel négy óránkba telt, míg felkészülhettünk. Utasításomra QUERINI kiválasztotta az első csoport kutyái közül a hat legjobbat és a négy leghitványabbat, kiszemelt továbbá egy szánkát, mely nem a harmadik csoportéhoz tartozott. Levettük a szánkáról a *kajakot* és oly terhet raktunk reá, mely a 220 kilogrammot meg nem haladta. A tíz kutyával, követve az útja jó részén talál-

ható nyomokat, úgy hisszük, pár nap alatt visszajut a kunyhóhoz, hogy ott hírt adjon rólunk.

Mielőtt felszedjük a sátorfát, QUERINI eljön az én sátramba, hogy búcsúüdvözetet mondjon; szerencsés sikert kíván és elérzékenyülve egymás karjaiba borulunk. Kérem, hogy addig ne induljon, míg az én karavánom el nem távozott valamennyire, nehogy valamelyik kutya, az utolsó pillanatban elszökve, az ő szánkáját kövesse. OLLIER, ki szintén búcsúzik, az ő szelid mosolyával bocsánatot kér, hogy megfagyott tagjaival annyi alkalmatlanságot szerzett. Megkérdem tőle, vajjon belenyugszik-e abba, hogy vissza kell indulnia; felelete az, hogy igen, mert társai nagyobb ellenállási képességgel bírnak. Március 22–23-iki tanyánk helyzete körülbelül 82° 32' Nsz és 59° 1' Greenwichől keletre.

Kevéssel rá a fél órával előbb elindult PETIGAX és FENOILLET nyomában útnak ereszttem szánkáimat. Ezek nekimennek a turalásnak, mely tegnap haladásunkat megakasztotta. Keskeny, legfeljebb öszvéreknek való ösvényen hatolunk előre, melynek készítése azonban nem kevés fáradságába kerülhetett négy kalauzunknak. A legnehezebb részen felérve, megállapodunk, hogy dél felé nézzünk és észreveszem QUERINI kis karavánját, amint tovavonul. Már messze vagyunk tőlük, de tisztán láthatjuk őket és végső üdvözetül süvegeinkkel integetünk feléjük.

Szegény társaink! E percben, bizony, nem fojthattunk el némi irigykedést; azt hittük, hogy a jólét, az élet, az otthon felé visz az útjuk.

Tovább haladunk, elül én és SAVOIE a harmadik csoport három szánkájával, azután a doktor és két ember a többi öttel. Ez utóbbiak közül négy meglehetősen rongált és mind az ötbe a legrosszabb kutyaikat fogtuk. Inkább tíz szánkát viszek magammal, mintsem nyolcat, mert meggyőződtem, hogy egy ember könnyebben boldogulhat két, sőt három nem nagyon megterhelt szánkával, mint egy olyannal, mely

teljesen meg van rakodva, különösen amidőn csak négy szánkánk van egészen rendben.

Ezen a napon nagyon fáradságos munkánk volt; folytonosan utat kellett vágni a turalásokon át. Átvergődtünk egy négy kilométernyi területen, mely 4—5 méterrel felül-emelkedik a jégzaj átlagos szintjén és rajta egymást éri a sok jégtömeg, csúcsos jégrög és völgszerű bemélyedés. Aztán a hó, melybe néha övig süppedtünk, oly akadályul szolgált, mely teljesen kimerítette erőnket. Mindössze talán 12 kilométernyire haladhattunk észak felé, de milyen vesződéssel! Még hagyján a fáradságot, de ami a legrosszabb, a szánkák állapota mind siralmasabbá válik, mert a számos nehezen járható, tekervényes helyen majdnem lehetetlen a zökkenéseket kikerülni; és minden zökkenés következménye az, hogy a szánka egy darabja letörik vagy egy alkatrésze leválik.

Hat óra felé sátrat ütünk. Még mindig hideg van és folyvást turalások állnak előttünk. Mikor jönnek már azok a sík terek, melyeken NANSEN naponta 30 kilométert utazott?

Visszaemlékezve arra a meglepő eredményre, melyre két nappal ezelőtt végzett szélességmeghatározásom vezetett, felvillan agyamban, hogy a jégzaj, a szigetre támaszkodva, talán egyet fordult és néhány nap alatt ismét dél felé húzódtott. Ez valóban a szerencsétlenség netovábbja volna, az expedíció vesztét okozná. És miért nem történt ilyesmi a *Fram* hajóval két év lefolyása, vagy NANSEN-nel egész útja alatt? Ebben az esetben nagyon nyugat felé kellett eltolatnunk, mert sem a jég sodra, sem az uralkodó szelek nem engedhették meg a keleti irányban való elmozdulást. És a tegnapelőtt megpillantott sziget talán nem is a Rudolf-sziget?

Éjjeli két órakor fölkeltem. Fent a Venus ragyogott; de helymeghatározásra nem mertem vállalkozni, mert megdermedt kezemben nem tarthattam volna a sextánst.

Szombat, március 24. Indulás előtt mindenféle igazítani valónk volt; csak 11 órakor lehattunk készen.

Útunk nagyon fáradságos ugyan, de jól-rosszul csak előre törtetünk északi irányban. Egyszerre látom, hogy a doktor nem követ bennünket; elhagyom SAVOIE-t négy szánkával és az orvos keresésére visszafelé indulok. A második csoportnak meg kellett állnia, mert a szánka megrongálódott. Elvesztettünk ezzel vagy húsz percet. Most egymásután csupa sík tér következik 8–9 kilométernyire; ezt az

Nehezen járható jég.

utat megállás nélkül, nem egészen két óra alatt tesszük meg, azután megint akadályokkal találkozunk.

A kelet-északkeleti szél északi irányba csap és felkavarja a havat. Bár nem egészen hét órán át haladtunk, nagyon kifáradtunk, mert az egész úton bajos volt a havat meglábolni, hacsak valamely sík helyről a szél le nem söpörte. Úgy érezzük, mintha eltört volna a lábunk, miután folyvást térdig besüppedtünk. Sátrat hat óra felé ütünk egy nagy jégrög mögött, mely az északi szél ellen oltalmat nyújt.

A szánkák állapota mind siralmasabbá válik, és elhatározom, hogy holnap reggel egynehánynak terhén köny-

nyítek, valamennyin pedig, amennyire lehet, gyökeres javítást eszközölök; máskülönben három nap mulva már nem lenne egy szánkánk sem.

Ma este -37° a hőmérő állása és friss északi szél fú; de minthogy több mint 18 kilométernyi útat tettünk, ez nagy meglegedésünkre van, bármennyire szenvedünk a hideg miatt.

Az a nevezetes kutya, amely a hét kezdetén megszökött, ma ezt ismételten tette, de este megint elfogták. Szép állat, erős és munkabíró; kár volna megölni. A doktor a megszélidítésére vállalkozik; egyelőre két láncsal is megkötí és az acélkötelet a nyakörvön áthúzza. Ebéd után látja, hogy az állat ismét szökni próbálkozik és egy fadarabbal irgalmatlanul elpáholja. Abban a meggyőződésben, hogy az állatnak felejtethetlen üdvös leckét adott, nyugodtan sátorába vonul és hálózsákjába búvik.

Az új folyamában a kutya elszakítja a két láncot, keresztülharapja az acélkötelet, az egyik istrángot és a szánka végét, melyhez kötve van; így aztán, hihetetlen erőt fejtve ki fogaival, megszabadul, oly kárt csinálva, melynek helyrehozása később majdnem egy órába került. Ezzel meg nem elégedve és mintegy boszút akarván állni szelidítőjén, lyukat rágott a gonosz a második sátor falán és felfalta a reggelire szánt vaját. Mikor felébredtünk, mindnyájan neveltük szegény *CAVALLI*-t, ki embereivel együtt sovány reggelit kapott. Következő este a szerencsétlen állat életével lakolt gaztetteért.

Vasárnap, március 25. Hőmérséklet -39° , északi szél. Délelőtt rendbehoztuk az összes szánkákat, a védőtálpak összekötözgetésére acélsodronyt használva, melyet én és a doktor úgy nyerünk, hogy a kutyák kötőláncát szétbontjuk. Ezt az utóbbi nagyon kellemetlen munkát keztyűtlen kézzel kell végezni s munkaközben felhólyagzik már kétszer megfagott jobbkezem hüvelykujjának a vége.

A hideg és az északi szél állandó veszély forrása még mindig beteg kezeimre nézve s a szüntelen fájdalomnál is

nagyobb az attól való aggodalmam, hogy súlyosabb fagyástól kell tartanom, mely előrehaladásomat is megakadályozhatja.

Délben oly nagy a hideg és kezeink annyira megdermedtek, hogy a Nap magasságának meghatározásáról le kell mondanunk, mert nem tudjuk egyenesen tartani a sextánst.

Ebéd után PETIGAX és FENOILLET szánkája előre megy, mi negyedórával később akarjuk őket követni, de ekkor az okoz késedelmet, hogy a petroleumtartóból — épen az utolsó pillanatban vettük észre — egy kis nyíláson át, kifolyik az olaj. Könnyű volt segíteni a bajon egy kis hó és nyál keverékével, mely a nyílás betömésére nagyon jó ragasznak mutatkozott.

Háromkor útban vagyunk, de félórai igen fáradságos haladás után utólérjük PETIGAX-ot, kit feltartott egy keletről nyugatra húzódó rianás, melyen hiába próbált átkelni. Nyugatra a csatornák egész hálózata nyílik, melybe oktalanság lenne behatolni, és köröskörül is a jég minden irányban meg van repedve.

Visszafordulunk a szánkákkal, melyeket oly sík jegen állítok meg, hol a repedések nem veszélyesek; a három kalauzt megannyi irányba küldöm, én pedig a doktor kíséretében egy jégrögre kapaszkodom, mely elég magas, hogy az embereket onnét messzelátóval nézhessük. Nehány órai keresés után visszajöttek mindannyian csüggesztő hírekkel; az a kelet-nyugati rianás, mely feltartott bennünket, egy másik, északról délnek beláthatatlan távolba húzódóval találkozik, mely utóbbi dél felé mindinkább tágul. A csatornahálózat megkerülése végett igen nagy útat kellene tenni délnyugat felé, ami tekintettel az utóbbi napok hűvös északkeleti és keleti szeleire, nem volt ajánlatos. De különben is már hétre járván az idő, jobbnak találom, hogy meghúzzuk magunkat egy hatalmas jég-bérc (*hummock*) mögött, mely vagy ötszáz méternyire lehet mult éjjeli tanyánktól.

A rianások valószínűleg a szél többszörös változása következtében támadhattak, részben talán az e hó 21-én mutatkozott dagályból. A ma esti —39 fokú hőmérséklet és az állandó északi szél mellett nemsokára be kell fagyniok és holnap hihetőleg már átlábolhatjuk őket.

Mutatóujjam végén nagy hólyag van és a balkezem is fáj, mindamellettt előre kell menni.

Oh, mily kívánatos volna a déli szél mielőbbi visszatérése! Bajos most az élet nagyon. A rénbőrzsák megtelik hóval megfagyott lehelletünktől. Mikor lefekszünk, jég környez bennünket és hideg fürdőben ébredünk, amit fel sem vennénk, ha nem kellett volna az egész éjtszakát fogvacogva töltenünk. És ha felkeltünk, kevéssel utóbb ruhánk, cipőnk, keztyűnk megint egyetlen jégtömeg, azonfölül pedig arcunkba vág a szél.

Hétfő, március 26. A hőmérséklet —34°. Fél tízkor készen vagyunk, de PETIGAX, kit előre küldtünk, hogy nézze meg, vajjon megfagyott-e az északon fekvő rianás, azt hozza hírül, hogy a csatornán még nem lehet átkelni. Ő és FENOILLET is látott egy rozsmárt, mely ez állatok szokása szerint függélyesen vetette fel magát a vékony jég közül és egyet ordítva ismét eltűnt, hogy többé vissza se térjen.

PETIGAX társaságában kelet felé a nagy rianás szélére megyek, mely tegnap valóságos tó volt. Most már csak 150–200 méter szélességű és északnyugatra tart; be van fagyva, de a jégkéreg igen vékony rajta. Minthogy csupán ezen az úton lehetséges északnak tartani, elhatározom, hogy megkockáztatom az átkelést.

Visszamegyek tanyánkra a szánkákért és egyiket a másik után nagy óvatossággal átszállítva, szerencsére az egész karavánnal a rianás északi oldalára sikerül eljutni, hol a jég nagyobb mértékben képes ellenállni. Kevéssel utóbb az egyik szánka beszakad; kihúzzuk ugyan, pedignem is nagy fáradsággal, de ez eset arra bir bennünket, hogy útunkat a jégzaj hátán folytassuk, nem törődve ennek kényelmetlenségével.

Szerencsére egy másik, egyenesen északnak irányuló és jól befagyott csatornára bukkanunk; ez már valóságos országút, melyen a szánkák kevés megszakítással vagy két óráig siklanak végig, hogy alig bírjuk követni a kutyákat gyors iramodásukban.

Félháromkor ismét turalásokkal bajlódunk, melyek azonban nem új képződésűek mint a nagy csatornától délre levők, amelyek helyén a jégzaj még a múlt éjjel is háboroghatott. PETIGAX, kit FENOILLET kísért, reggel még tanúja volt a jég utolsó mozgásainak. Egy órai, minket kimerítő, a szánkákat pedig tönkretevő munka után más befagyott csatornácskára találunk, melyen jól és gyorsan jutunk északra, azután több szép, eléggé szilárd hóréteggel befödött jégsíkra.

Félhétkor, midőn pihenőre szállunk, nem kevesebb, mint 20 kilométernyi utat tettünk észak felé. Ki merte volna ezt ma reggel megjósolni?

Azonban még mindig irgalmatlan hideg van. A hőmérséklet ma este -37° , a szél északról fú; sóhajtozva várunk egy kis meleget, ahogy a zsidók a sivatagban a mannat áhítozták.

Március 27-én. — Éjjel félháromkor -41 és reggel nyolckor -38 fokot jelzett a hőmérő; amellet még mindig északi szél. Csak tizenegykor indulhattunk el, és pedig nyugati irányban, mert a szánkákkal meg nem mászható turalás északnyugattól keletig elzárta az utat; szerencsére azonban még déli tizenkettő előtt átvergődünk és újból észak felé tarthatunk.

Több egymásután következő terjedelmes térségre akadunk, melyeket azonban igen nehezen járható korlátok választanak el egymástól. E térségek azonfölül igen hullámzatosak, tehát folyvást fel és le kell szállnunk, hogy előre tuszkoljuk a szánkákat, ami kimeríti erőnket. Később szerencsére, sík jeget találunk nagyon kevés turalással; de a hó nagyon meglágyult; gyakran a lábikráig és rendszeren a bokáig süpedünk beléje.

A szél végtére lecsendesült és ennek azonnal érezzük jótékony hatását, mert a nap kezd fölmelegíteni bennünket és izzadunk. Félhat felé a kutyák kidőlnek a fáradságtól, az emberek is igen fáradtak; megállunk. Északi irányban 14–15 kilométernyire haladtunk. Hétkor a hőmérséklet -39° .

Szerda, március 28. — Éjfél után egy órakor -45° , nyolckor -40° . Habár hatkor keltettem föl a legénységet, csak tizkor kelünk útra. Ebben a hidegben nem sihettünk jobban. Ha csomót kötünk, ha valamit összekapcsolunk, félni kell, hogy megfagy a kezünk.

Eleinte akadálytalanul haladunk, de ekkor egy hatalmas turalás egész órán át feltart bennünket. Ezalatt mérhetem a szélességet és ezt nagy szomorúságunkra 83 foknyinak találom. A műszerekben esett hiba? Ennek semmi jele; pedig lehetetlennek tartom, hogy délfele ennyire elhányódtunk volna.

A végzett út megbecsülésére nézve nincs kétségem, mert a számítás mindig igen gondosan történt és szándékosan mindig valamivel kisebb értéket vettem. Ennek alapján $83^{\circ} 50'$ szélesség alatt kellene lennünk. Ötven mérföldnyi eltérés két hét alatt!

Mindjárt délután félórai nehéz útunk van, de azután egész sora következik a meglehetősen kemény hóval borított térségeknek, melyeken gyorsan haladunk át esti hat óráig, egy-egy percig állva meg olykor, hogy a kutyák lélegzetet vehessenek. Talán már elértük volna az annyira áhított sima egyenletes jégzajt?

Később, mikor sátrat akarok veretni, a jégen annyi repedés mutatkozik, hogy okosabbnak találom, ha ott meg nem állunk, hanem folytatjuk útunkat észak felé. Könnyű szerrel átkelünk számos nemrég, talán csak 24 óra óta, befagyott kis rianáson, melyeknek jégkérge már eléggé szilárd. Csak háromnegyed nyolckor találunk oly térséget, hol a jégnyomás miatt nem fenyeget veszély, és ott sátrat verünk.

Mialatt leáldozik a nap, a hőmérő — 43 fokot jelez, egy órával később — 47-et és akkor északnyugati szellő támadt. Erősen érezhető a hideg és féltizenegykor még nem bujtunk a zsákba. Bizonyos, hogy ily hidegben rendkívüli megerőltetés nélkül nem lehet többet tenni hét órai útnál, amely azonban az embereknek tényleg majdnem tizennégy órai munkát ad. Ma az ebédre fordított félórán kívül 16 óráig voltunk talpon, és habár egészben véve elég jó jégre akadunk, valósággal csak nyole és fél órán át voltunk útban.

Számításom szerint harminc kilométerrel lehetünk tovább északra; de nem lehetne két-három napon át bűntetlenül ismételni a mai nagy erőmegfeszítést.

Csütörtök, március 29. — A rendesnél is jobban megfagyott zsákokban igen rossz éjtszakát töltöttünk, én pedig reggel 4 óráig még nem aludtam el a nagy hideg miatt. Folytonos recsegés hallatszott. Kiléptem a sátorból, hogy lássam, vajjon a jégnyomástól ered-e a zaj, de úgy vettem észre, hogy az erős északnyugati szél okozta, melytől csikorog a hó felülete. A hőmérő — 49 fokot jelzett. Mikor felébredtem, már kilenc óra is elmúlt és mindannyian még mélyen aludtak. PETIGAX beszéli, hogy fáradtsága dacára a hideg miatt ő is csak nagyon későn tudott elaludni. Ekkép a hálósákban tíz órából legfeljebb hatot tölthettünk alvással.

A déli már elmúlt, midőn útra kelünk. Az ég borús, a hőmérséklet — 32 fokra emelkedett, de az állandó és erős északnyugati szél miatt ennek alig érezzük enyhítő hatását. Meglehetősen haladunk, nagy akadályok nélkül. A hó azonban igen alkalmatlan és a levegőben kavarogva, gátolja a látást, ennél fogva PETIGAX csak nagynehezen találja meg a helyes utat.

Hat órakor a turalásoknak kiterjedt és szövevényes rendszere állja útunkat, mikor talán csak 10 kilométernyire haladtunk. Ez kevés, de nem akarok oly késő óráig mint tegnap útban maradni; pedig egy óra kellene, hogy ösvényt vágassunk. Mialatt tehát PETIGAX és FENOILLET folytatja a környék kifürkészését, mi sátrat ütünk.

Péntek, március 30. Tíz órakor a három kalauz már nagyon előre haladt abban a munkájában, hogy megnyissa az utat a turalások között, ahol tegnap meg kellett állanunk. Háromnegyed tizenegykor már a tulsó oldalon van az egész karaván beláthatatlan egyenes térségen, ahol egész könnyedén haladunk, mert a széltől megcsapott hó jóval járhatóbb, mint tegnapelőtt volt.

A nap déli magasságát meghatározva, $84^{\circ} 10'$ szélességet kapok. A jégzaj naponta 5—7 kilométert uszhatott dél felé és a szél állandóan északról fú.

A széltől megcsapott havon gyorsabb a haladás.

veszteséget a déli szél? Én még nem esem kétségbe, bár az elért szélesség igen szerény.

Az idő igen szép, a nap süti a hátunkat, de arcunkat dermedtí az északi szél. Ma este meg kell osztani az élelmi szereket

a második csoporttal, ami hosszadalmas munka lesz; ezért korán, három óra felé sátrat ütünk.

A doktornak 54 teljes adagot adok, nekem csak 216 marad, mi szűken elég, hogy még 18 napon át, azaz április 17-ig haladjak előre. Kiválasztatom a doktor számára a második csoportnak 16 legjobb kutyáját és négy rossz bőrben levőt is átengedek táplálékul állatai számára, mi 100 kilogramm *pemmikan* mellett bőven elég lesz a visszatéréshez megkívántató 18 napra.

Tíz szánka áll még rendelkezésünkre; hat elég jó állapotban van, a többiek egészen rozzantak; a jók közül négy a harmadik csoporté, kettő a másodiké; a rozogákból kettőt a magam csoportja részére tartok meg, egyet a

doktor választ ki. Az utolsó szánka már semmire sem jó és szétszedetem, hogy esetleg a többiek javítására használhassam.

A doktor célszerűnek találja egyik *kajakját* is szétszedetni, melynek részein megosztozkodunk. Ebéd után félkilenckor a hőmérő — 45 fokot jelzett; folytattuk munkánkat, mely 11-ig tartott. A második és a harmadik csoport sátrat és zsákot cserélt, mert ezentúl a harmadik fog négy emberből állni, háromból pedig a második, amennyiben a doktorral CARDENTI és SAVOIE is visszaindul.

Az est folyamában szokásunktól eltérően, mindig csak a kunyhóról és annak kincseiről, otthagytott társainkról és a mi *Észak Csillaga* hajónkról beszélgettünk. Ezeken az embereken, kiket a közös munka és közös veszély oly erős köteléke fűzött össze, a jövődön való aggódásnak legkisebb jele sem mutatkozott. És én bámultam víg kedélyöket, melyben itt, oly messze az élet minden forrásától, midőn kétfelé válni készültek a fagyos és halálthozó végtelen sivatagon, az erő igen magas fokát láttam nyilvánulni.

Szombat, március 31. — Mindnyájan igen rosszul aludtunk, részint az erős hideg, részint a zsákcsere miatt.

Mialatt befogják a kutyákat, mutatójjamat megmutatom CAVALLI-nak; most először bontom ki, mióta a hólyag képződött. Orvoslás helyett csak annyit ígér a doktor, hogy levágja az ujjamat, mihelyt visszatérek. Jegyzőkönyvének egy lapján levelet írok a királyi hercegnek. Ismertetem további tervemet. A doktornak lelkére kötöm, miként QUERINI-nek tettem, hogy mindig délkeletnek tartson, míg csak a szigetet megpillantja és különös ok nélkül óvakodjék a veszélyes irányváltoztatástól.

Tizkor PETIGAX és FENOILLET, búcsút véve a társaktól, északnak indul egy szánkán; kevéssel rá Istenhozzádot mondok én CARDENTI-nek és SAVOIE-nak. CAVALLI-val kezet szorítva, megindulásomban karjaimba szorítom. Még egy üdvözetet rebesgetek neki anyám és jegyesem részére és

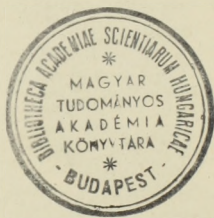
szánkáim között termék, kemény hangon nógatva a kutyákat PETAGIX nyomában . . .

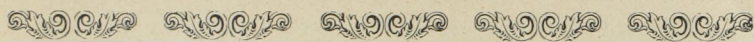
Az idő gyönyörű, a nap ragyogó fényt áraszt a hóra és öt szánkánk kissé kigyózó vonalban elég gyorsan halad. Én az első szánkákra ügyelek, CANEPA hátul jár. Egy kis turaláson átkelve, hátrafordulunk. A doktort látjuk, zászlónkat lobogtatja, emberei főveggel integetnek. Mindnyájan kiáltják: „Addio, szerencsés utat!“ Felelnénk, de nem tudjuk kiejteni a szót. Isten veletek, hűséges társak, Isten óvjon benneteket és vezéreljen biztos helyre.

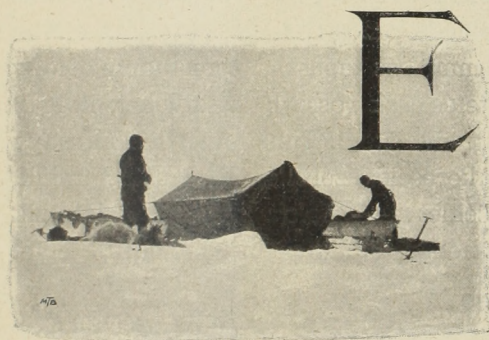
SÁTOROZÁSI ELŐKESZÜLETEK.

HARMADIK FEJEZET.

A legnagyobb északi szélességben.

Egyedül vagyunk im-
már a végzetetlen
síkságon, melynek
északi határa az
égbolttal ölelke-
zik; előttünk két
egyenes barázda,
mely a messze-
ségbe haladva,
mindjobban köze-

ledik egymáshoz: első szánkánk nyomai; mögöttünk, barátaink eltávoztával, annak a láncnak utolsó szeme is elszakadt, mely a világgal, kedveseinkkel összekötött bennünket, és úgy érzem, mintha néhány perccel előbb végkép elszakadtam volna a hazától.

A szánkák könnyedén siklanak tova és a kutyák gyorsan ügetnek, ami minket is hosszabb léptekre kényszerít. Levetettük az *anoraker*-eket és mindamellett most, első ízben, mióta a Teplitz-öblöt elhagytuk, annak rendje és módja szerint megizzadunk.

Megmaradt 49 kutyánk közül 9 abba a szánkába van fogva, mely elől jár és nagyobb fáradsággal húzható, mint a nyomdokában haladó többi öt, melyek mindegyikéhez

elég 8 kutya. A teher körülbelől egyformán van szétosztva, a jobb állapotban levőkön 220, a rongáltabbakon 200 kilogramm. A nagyobb terhet a jobb, a kisebbet a nyiszlett kutyákkal húzzatjuk.

Ezen a napon, március 31.-én, nagyszerűen haladunk, 28—29 kilométert járunk meg egymást érő sík tereken, minőket ily terjedelemben még nem is láttunk, s az elválasztó turalásokon, minthogy a nyomás jelentéktelen, könnyű átkelnünk, taszítanunk sem kell a szánkákat.

Négy óra felé havazással délkeleti szellő támad és habár még mindig sebesen haladunk, erős hideget érzünk. PETIGAX-ot és FENOILLET-t, kik a kellemetlen időjárás beálltával lassították lépteiket, utólérjük. Félhatkor még frissebb a szél. Az elmúlt éjjel nem aludtunk semmit, és tapasztalásból tudom, hogy ma egy órai megerőltetés csak rossz hatással lehet, holnap emiatt több órát fogunk elveszteni. Ennélfogva három nagy jégrög mögött oltalmat keresek a szél ellen és ott sátrat ütünk.

Hétkor a hőmérséklet —39 fokra süllyedt és jól esik visszaemlékezni arra a néhány órai kellemes melegre, melyet menetközben élveztünk.

Vasárnap, április 1. — Ma éjjel ördögadta szél fú. Szerencsére a sátor ki van javítva; jól aludtunk, nem fáztunk. Ma reggel nagy meglepetésünkre —28 fokot jelzett a hőmérő. Be akarjuk fogni a kutyákat, de abbahagyjuk az erős szél és a havazás miatt, mely harminc lépésre sem enged látnunk. A sok hajolástól kifáradt a derekunk, amennyiben az alacsony sátorban még ülve sem tarthatjuk egyenesen a hátunkat. A hálózsákban, mely nincsen megfagyva, valóságos gyönyörűség feküdni és nemsokára mindenfelől horkolás hallatszík.

Négykor kissé gyöngült a szél ereje. Kilépek a sátorból. Csak néhány lépésnyire láthatok a sűrű havazásban. A kutyákat betemeti a hó, csak az orruk hegye látszik; mintha nagyon jól esnék nekik e váratlan nyugalom, mert egész nap nem hallani ugatásukat.

Még egy óráig várok; látom, hogy az idő változatlan, s elhatározom, hogy ma nem folytatjuk útunkat. Már megelőző este CANEPA megkezdte a mészáros nem igen kellemes, de elmaradhatatlan munkáját. Morettino, kis fekete kutyánk megsántult, s azért lemészárolták. Noha a legkisebb állatok egyike volt, 11 adagot szolgáltatott. Meglevő 48 kutyánk között van még 30 igazán nagy és erős.

Este a hőmérsék —17 fokra emelkedik, de ez nem esik oly jól, mint gondoltuk volna, mert ismét nagy erővel fú a szél dél-délnyugatról.

Canepa, mint mészáros.

Hétfő, április 2. — Nagyon kitünő éjszakánk volt. Késő éjjel a szél elcsendesült és fekvőhelyeinken, ahol felolvadt a jég, szinte izzadtunk; oly gyönyörűség, melyet csak az méltányolhat igazán, aki nyolc-tíz északát fogvacogás közt töltött.

Ötkor mindannyian talpon vagyunk, de ismét erős délkeleti szelünk van sűrű havazással. Alig látunk néhány méternyire és bár úgy érezzük, hogy új erőre kaptunk és a kutyák is kipihentek, nagy sajnálatunkra tétlenül kell a sátrakban gubbaszkodnunk.

Óráról-órára nő türelmetlenségünk. A légsúlymérő, mely reggel igen magasan állt, lassan süllyedni kezd. A hőmérő

—14 fokot jelez, de szinte visszakivánjuk az erős hideget. A kényszerített nyugalom napjait majd ki kell pótolni; talán lehetséges lesz, ha az étel napi adagát leszállítjuk, április 17.-én túl is néhány napig még észak felé tartani.

Déli tizenkettő felé lecsendesedik a szél és kissé derül az idő. Nem egészen egy óra alatt befogtuk a kutyákat, felszedtük a sátorfát és útban vagyunk észak felé. De a derült idő nem tartós, majdnem lépten-nyomon a kompászt kell nézegetnünk. Szerencsére az út, bár a hó magas és lágy, elég jó, tehát gyorsan haladunk.

Négy órakor a szél délnyugatívá, később nyugatívá csap át és megerősödik. Öt órakor hóvihar dühöng, meg kell állnunk; alig látunk egy szánkahossznyira. Tapogatózva keresünk oly jégbércet, mely a szélről megóvjá sátrunkat. Így is a szél csakhamar hóval telehordja a sátrat. Talán 15 kilométernyi utat tettünk. Hóval fedve költjük el ételünket és a hálósákba búvunk, mely szerencsére nem fagyott meg. A hőmérséklet —29 fokra szállt és a szél északnak látszik fordulni, ami jó reményekkel biztat holnapra.

Kedd, április 3. — Egész éjjel tartott az erős szél. Megerősítettük a sátrat kötelekkel, de a szélvész oly vadul dühöngött, hogy minden pillanatban attól tartottunk, elviszi.

Reggel kilenckor a légsúlymérő magasan áll és a hőmérő —31 fokra száll. A szélről felkavart hó lehetetlenné teszi az útrakelést. Délben *pemmikán*-levest készítek, az emberek az ágyban fekvé költik el. Majd én is a hálósákba búvok és egész nap szundikálunk.

Az idő nem változik; esti 7 óra felé dühös kutyaugatást hallunk. Minthogy rossz idő alkalmával rendesen igen csendesek az ebek, azt hisszük, hogy medvét látnak s mi is kirohanunk a sátorból. De észrevesszük, hogy a riadalom oka más; a sátortól 50 méternyire rianás támadt, mely keletről nyugatra huzódik s lassankint három-négy méternyi szélességűre tágulva, a tegnap befutott utat átszeli, minket azonban semmi veszéllyel nem fenyeget.

A felkavart hó minden legkisebb részen behatol a sátorba, fehér lepellel bevon minket és minden tárgyat. Már nem is törődünk vele és legfeljebb jól megrázzuk magunkat, mielőtt alvásra leheveredünk.

Este kilenckor a légsúlymérő állása még mindig magas és a hőmérő —32 fokot jelez. Később úgy látszik, mintha a szél szünni akarna, csak egyes rohamokban fú és mindhosszabb időközökben.

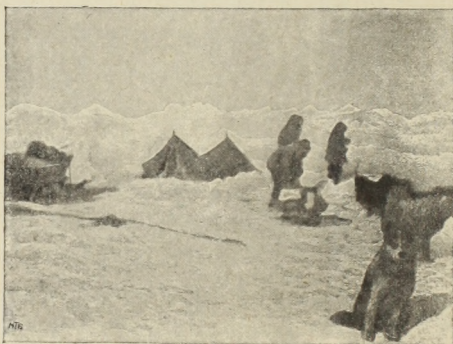
Szerda, április 4. — Még mindig be vagyunk zárva a sátorba! Az első hajnali órákban erősödött a szél és bárha kibukkan a nap, a felkavart hó oly sűrű, hogy nincs reményünk útrakelhetni. Néhány kevésbé fedett helyen levő szánka teljesen be van temetve hóval. Szabadon eresztjük azokat a kutyákat, melyek maguk ki nem szabadították magukat, nehogy a hóba fuladjanak. De mikor az ételt kiadjuk nekik, ez egy cseppet sem ütközik nehézségbe, mert az első hívásra nagy készséggel összecsendülnek a szegény párák.

Csütörtök, április 5. — Kevéssel éjfél előtt a szél valóban csendesedni kezdett; váltogatva kilopózkodunk, hogy lássuk, hogyan áll be a szélcsend. Két órakor a légkör tisztul. Sietve felkelünk és mialatt az emberek kezdik kiásni a szánkákat, én bőséges reggelit készítek (tejes kávéból és *pemmikánból* áll), melyre ugyancsak rá vagyunk utalva.

Több órába telt a szánkákat és minden szerünket kiszabadítani a hóból és csak hétkor vannak a kutyák befogva. Előre megy PETIGAX és FENOILLET szánkája; ezalatt én CANEPA-val összehajtom és felrakom a sátrat.

Azt hittem, gyengék lesznek a kutyák, mert tegnap reggel óta nem ettek; de ellenkezőleg, sohasem voltak oly tüzesek, erőteljesek és futásra hajlandók; erőlködnek, hogy PETIGAX-nak a távolban látszó szánját utolérjék, és eközben a karaván, bár a térszín igen hullámzatos, gyorsan halad előre. A hó, félelmünk ellenére eléggé kemény, mert a szél keményre paskolta, úgyszólván letaposta.

Fél kilenc felé kis vártatra megállapodom egy újonnan képződött turalás mögött, hogy az előre küldött szánka elhagyhasson bennünket és a kutyák kicsit pihenjenek. Azután egy szánkát a két kalauz által nyitott úton megindítok, midőn észreveszem, hogy e helyen hasadék támadt, mely mindjobban tágul. A jégmezők könnyű mozgása következtében a nyitott út kissé ferdült és a második szánka, midőn arra halad, feldül: épen az a szánka, mely hálózsákkal és sátorral van megrakva s elég súlyos, miért is időveszteséggel jár a fölemelése és újra megindítása. Azalatt

Az emberek kezdik kiásni a szánkákat.

a hasadék egy méternyire tágult; én hátra csúszom és nyakig esem a vízbe, ha CANEPA idejekorán kezét nem nyújtja.

A harmadik, *kajakot* hordó szánkára még rosszabb sors várt. Istrángjához elől kötelet erősítettem és ezzel a hasa-

dék túlsó oldaláról húztam, míg CANEPA-t az innenső oldalon taszította. A négy első kutya átugorja a hasadékot, a többiek vonakodnak, lábukat megvetik, hogy ne kelljen ugorniok, ezzel bevonszolják a vízbe a négy elsőt is. A szánka, melyet CANEPA eleresztett, fölējök és a nyílásra borul, alatta a kutyák majdnem vízbe fúlnak, de az eleje szerencsére bevágódott a vastag jégbe; sikerül elvágnom az istrángot, melybe a szegény állatok belekabalyodtak és így egyenkint, reszketve a hidegtől és megdermedve kihúzhatók a vízből. Erre a szánkát a nyílásból, mely lassan, de folyvást szélesbedik, próbáljuk kihúzni, de ez nem sikerül, bármennyire erőlködünk.

Végre a csatorna szélei egymáshoz közelednek és

hátulról áttolják a szánkát, mely így nemsokára biztonságba kerül.

Néhány perc múlva a rianás szélei teljesen összeérnek és ahol előbb vízér volt, alig észrevehető magasabb vonal alakul a nyomástól. E turaláson a karaván hátralevő részével könnyű átkelnünk. A hideg fürdőt vett kutyák közül néhányan, bár egy jégdarabhoz kötöttük valamennyit, el-

A hálósákkal és sátorral megterhelt szánka.

szabadultak. Befogásukkal időt vesztettünk és csak fél tizenegykor kelhattunk ismét útra.

PETIGAX társával együtt, midőn szem elől elvesztett bennünket, megállt; ő aztán keresésünkre felénk visszajött, de új és széles rianás képződött közöttünk és így lehetetlen volt segítségünkre jönnie. Ő egyik, mi másik felén követtük e csatorna partjait, de csak déli 12-kor sikerült találkoznunk.

Reggel fél négy óra óta dolgoztunk ilyen módon szakadatlanul, étlenül; egy rög mögé huzódva megfőzzük a *pemmikánt* és egy órakor tovább indulunk.

Dél-délnyugati szél támadt és a légkör elsötétült. A jég most nagy mozgásban van és turalásokat látunk magunk körül alakulni és széthullani, rianásokat nyílni és összeesukodni, a természet leírhatatlan munkában van. Előidézője az a hatás, melyet a szél rögtöni változása gyakorol a vékony, kevéssé szilárd jégre, miután az elmúlt napok változó szelei azt úgyis már apró mezőkre szétbontották.

Rianások és turalások minden irányban képződnek, de különösen észrevehetőleg nyugat-északnyugattól kelet-délkelet felé, azaz merőlegesen annak a szélnek irányára, mely az imént támadt, most igen frissen lengedez és felkavarja a havat. Mi hátba kapjuk és azért kevés alkalmatlanságot okoz. Szorosan egymás mellett tartva a szánkákat, több órán át haladunk, gyorsan hajtva a kutyákat a vég nélküli rianások és turalások e hálózatában.

Egy negyed hétkor elég szilárd jégtérségre találunk és ott egy, a délnyugati szélről meglehetősen védő jégtömeg mögött tanyát verünk.

Ma este Jason nevű igen jó kutyánkat öltük le. Tegnap társai annyira összemarták, hogy ma reggel be nem foghattuk. A szegény állat, fáradtsággal vonszolva magát utánunk, az egész úton kísért bennünket. Az életerő, mely ez állatokat jellemzi, talán néhány nap alatt helyreállította volna, de azt a fényűzést, hogy beteg állatokat tartunk, nem engedhetjük meg magunknak. Az utolsó négy napon CANEPA úgy sem gyakorolta mészáros mesterségét; a teher, melyet a kutyák húznak, bárha fél adagokra fogjuk is magunkat, vagy 60 kilogrammal kisebbedett és néhány nap múlva majd a többi kutyára is rákerül a sor.

Az áldozat kiválasztása mind nehezebb és kellemetlenebb feladattá lesz. Eleinte kiselejteztük a leggyengébb állatokat, majd azokat, melyek a húzásnál lusták voltak, ezek után azokat, melyek le nem szokhattak a szerszámok és istrángok összerágcsálásáról vagy arról, hogy minden éjjel

elszökjenek s reggelig csatangoljanak, amikor újra össze kellett őket fogdosni. Most már ez utóbbira nem sok időt kell vesztegetnünk. Van azonban egy kutyánk, melyet ha egyszer kiszabadult, csak PERIGAX tud megkeríteni; bárki más kezéből kiragadja magát. Csak azért kimélem meg, mert erős és munkára kész. A húst a megmaradt kutyák most mohóbban falják, mint a *pemmikánt*, még akkor is, ha még meleg, míg régebben az a néhány kutya, mely egyáltalában hozzányúlt a húshoz, inkább várt, míg az megfagyott.

Ma annyi turalást és rianást meg kellett kerülnünk, hogy északi irányban 15 kilométernél alig tettünk többet. A szél most nagyon erős és ugyancsak felkavarja a havat. A hőmérő —21 fokot jelez. Hálózásunk azonban száraz és annyi fáradságos óra után igazi élvezet meleg helyre kerülni.

Péntek, április 6. — Még mindig délnyugati a szél s nem látunk ötven lépésnyire sem, de fél nyolc felé a légkör kitisztul és befogjuk a kutyákat. A nap kibúvik a felhők közül, a hőmérséklet —26°. Tízkor a karaván javarésze útban van a kitűnő havon.

A kutyák csendesebbek, mint tegnap voltak. Jó az útunk, majdnem akadálytalan délután két óráig, amikor széles rianás észak-északnyugat és össze-vissza hányt jégdarábokat észak és északkelet felé lehetlenné teszik az előhaladást. Kénytelenek vagyunk visszamenni és kissé keletnek kerülni. Ezzel megint elvesztünk egy órát, egy negyed négykor ismét észak felé haladunk egy nemrég befagyott rianásnak jegén, mely folyvást hasadozik, kinyílik és ismét összefagy.

Félőtkor széles és igen hosszú patkóalakú csatorna, melynek görbületébe kerültünk, mindenfelől elzárja útunkat. Hosszú keresés után találunk egy jégterületet, melyet arasznyi hó főd. Itt sátrat ütünk, remélve, hogy holnap jobb napunk lesz. A szél egészen lecsendesedett, a hőmérséklet —33°.

Szombat, április 7. — A rianás még nem fagyott be oly erősen, hogy szánkánkat kibírja; találunk azonban oly helyet, ahol néhány jégtömeg összeér és az átkelés megkísérelhető, csak hogy ehhez a ponthoz is csupán igen töredezett és nehezen járható jégen át juthatunk el. Tízkor az akadályokat legyőztük és kiterjedt jégsíkon haladunk délután két óráig, csak félórát szünetelve, melyet a nap delelési magasságának meghatározására fordítunk.

A megfigyelt szélesség ($83^{\circ} 54' 2''$) megfelel hozzávetőleges számításunknak; az eltérés csak néhány kilométer.

Sátort ütünk.

Ez azt bizonyítja, hogy a bejárt utak megbecsüléseiben ítéletünk elég biztosságra tett szert.

Baj nélkül jutunk át egy 30 méteres szélességű csatornán, melynek partjait már másfél óra óta követtük, mielőtt neki mertünk volna menni. Félőtkor két más, nem nagyon széles csatornán is átkelünk, mire már régi jégmezőre jutottunk, melynek sókérgé eltűnt a hó alatt. A kutyák mohón oltják szomjúságukat, ki vannak merülve a fáradtságtól, de meg is tettünk ám jó tizennyole kilométernyi utat. Tanyát verünk.

Ma a csatornák között elterülő jégen friss medvenyomokat láttunk. Két medve járhatott erre, egy igen nagy és egy kisebb.

Mielőtt aludni térünk, megünnepeljük az északi szélesség 84.-ik fokának meghaladását egy korty rummal, melyet gyógyszerházunkból vettünk elő. Azt véljük, tüzet nyelünk, olyan rég volt ajkainkon szeszes ital.

Vasárnap, április 8. — Négykor szép az idő, de félhatkor, midőn felkelünk, északi jéghideg szél metszővé teszi a levegőt, habár a hőmérő csak —27 fokot jelez. Borulni kezd és egész nap felhős marad az ég.

Nyolckor útban vagyunk; egy óráig eléggé jól haladunk; ekkor azonban egy újonnan, a múlt éjjel vagy ma reggel képződött rianás áll előttünk, mely helyenkint csak egy méter szélességű, de a kutyákat feltartja. Nagy jégdarabokat hasogatunk le, melyekből PETIGAX és FENOILLET hidat ró össze s a mérnöki tudomány e remekművén át a tulsó partra jutnak szánkáink.

Negyed tizenegykor ismét szép síkságon haladunk; csak kétszer kell megállnunk, negyedórára egy turalás, tíz percre egy rianás előtt; máskülönben mindig gyorsan haladunk a kemény havon délután három óráig. Ekkor havazni kezd és félóra múlva már nem látunk ötven lépésnyire. Mind nehezebb tisztán látnunk, azt sem tudjuk már, hová tesszük a lábunkat; kínlódás az ilyen menetelés.

Négykor egy nagy jégbérc (*hummock*) oltalma alatt sátrat ütünk. Számításom szerint 18 kilométert tehettünk jó irányban. Hétkor a hőmérő —21 fokot jelez.

Hétfő, április 9. — Elég tiszta időben meglehetősen jégen, jó havon haladunk fél kilenc óta. Egy óra múlva negyed órára feltart egy turalás és tizenegy táján félórára oly rianás, melyet jégdarabokkal át kell hidalni.

Az ég reggel óta felhős, a légkör elsötétült. Havazni kezd és déli tizenkettő után a délkeleti szél sok havat kavart fel. Két órakor meg kell állnunk és sátrat vernünk. Mindössze 9 kilométert haladhattunk északi irányban.

A kutyák tegnapelőtt óta nagyon fáradtak; a legjobbak közül egynéhány nem is evett tegnap s emiatt aggodalomban vagyunk.

Kedd, április 10. — Éjjel felváltva virrasztottunk, várva az idő kiderültét, de hiába. Nyolckor úgy látszik, javulóban van az idő, befogjuk a kutyákat, 9 óra 40 perckor már indulunk. Negyedórára feltart egy rianás, melyen a szokott jégvár segítségével kelünk át; ilyenek készítésében már nagy gyakorlottságra tettünk szert. Szép síkságon, melyet kemény hó fed, sebesen haladunk. Egész gyönyörűség volna, ha az északkeleti irányba átcsapott szél nem korbácsolná arcunkat.

Fél egykor kissé lassítjuk lépteinket, mert egy régi turaláson kell átkelnünk. Ezen már majdnem túl vagyunk, midőn széles rianás állja útunkat. Elhatározom, hogy sátrat ütünk, várva, míg a csatorná befagy vagy szűkebbé lesz. A szél északi irányt vesz; a hőmérő -32 fokra süllyed és a légkör kitisztul. Ma 10 kilométernyi útát tehetünk; ebből azt következtetem, hogy $84^{\circ} 20'$ szélesség alatt vagyunk. Kevéssé örvendetes eredmény, de nincs még elveszve minden remény.

Szerda, április 11. — Háromkor felkeltünk. A rianás befagyott, de a jég nagyon vékony, nem bírja el a szánkákat. Hat órakor már sikerült átkelni egy szűkebb részén; ott is beszakad a jég, alighogy túlértünk. Félóra múlva már kiterjedt síkságon haladunk. Négyig a szünetek leszámításával hat órát tölthettünk uton és északi irányban 24 kilométert haladhattunk. Ezzel a napi munkával meg lehetünk elégedve.

Sohasem éreztem magamat annyira felfrissülve, mint ma, mikor sátrat készülök ütni, pedig 3 nap óta erősen fáj a gyomrom, azt hiszem a *pemmikán*-tól, melyből talán sokat ettünk, hogy a többi élelmiszerek el ne fogyjanak. Jobb kezem mutatóujja is gyötör néhány nap óta, de ki nem bontom, mert infekciótól félttem.

Négykor egy percre szétfoszlott a felhők fátyola és látzott a nap, gyönyörű kék, zöld, sárga és piros udvarral körülvéve, melyhez zöld, sárga és piros mellékudvar járult. Hatkor a hőmérséklet -28° , az ég ismét borult.

Csütörtök, április 22. — Ma reggel hétkor, midőn sátorfánkat felszedjük, erős jégnyomás 100 méternyire tőlünk 12–15 méter magasságú valóságos jégfalat emel fel szemünk láttára. Még nem is láttam ily magas turalást. Óriási jégtömegek gurulnak le nagy robajjal a mi oldalunk felé; nyomukban a turalás tetején megjelennek azok a jégdarabok, melyek lökésükkel előbb feltolták amazokat, mintha szalmaszálak volnának, és magok is legurulnak. Az alázuhanó tömegek porrá zúzódnak, mintha forgószél kavargogna a turalás talapzata körül. A jégnyomás erős és folytonos recsegését, csikorgását túlharsogja a jégtömegek hatalmas zuhatagának bömbölése, melytől megremeg a jég ott is, ahol mi állunk. Megkapó látvány, de idegrázó és gyorsan befogjuk a kutyákat, hogy mennél messzebbre távozzunk.

Útközben oly vonalokon kell keresztülhaladnunk, melyek irányában a nyomás történik és melyek maguk is mozgásban vannak. E nyomási vonalok egyike fölött felborul a szánka a hálósákkal együtt; CANEPA-val kétségbeeseiten dolgozom, hogy fölemeljük és odább húzzuk s eközben hatalmas jégdarabok gurulnak a lábunk elé.

Midőn nyomási vonalról beszélek, a turalás alakulásának első fázisát akarom jelölni, melyet nem mindig követ a turalás további emelkedése. A szél, a tengeráramlás, vagy a környező jégmezők nyomása által egymáshoz szorított két jégmezőnek összeérő két szélén legelőször is felduzzadás támad. Ha tovább tart a nyomás és a két mező jege körülbelül egyformán ellenálló, az összeérő szélek egymás mellett fölemelkednek két óriási lemezként, melyek mindegyike aztán kifelé hajol és mindegyiknek felső szegélyéről, mely saját súlyánál fogva összetöredezik, a jég alkata és vastagsága szerint vagy táblák, vagy nagy tömbök kezdenek leválni. Így képződik a turalás, mely e folyamat közben mind szélesebbé és magasabbá lesz, de nyolc-tíz métert nem szokott magasságban túlhaladni. Ha megszűnik a nyomás, a

mezők gyakran szétválnak és eltávolodnak egymástól; ilyenkor néha elsülyed a turalás, de gyakran megmarad a két mező valamelyikéhez támaszkodva, bár alakjából többé-kevésbé kivetkőzve.

Minthogy a nyomás minden irányban működik, gyakran igen sok turalás halmozódik fel, különösen a régi képződésű és 8—10 méter vastag jégmezőkön. A felhalmozódó turalások a jégnyomás roppant erejének behatása alatt egymás tetejére torlódnak, elferdülnek és kiterjedt területeket képeznek, melyek dült felületűek, mint valamely óriási jégár zuhataga. Nagy jégdarabok garmadáit csúcsos vagy gömbölyű felülettel tornyosulnak szerte; sokféle alakban néhol szétszórtan vannak, másutt egymás mellé szorulva úgy ellepik a térszint, hogy igen nehéz rajtuk áthatolni.

A jégbérc (*hummock*) inkább elszigetelt nagy jégdarab, valamely régi turalás maradványa, esetleg előbbi évekből fenmaradt úszó jégszigetecske, mely két jégmező közé szorult és aztán ezekkel összefagyott. Havazás, felkavart hó, szél belepi, gömbölyíti csúcsosodásait és ezek a nagy tömegek gyakran csak erős kidudorodásoknak látszanak. A térszínen látszó hullámos részek csak a megelőző évekből maradt hatalmas turalások maradványai.

Ma kivételesen jó utat tettünk! Nyolettől háromnegyed tizenkettőig folyást jól haladtunk, csak negyven percig késedelmeztünk, mert néhány turalás és két csatorna akadályozott. A délköri magasság meghatározása után folytatjuk útunkat szép egyenes térségeken, igen gyorsan félháromig. Kissé lassabban haladunk össze-vissza hányt jéggel fedett zónán át, melyen túl nemrég, legfeljebb egy hét előtt befagyott óriási tavat látunk. A felületen kivirágzott só fásasztja a kutyákat, de elég gyorsan haladnak és pedig a kívánt irányban.

Bizonyára rossz vége volna, ha a tó közepén erős jégnyomás érne bennünket; azért serényen hajtjuk a kutyákat, melyek már alig bírják a fáradságot. Az első párhoz

tartozó Moro, ez az erős és munkakész kutya arasznyira lógatja a nyelvét és hörög, de azért teljes erővel húz. Negyed ötkor lihegve érkeznek emberek és állatok a tó peremén elterülő szilárdabb jégre. Tíz perc pihenés után ismét indulunk s 4 ó. 45 p.-kor utólérjük FENOILLET szánkáját, mely mindenkor fél órával megelőz bennünket.

PETIGAX elindult tanyahelyet keresni. A csatornán túl van egy sík térség; ennek közepén ütjük fel a sátrat, az épen most támadt délkeleti szélnek kitéve. A hőmérő —32

Sátrat ütünk a sík közepén.

fokot mutat, de mit bánjuk? Ma legalább 35 kilométernyi utat tettünk, miből a délutánra bizonyára 20 esett. Úgy hisszük, hogy a 84° 40' szélességet értünk el. Ennek szerfelett örvendünk s a szép meneteredmény jutalmául PETIGAX javaslatára szívesen engedélyezek egy-egy korty rumot.

Két nap óta egy negyedével kisebbítettem a napi adagot, hogy legyen még élelmi szerünk, ha 20.-ika után egy végső erőmegfeszítésre lesz szükségünk. Ha ez nem sikerül, a mondott napon kezdjük meg visszavonulásunkat.

A szél csapkodja a sátrat és halljuk körülöttünk a jégnyomás zörejét, de a kutyák szokásuktól eltérően nem

mozgolódnak, nem ugatnak. Mintha ott se volnának. Nagyon szokatlan dolog . . . Szegény derék állatok!

Péntek, április 13. — Friss délkeleti szél egész éjjel, erősödött reggel, azután köd képződött. Kilenc után kitisztul, reggelizünk és befogjuk a kutyákat.

Több mint egy órai menetelés után új jég igen magas torlaszához érünk; de ez csak negyedórai késedelmet okoz, mely után sima jég térségeinek egész sorozata következik, ahol a megkeményedett hó vékony rétegén még könnyebben haladunk, mint a nagy tavon.

Félőtkor megpillantjuk FENOILLET és PETIGAX előttünk járó szánkáját. Integetnek s hozzájuk sietünk. PETIGAX, az egyforma hótól megtévesztve, egyszerre a vízbe merült, s ha a társa gyorsan nem segít, meg nem menekült volna. Sátrat verek és kávéét készítek. Ötkor ismét útnak eredünk. Kevéssel rá én is övig vízbe süllyedek, de a nedvesség nem hatol a bőrre és nem kell ruhát váltanom. Hűvösebb a szél, havazik és visszatér a köd, de egyenes az út és haladhatunk. Negyedórára feltart egy rianás, mely fujtatóként váltva nyílik és csukódik, s csak úgy kelhetünk át, hogy minden egyes szánkával meglessük a kedvező pillanatot. FENOILLET is féllábbal a vízbe süllyed; ma mindenki fürdik. A csatornán túl érve, mindig sík jeget és igen jó havat találunk. A kutyák fáradtak ugyan, de korbácsütésekkel nógatva jól húznak és így mindig elég sebesen haladunk kilenc óráig. A valóság mögött maradok talán, ha a napi utat 20—21 kilométerre, az elért szélességet 84° 50'-re becsülöm.

A legelső jégbércnél, melyet egy kis hó környez, sátrat ütünk, megvédve a délkeleti szélről, de oly közel egy széles repedéshez, hogy ebbe majd belezuhanunk, valahányszor kilépünk a sátorból. Köd borítja a szemhatárt. A szél keleti irányt vett, havazik, a hőmérséklet —17°. Éjfélkor még ébren vagyunk és igyekszünk lekaparni a jeget, mely az ismételt hideg fürdők folytán lábballinkra és nadrá-

gunkra rakódott. A leves kitünő s mint annak a füstje, úgy emelkednek reményeink is.

Szombat, április 14. Jó későn ébredtünk s három szánkát ki kellett javítanunk. Ezzel sok időt veszítettünk s csak délután háromkor vagyunk útban. Félóra múlva csatorna nyílik előttünk és elszakítja tőlünk PETIGAX meg FENOILLET szánkáját; csak egy óra eltelte után vagyunk ismét együtt.

Az idő szép; könnyű északi szellő lengedez. Az éjjeli

Rossz út a friss hóban.

havazástól igen rossz az út; a különbenj is igen fáradt kutyák nem akarnak húzni s minden ötven lépésnél megállnak. Jól el kell verni őket, hogy mozduljanak; keserves fáradtságba kerül, megfájul bele az ember dereka, ha minduntalan újra meg kell indítani a szánkákat, amikor a kutyák nem fogadnak szót.

Ha megáll a szán, a kutyák nem igen tudják ismét megmozdítani, mert a szánkatalp azonnal a hóhoz fagy; ilyenkor lehajolunk, megfogjuk a szántalpat és elül vagy hátul könnyedén emeljük, vagy pedig jobbról balra moz-

gatjuk, hogy eközben megindulhassanak az állatok. Ha azt akarjuk, hogy menjenek, TRONTHEIM utasításait követve azt kiáltjuk: *brrr*, s hogy megálljanak: *szass*. De ma hiábavaló minden *brrr*; a kutyák könnyedén veszik a dolgot, egyik húz, a másik nem, és a szán csak vesztegel. Ez onnan van, hogy a szegény állatok az előző napokon oly nagyon megfeszítették az erejüket; hogy ne merüljenek ki végképen, nyolc óra előtt már sátrat ütünk. Szerencsére mindig sima jegen haladtunk s egészben tán 7—8 kilométert tettünk.

Vasárnap, április 15. Homályos levegő, a szél északi, majd erős északkeleti, bőséges havazással. Nem látunk tisztán s nem mehetünk előre. Nem is bánjuk, mert a kutyáknak egy napi nyugalom kell. Tegnap este kevesen ették meg a *pemmikánt*, ami nyilvánvaló jele rendkívüli fáradtságuknak.

Felhasználjuk a pihenőnapot arra, hogy két szánkát kijavítsunk s lerakjunk mindent a legrosszabb állapotban levőről, melyet el akarok hagyni. Ezt a munkát a kalauzok végzik; ezalatt én és CANEPA rendbe hozzuk az istrángokat, kifoltozzuk a szerszámokat; én kibogozom a szíjakat és kötözgetek, CANEPA VART.

Ezután rászánom magam arra, hogy az ujjamat, melytől már két éjtszaka óta nem tudok aludni, kibontsam. PETIGAX mint segédem működik. Az ujjam hegye félig genyedt, a hátradőlt köröm sebzi a húst. Eltávolítottam, ahogy lehetett, a szennyt és a levált bőrt csiptető segítségével, szublimátoldattal megmostam a sebes részt és bekötöttem; de most jobban fáj, mint előbb. Félek, sokkal rosszabb állapotban van, semhogy a —30 fokú hőmérsékletet kibírhasssa, mely ellen, főleg mikor szél van, nincs módom védekezni, mert nekem is dolgoznom kell, hogy valamire mehessünk, s munkaközben többé-kevésbé használnom kell beteg kezeimet is.

Midőn az ebédet főzöm, a két fazék egyike kilyukad, a feneke kiégett. FENOILLET tanácsa, mely a lángész meg-

nyilatkozásaként tűnik fel előttünk, az, hogy a fedőt használjuk új fenék gyanánt. Féltízkor a rendszer feltalálója PETIGAX segítségével kijavította a fazekat. Hogy lássuk, nem foly-e ki belőle tartalma, FENOILLET tiszteletére punchot készítették egy liter víz, félkanál rum, 15 gramm cukor és három csepp citromsavval. Átalános éljenzés tör ki, mert a fazék feneke alig-alig csepeg.

Ma eldobtuk Jäger-öltönyeinket, melyek már igen súlyosak a szövetbe lerakódott jégtől; ennek folytán 15 kilogrammal kevesebbet kell majd hurcolnunk.

Az északkeleti szél egész nap nagy erővel fujt; négy felé csendesedett, de a havazás nem szűnt meg. A hőmérő kilenckor 26 fokról —11-re emelkedett.

Hétfő, április 16. Az idő mind csunyább. Sűrűn hull a hó, erős délkeleti szél fú. Nem látunk jól és veszélyes dolog volna most útra kelni. Beszélgetünk a jövőről. Társaim szavaiból következtethetem, hogy bármily áldozatra készek, csak ériék el a kitűzött célt. Mit árt tehát két nappal több, ha mindenki lelkesedéssel követ? Az idő szorít, igaz, de még nem vesztettük el a siker minden reményét.

Kedd, április 17. Háromkor már talpon voltam, mert úgy látszott, hogy derül az idő. A szél déli irányú és a nap-sugár áttör a felhőkön. Az emberek fölkeltek, de amidőn épen be akarjuk fogni a kutyákat, újra sűrű havazás kerekedik és áthatolhatatlan köd támad. A légsúlymérő, mely emelkedőben volt, ismét sülyed. Megint elhalasztom az útrakelést. Ma 38-ik napja annak, hogy a kunyhót elhagytuk. El van határozva, hogy 20-ikáig előre haladunk, tehát még három napig. És ha e három napot itt kell töltenünk?... Kezdek arra az eshetőségre gondolni, hogy teljes balsiker áll be, mely minden eddigi áldozatunkat meghiusítja. A társak is csüggedni kezdenek. Két órája, hogy várjuk a derülést; azalatt alig váltottunk pár szót. Minden öt percben valamelyikünk kimegy a sátorból, hogy megnézzze, milyen az idő, s hallgatva tér vissza. Ez azt jelenti, hogy mindig

havazik, hogy nagy pelyhekben hull a hó. Minél későbben indulunk, annál rosszabb lesz a havon haladni, mert térdig fogunk besüppedni. Szomorú kilátás nyílik hiábavaló küzdelmekre.

— — — — —
Éjféلكor. Ebéd után vagyunk, tizenöt kilométernyire észak felé a reggeli tanyától. Tíz órakor északnyugati szellő támadt, midőn már öt órán át ültünk összekuporodva a sátorban. A hőmérséklet — 8 fokról lassan leszállt — 11-re. Félháromkor derülni kezdett; mialatt én a levest főztem, az emberek befogták a kutyákat. Lázás sietséget fejtettünk ki és már négy óra előtt útban voltunk. Habár félméter magasságban feküdt a puha hó, várakozáson felül jól siklottak a szánkák. Félóránnyira a tanyától a kalauzok váratlanul hóval fődött rianás széléhez értek; csak a csekély bemélyedésről ismernek rá és a fejszével való érintéssel. Fejszével tapogatva kell biztos átgázlót keresniök. Ezzel egy negyedórát veszítünk, de azután szép egyenes térségen minden akadály nélkül haladunk esti 10 óráig. Széles, igen hosszú és át nem lábolható csatorna vágja el akkor az utat. Csak ma reggel képződhetett, mert nincsen hóval fedve. Az ég teljesen kitisztult, a légkör átlátszó, a hőmérséklet — 31°, a szél északi. Remélhető, hogy a csatorna csakhamar befagy s holnap jó napunk lesz. Sátorat oly turalás mellett ütünk, mely szintén csak ma képződhetett, de nem találtunk jobb helyet. Erős a hideg; mégis oly megelégedettek vagyunk! Átléptük a 85-ik szélességi fokot.

Szerda, április 18. Örült szél kerekedett. Eleinte nyugati, majd északkeleti; erősen fú, havat és ködöt hoz. Gyálázatos idő! Nem merünk egymásra nézni és én nem bátoríthatom többé a társakat balgatag reményekkel. Este nyolckor derül; befogjuk a kutyákat és habozás nélkül elindulunk. Átkelünk a csatornán, mely teljesen befagyott (volt rá ideje!) és éjfélig törtetünk előre, bár a felkavart hó kápráztatja a szemünket és a kutyák nem akarnak szél elle-

nében haladni. Azután iszonyú szélroham havat hord szemünkbe, mialatt egy csatornán igyekszünk átkelni. Mikor sátrat ütünk, tán 5 kilométernyire haladhattunk észak felé.

Csütörtök, április 19. Kevés ideje, hogy sátor alatt vagyunk, és habár csak félórával múlt éjfél, etetjük a kutyákat, melyek 26 óra óta nem kaptak semmit, mert reméljük, hogy nemsokára folytathatjuk útunkat. De egyszerre nagyon növekszik a szél ereje és iszonyúan felkavarja a havat. A hőmérséklet -32 fokra száll és lehetetlen künn tartózkodni, különösen ha arccal északnak fordul az ember.

Negyednyolckor a szél nem rázza többé a sátrat. Szerencsére már ettünk; egynegyed kilenckor indulunk. A tegnap utunkba akadt rianás a jégnyomástól bezárult. Tízíg úgyszólván nehézség nélkül haladunk, a szél teljesen lecsendesült. Többfelé ágazó csatornára bukkanunk, melyen nehéz átkelni; találunk azonban oly helyet, ahol azt megkísérelhetjük némi munkával, melyet PETIGAX és FENOILLET el is végeznek; de alighogy elkészítették az utat, a jégmezők, melyek között a csatorna képződött, ellenkező irányokban megmozdulnak és minden előkészületünk úgyszólván a vízbe esett.

Mikor úgy látszik, hogy a jégmezők mozgása, mely csak néhány percig tartott, szünőfélben van, új átjárót keresünk és már-már célt érünk, midőn ismét mozog a jég és minden fáradságunk kárba vész. Mintha boszantásunkra történnék mindez! Végtére sikerül a szánkákkal a csatorna szélei közt úszkáló nagy jégdarabra vetnünk magunkat és onnan a kalauzok némi előkészületei után vakmerő vállalkozással a szemközti jégzajra átjutnunk. Épen midőn az utolsó szánka a szilárd talajra ér, a csatorna jobban szétnyílik és PETIGAX meg FENOILLET egész műve mögöttünk a vízbe süllyed. Egy órát veszítettünk; de tizenegyedtől éjfélig egyenesen haladhatunk sima jegen pillanatnyi megállapodás nélkül.

Péntek, április 20. Fél egyik még könnyen haladunk előre; ekkor meg kell állnunk egy elég széles csatorna előtt,

mely részben befagyott, de középen oly vékony a jég, hogy nem tanácsos rálépni.

Két órán át kelet és nyugat felé hiába keresünk utat; a csatorna igen hosszú, egyik oldalon se láthatni a végét. Az idő szép, de hideg, négy-öt óra alatt szilárdan befagyhat a csatorna; sátrat ütünk. Három óra elmult. A hőmérséklet -29° .

Délután egy órakor átkelhetünk a majdnem tökéletesen befagyott csatornán és azontúl régi sima jégzajt találunk, rajta

Egyenetlenség nélküli jégsivatag.

elszórva pedig elszigetelt jégdiribeket, *hummock*-okat, melyek között akadálytalanul haladhatunk; majd ezek után több turalás következik, melyeken fejszeccsapás nélkül haladhatunk át, mert a két oldalt felhalmozott hó szelid lejtőt alkot, úgy, hogy az egész emelkedés nélküli síkságnak látszik. De miféle síkság! Valóságos fehér sivatag, minden hullámzatosság nélkül. A hó meglehetősen kényelmes és gyorsan haladunk nyolcig, ritkán állunk meg néhány percre. Legalább 27—28 kilométernyi utat tettünk.

Számításom szerint közel lehetünk a $85^{\circ} 30'$ -nyi szélességhez. Holnap este döntök a felett, hogy visszafordul-

junk-e vagy még egy végső erőfeszítést tegyünk. Ha a holnapi nap a maihoz hasonlít, még lehet némi reményünk a tovább jutásra; a jég előttünk eléggé jól járhatónak látszik; hullámzatos síkság gömbölyű halmocskákkal.

Az ég tiszta; a légkör átlátszó. A hőmérséklet —39°. Minden reményre bátorít.

Szombat, április 21. Ma reggel nyolckor indultunk igen szép időjárás mellett; akadály nélkül haladunk át hullámos jégterületen, melyen túl még a tegnapiénál is nagyobb és határtalanabb sivatag terjeszkedik. Háromnegyed tizenkettőkor megállunk, az emberek kávéét készítenek, én a napmagasság meghatározásához látok. Kiszámítom a szélességet; ez 85° 29', körülbelül ennyire becsültük, miért mindnyájan nagyon örvendtünk, különösen pedig FENOILLET. Félegykor ismét útban vagyunk. A hó, amint előre megyünk, mind ellenállóbb és a kutyák sohasem haladtak oly könnyen, mint ma. Hatig sehohol akadályt nem találunk. Izza-dunk, bár mindjárt reggel levetettük az *anorakert*. Nemrég befagyott csatornára akadunk, azon minden nehézség nélkül kelünk át és a túlsó oldalon sátrat ütünk; az északi szél ellen egy rövid turalás árnyékában keresünk menedéket. A délután folyamában 22 kilométert hagytunk hátra és most 85° 44' szélesség alatt sátorozunk. A hőmérséklet —29°; a derült ég, az északi szellő szép idővel biztat és a jég sima.

Természetesen eszem ágában sincs most visszafordulni; de szóba kell hoznom a dolgot társaimnak, kiknek élete, az enyémhez kötve, kezemben van. Ebéd után kifejtem előttük helyzetünket és terveimet, mindazt, amit egy végső erőfeszítés mellett és ellen felhozhatni és kérdem tőlük, mi a véleményök. Egy akarattal kiáltják: „En avant! menjünk előre, míg legalább a szélesség 87-ik fokát el nem érjük!”

Vasárnap, április 22. Az éjjel sokat gondolkoztam és lemondtam arról az aranyos álmomról, hogy elérjük a 87-ik szélességi fokot. Evégett 160 kilométernyi útat kellene tenni

egy hét alatt, ami nehéz dolog. Elhatározom, hogy visszafordulok, mihelyt a szélesség $86^{\circ} 30'$ -éhez érünk. Sőt alighogy ebben megállapodtam, kételyeim támadnak már arra nézve is, hogy $86^{\circ} 30'$ -ig eljuthatunk.

Kilenckor indultunk és oly vidéken haladunk át, hol egyes jégtömbök, dombocskák vannak szétszórva, melyek miatt nem vagyunk kénytelenek útunkról letérni. Fél-tizenegyor igen nagy tó partjához értünk, mely jól be van fagyva; egy óráig tart, míg áthaladhatunk rajta. A túlsó parton, míg pihennek a kutyák, meghatározom a délköri napmagasságot. Az elért szélesség $85^{\circ} 48'$.

Alighogy utolértük a kalauzokat, kik egy turaláson át utat készítenek, közlöm velök a jó hírt, melyre ők más jó hírral felelnek. A jégzaj, melyről a hó és néhány turalás jelenléte miatt feltettük, hogy nagyon össze-vissza hányt lesz, a turalásokon túl csak olyannak mutatkozik, mint tegnap volt. Pihenni fogunk két óra felé, este pedig megpróbáljuk, hátha eljuthatunk a 86-ik fokig.

A kutyák, melyek fáradtsága miatt aggódtam, egy óráig, sőt ötnegyed óráig is megállás nélkül szaladnak s öt percnyi pihenés után, melyet órával kezemben kimérek, ép oly frissességgel indulnak meg újból, mint mikor az utat megkezdtük. Talán azért is, mert a szánkák nincsenek nagyon megterhelve, a legsúlyosabb mindenestül 200 kilogrammot nyom; de az is bizonyos, hogy a mindennapi mészárlások után most már csak igen jó kutyáink vannak, melyek tapasztalásból azt is tudják, hogy lustaságukat jó ütlegekkel szoktuk büntetni.

Ekkép szépen északnak haladunk egészen hatig, amikor nyugatról keletre huzódó igen hosszú turaláshoz értünk. De ezen is pár perc alatt fejszecsapás nélkül átkelünk. A gáton túl sima a jég, nagyobb darabokkal, dombocskákkal telehintve, melyek a távolban, amint egymás után következnek, sűrű sorokat látszanak képezni s oly benyomást keltenek, mintha újabb turalások emelkednének.

Csak félnyolekora állunk meg. Jóval meg kellett haladnunk a 86-ik fokig még hiányzó 22 kilométert. Dombocska alján verünk sátrat, mely megvéd a déli tizenkettőkor támadt délnyugati szél ellen. Az ég borús, a hőmérséklet állandóan alacsony és ennek alapján reméljük, hogy az idő szép marad.

Hétfő, április 23. Egészen elkábultunk a sikertől! Mikor készen állt a sátor, bevittem a konyhaszereket és PETIGAX a fazekakat megtöltötte hóval. Már néhány óra óta nem váltottunk szót; most kezét fogtam vele s erősen megszorítottuk egymás jobbját. Köszönetet mondtam neki mindazokért, amiket tett érttem. Ő azzal válaszolt, hogy csak kötelességét teljesítette, de a megindulástól alig tudta ki-ejteni a szót s szemében, miként ez enyémben is, könnyek ragyogtak.

„A zászlót“ szólottam és kiléptünk a kunyhóból, mitsem törődve a konyhával. Lázasan sietséggel kerestük a *kajákban* a mi kis zászlóinkat, bambuszrudra kötöttük s én e kiáltással lobogtattam: „Éljen Olaszhon! Éljen a király! Éljen az abruzzói herceg!“ És minden éljenemre oly felkiáltással feleltek a többiek, melyben lelkök egész öröme talált visszhangot.

Reggel kilenckor keltünk volt útra. Felhők borították az eget és hajnal óta északi szél lengedezett. Másfél óráig szépen haladtunk; ekkor, amint egy turaláson átkeltünk, CANEPA szánkájának istrángja elszakadt. Emiatt másfél órát vesztettünk. Kárpótlásul kiterjedt sík térségre jutottunk, hol egy negyedórát a déli napmagasság meghatározásával töltöttem. Tizenkét óra 10 perckor ismét útban voltunk újképződésű jég között, mely mozgásba kezdett jönni.

Kevéssel utóbb jégnyomások közepette találtuk magunkat, melyek minden oldalról felénk látszottak tartani. A jég köröskörül recsegett, ropogott, egymásra torlódott és nagy robajjal gátakat emelt; kigyózó csatornák nyíltak, majd be-

csukódtak és ekkor helyükön új gátak emelkedtek. Sohasem láttam még a jégnél ily eleven, mozgó, fenyegető életet. A megrémült kutyák vonítottak és megálltak az úton; mi szóval bátorítottuk őket és fáradságosan előbbre segítettük hol az egyik, hol a másik szánkát. Végére utolértük a kalauzokat egy régi jégből álló térségen és ott lélekzetet vettünk. Negyedóra múlva a jégnyomás megszűnt és csak könnyű recsegés hallatszott, a nagy mozgalomnak utolsó dobbanása.

Folytattuk útunkat. Még sohasem éreztem magam ilyen fáradtnak; alig tudtam a lábamon megállni. A kutyáknak sem volt kedvük továbbmenni, minden pillanatban rájuk kellett húzni. Félháromkor csatornán kellett átkelni, majd óriási jégdarabra felmászni, mely a víz közepén állt. Ép akkor meglódult a két jégmező s mi fogva voltunk az úszó szigeten, mely az első nyomásnál összetöredezéssel fenyegetett. Néhány percig nagy aggodalomban voltunk, minden áron szabadulni kellett innét. Szerencsére északi végén kissé záródott a csatorna. PETIGAX és FENOILLET nem vesztett időt. Bámulatos ügyességgel és hidegvérrel dolgozott e két derek ember a hulló jégtömbök között oly jég hátán, mely elsülyedni készült; átjárót létesítettek, melyen egy pillanat alatt biztonságba helyezték a szánkákat.

Védelmet kerestünk a friss északnyugati szél ellen és kávéztunk. A délköri napmagasság meghatározásából $86^{\circ} 4'$ szélesség következett. Csak 18 kilométer hiányzott, hogy a NANSEN által elért legnagyobb szélességig jussunk, amire elég lett volna négy óra. Az idő megint rossznak ígérkezett, a jég pedig előttünk jónak látszott. Elhatároztuk, hogy még aznap próbálunk bármi módon is a $86^{\circ} 16'$ szélességig hatolni.

Félnégykor ismét útban voltunk. Nagy sík térségek után újképződésű jég, majd befagyott tó következett, melyen kétszer keltünk át, mert óriási patkó alakja volt. Azután sima jégzajra léptünk, melynek csak legelejen

találtunk néhány jégtömeget, de azontúl semmi emelkedést vagy érdekességet.

PETIGAX és FENOILLET nyomában, kik elöl jártak, mély csendben haladt a karaván, a távolban elvesző két barázdát hagyva hátra. Elmult hét, nyolc óra is és még mindig haladtunk. Bizonyosan több mint 18 kilométert tettünk meg. Az akadályok teljes hiánya, az út egyformasága, egyhangúsága mintegy álomba ringatott. Mint az alvajáró követtem szánkáimat, melyekhez nem kellett felügyelet. Gondolataim messze kalandoztak, távol a jégtől és hidegtől, zöld növényzet között, szelid éghajlat alatt.

Kilenc óra is elmult. PETIGAX hosszú léptekkel megint legelől járt és elhagyta a karavánt. A szánkák hol közeledtek, hol eltávolodtak egymástól, de meg nem álltak. Az ég ismét derült volt, a szél északról fújt és a jegen szétszórva kidudorodások látszottak.

Háromnegyed tízre volt. Meggondoltam, hogy holnap folytatnunk kell útunkat. Jelt adtam PETIGAX-nak, hogy sátrat üssön. Balra tőlünk az északi szél ellen védő halmocska emelkedett; oda állítottuk sorba a szánkákat. Ugyanott kibontottuk, felállítottuk a sátrat. Mindezt gépiesen tettük, mint az automaták.

A sátor alatt, az első nyugalom percében tisztán jelenik meg előttünk a teljes való. Győztünk! Felülmúltuk a század legnagyobb kutatóját!

A sátor előtt kitűztük a zászlót. Kitünő levest főztem, aztán punesot, igazi punesot ittunk konyakkal és poharat emeltünk a királyi herceg, a haza, a távollevők jólétére.

Egy órakor még mindig nem feküdtünk le; beszélünk családjainkról, barátainkról, társainkról; mily örömükre lesz, hogy ily munkát végeztünk, mennyire örvend majd annak a mi hercegünk. Mély hálát érzünk ő iránta, ki megnyitotta nekünk a dicsőség útját.

Kedd, április 24. Ma igen későn ébredtünk fel. A hőmérő -37 fokot jelez, éjjel bizonyosan -40° -ra süllyedt. Az idő szép s mindig északi szél fú, mely csak úgy metszi arcunkat.

Csak háromnegyed tizenkettőkor vagyunk útra készen. Még várakoztatom a karavánt, míg a délköri napmagasságot és az azimuthot megmérem. Tegnap még nagyobb útat tettük, mint hittük. Az északi szélesség $86^{\circ} 18' 20''$ -éhez értünk és a mágneses elhajlás semmi.

Tizenkét óra 10 perckor végre megindultunk észak

A sátor előtt kitűztük a zászlót.

felé. A jég olyan, mint tegnap volt; sima, könnyen járható, hullámos. Ötkor nagy turalásra akadunk, mely egy negyedóránkat elrabolja. E gáton túl a jég más alakot mutat; a hullámosság kirívóbb; nagy jégtömegek és kis

gátak nemrég végbement jégnyomásra utalnak, de szerencsére nem állják el útunkat.

Kevéssel hat után széles rianásra akadunk, mely keletről nyugatra húzódik; meg kell állnunk. A csatornán túl nagy friss jégterület van, melyet számos csatorna szeldes. A kutyák nagyon fáradtak s mi ugyancsak megérezzük a tegnapi nagy erőfeszítést. Legjobbnak találom tehát, hogy itt végleg megállapodjunk s e nézetemben a két kalauz is osztozik.

A napot nem takarja felhő. Előveszem a sextánst és napmagasságot mérek a hosszúság kiszámítása céljából ($65^{\circ} 19'$ keletre Greenwichől). Ezalatt FENOILLET CANEPA-val sorba

állítja a szánkákat és felüti a sátrat egy amfiteatrum-félében, melyet az északi szél ellen is védelmet nyújtó dombcskák képeznek. A legészakibb dombon, melyet majdnem nyeldes a csatorna vize, kitűzzük a bambuszrudat, melyen zászlónk lobog.

Megismételtük a tegnapi lakomát s újból meleghangú

A legészakibb tanya.

felköszöntőt mondtunk a királyi hercegre. Beszélünk otthonunkról, a hazatérésről. Mily mosolygó a jövő!

Kimegyünk a szabadba. A hőmérő —35 fokot jelez. A levegő nagyon tiszta; északkelet és északnyugat között jól láthatók a jégnyomás által fölemelt nagy jégtömegnek sötét színű, kék és fehér, hol szegletes, hol tompább, furcsábbnál furcsább alakú csúcsai. Odább pedig, kelettől nyugatig huzódó koronát képezve, kékes fal emelkedik, melyen — e távolból úgy látszik — keresztül nem hatolhatnánk.

Ez ránk nézve a „terrae ultima Thule“!

Ellenben dél felé az éjféli naptól megvilágított síkság terül el fehéren és ragyogva.

Szerda, április 25. Álmatlan éjszaka után, melyet vagy a hideg, vagy a nagy izgatottság okozott, felkelünk hétkor és a szokott *pemmikán* elköltése után újra megrakjuk a szánkákat, mert egyet közülök itt akarok hagyni. Az átrakodás után a legsúlyosabb szánka 190 kilogrammot nyom, a legkönnyebb, melyhez egy ideig nem kell hozzányulni, 170 kilogrammot.

A havon három légmentesen zárt bádogesövet helye-

A karaván menetkészen áll.

zünk el; mindegyikben irat van, mely a királyi tengerészet hidrografiai intézetéhez címezve, ezt tartalmazta: „1900, április hó 25. Északi szélesség: $86^{\circ} 31'$; keleti hosszúság (Green-

wichtől): 68° . Midőn e legvégső északi határhoz eljutottam, visszafelé indulok 30 napra való élelmiszerral, 200 adag *pemmikán*-nal és 34 kutyával. Mindnyájan legjobb egészségben vagyunk. CAGNI.“

Tizenegykor teljesen készen állunk. Meghatározom a délköri napmagasságot. Az északi szélesség $86^{\circ} 32'$ -éig jutottunk.

A karavánmenet készen áll, lefényképezem és jelt adok, hogy induljon.

PETIGAX azon a nyomon halad visszafelé, melyet tegnap hagytunk, s szívünk erősebben dobog, midőn első lépteink drága hazánk felé irányulnak.

NEGYEDIK FEJEZET.

Vissza dél felé. Kétségbeesett küzdelem az úszó jég ellen.

Most, *szerdán, április 25-én*, már csakugyan visszafelé indulunk. Mintha a kutyák is tudnának róla, oly gyorsan iramodnak saját nyomukon, hogy alig követhetjük őket; utasítom tehát az embereket, hogy kiki üljön fel a maga szánkájára. Először történik, hogy e fényűzést megengedjük magunknak. Ily módon négy és félórán át szokatlan

gyorsasággal haladunk. Öt óra előtt már a domboeskánál vagyunk, hol 23-án sátoroztunk s így óránként hat kilométernyi utat kellett tennünk.

Néhány percnyi tartózkodás után folytatjuk útunkat. A régi nyomok már nem oly kemények és a jég kissé hullámzatos; a kutyáknak nehezebb a szánkákat húzni, le szállunk tehát róluk, még pedig nagy örömmel, mert ülve kegyetlenül fáztunk s majd megdermedtünk a havat is felkavaró északi szélről.

Hét órakor a nagy patkóalakú csatornánál vagyunk. Féltízkor a nyelveket lógatják a lihegő kutyák, de oly sík téren vagyunk, hol nincs védelem a szél ellen; el kell mennünk a térség déli határáig, hol egy kis turalás van, melyen túl sátrat ütünk.

Esti tíz óra; 45–46 kilométernyi útat tettünk meg, nagyobbrészt gyalog. Most már csak 465 kilométer választ el bennünket a szigettől. A hőmérő —32 fokot mutat és midőn éjfélkor lefekszünk, úgy a rénszarvasbőr, mint a tollas zsák meg van fagyva, egészen úgy, miként egy hónappal ezelőtt történt.

Csütörtök, április 26. Ma reggel igen későn ébredtünk és délben keltünk útra. A kutyák szokásuk ellenére nem ugatnak, midőn az első szánkát indulni látják; nagyon fáradtak lehetnek. Nógatjuk is őket folytonosan. Mindamellettt hosszú utakat teszünk, kevés és csupa rövid megszakítással.

Midőn azon az újképződésű jégen haladok át, hol 23-án annyi izgalmunk volt, a vízbe esem; a jégbe kapaszkodva csak a lábikráig ázom ugyan, de talán a kiállott nagy faramalmak miatt alig tudok talpon maradni, alig követhetem szánkámat, beléje is kapaszkodom ott, ahol nehezebb a haladás és úgy hurcoltatom magamat.

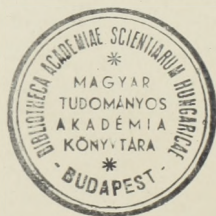
Háromnegyed nyolckor a 22-iki tanyához érünk. PETIGAX-nak tegnap fel dagadt a félszeme, annyira ingerelte azt a napnak a hóról visszaverődő fénye; kokaint alkalmaztam és most már jobban van. Embereink és állataink egyaránt fáradtak.

Péntek, április 27. Az ég folyvást felhős, a hőmérséklet —30°.

Nyelckor indulunk, félkettőkor megállunk, hogy a reggel megmaradt kávé megigyuk és azonnal folytatjuk az utat. Hatkor arra a helyre érünk, hol 31-én este voltunk, 85° 41' szélesség alatt. Bátran mondhatjuk, nemcsak NANSÉN-nel versenyzünk, hanem WRANGELL-el is.

A JÉGZAJ MÁJUS HÓBAN.

E nevezetes eredményt egyrészt azért érhattük el, mert csak négy szánkánk van, de másrészt Messicano kutyánk is köszönhetjük, mert ez, elől befogva, felismeri a szél-től egészen elmosódott nyomokat is. Fehér szőrű kis eb, nagy, értelmes szemekkel; amióta a Teplitz-öblöt elhagytuk, mindig elül volt a legelső szánkába befogva, mert legjobban követte a karaván élén haladó embert, a parancsszónak engedelmeskedve állt meg és indult, szinte érezte helyének fontosságát s arra féltékeny volt.

Amióta visszavonulunk, az első szánka mellé rendelt kalauz a szánka mögött lépked, a kutyára bízva, hogy a nyomot keresse; és Messicano vágat mint a trojkába fogott ló, orrával folytonosan a hóban szimatolva. Olykor elveszti az utat; ekkor lassítja lépteit és hátrafordul, mintegy segélyt várva az embertől; de ez korholja és a kutya komikus indulatba jő, vonít, nyelvét lógatva ide-oda szalad, mígnem megtalálja az utat. Annál becsesebb Messicano képessége, mert az ily fajtájú kutyák szaglása nem szokott nagyon éles lenni.

Ma este már nem egészen négy foknyira vagyunk Teplitztől, attól a paradicsomtól, mely most célpontunk. Habár az ég gyakran borult, az állandó északi szellő reményleni engedi, hogy az idő szép marad. Azt hiszem, 30.-án a szigeten leszünk.

Szombat, április 28. — Rosszúl kezdődött ez a nap. Alighogy nyolckor útra keltünk, egy régi csatorna, mely ismét kinyílt, arra kényszerít, hogy kelet felé kilométernyi kerülőt tegyünk. Mindjárt ezután a jégzaj nagy hasadéka előtt állunk, melynek oldalfalai függélyesek, szélei élesen metszettek, mintha óriási fejszével kivágták volna. E keletnyugati irányú hasadékon túl, nyugaton, két vagy három hasonló látszik. Ez akadályok miatt nemcsak egy egész órát veszítettünk, hanem minden régi nyomot is, melyet eddig követhettünk.

Előttünk sima jég van, rajta szétszórt jégtömbök és halmoeskák; a hó kemény és három óráig akadálytalanul haladunk. Ekkor igen hosszú kelet-nyugati irányú és jó

magas turalásra bukkanunk, mely szerencsére nem nagyon széles, úgyhogy csak félórába telik, míg átkelünk rajta és sík tereken folytatjuk utunkat.

Hétkor sátorozunk, 33—34 kilométernyi út után. Négy nap alatt egy foknyit haladtunk dél felé. Mindnyájan igen meg vagyunk ezzel elégedve s én is félig-meddig elfelejtem testi bajaimat. Pedig ma többször kénytelen voltam szánkára ülni, annyira elgyengült s nehéz volt a lábam. CANEPA is, bár különben jól érzi magát, teljesen ki van merülve, csak PETIGAX és FENOILLET van oly állapotban, hogy akár mindjárt folytathatná az utat.

Vasárnap, április 29. — Kilenckor indulunk, könnyen járható jégzajos jégen; az ozsonna idején kívül csak négykor állunk meg egy magas turalás előtt. De negyedórával később már azon is túl vagyunk, pompás sík téren, mely azonban a jégnyomástól minden irányban össze-vissza repedezett. Alattunk is repedezik a jég s az első szánka alatt képződő hasadék már 15—20 centiméteres, mikor az utolsó szánka elhalad fölötte. Hajtjuk a kutyákat s egy órán át szinte vágatunk szoros egymás utánban. Végre, miután még egy turaláson átkeltünk, szilárdabb jégen vagyunk, melyen nincs hasadék s nem hallani recsegést-ropogást, mint eddig.

Ezalatt erősebben fú az északkeleti szél, de mi *anoraker* nélkül járunk, oly enyhének tetszik nekünk a hőmérséklet. Elindulásunk előtt —21 fokot mutatott a hőmérő.

Ötkor pár nap óta befagyott, majdnem tökéletesen kör alakú, 2—3 kilométer átmérőjű tavon haladunk. Olyan mint egy nagy lyuk. E tavon túl kevésbé új, de mégsem nagyon régi jégen vagyunk, kis turalások valóságos tömkelegében, hol azonban fejszecsapás nélkül hatolhatunk előre.

Hatkor szilárd, sík jégfelületen állunk, ahol sátrat is ütünk. Tán 26—28 kilométert tettünk; számításom szerint a 85° 15'-nyi szélességhez értünk. Még egy ilyen menetelés és az élelem kérdése nem aggaszt többé.

Hétfő, április 30. — Egész éjjel erős északkeleti szél fújt, úgy szintén reggel is. Fél tizenkettőig fel se keltünk; ekkor aztán reggelizünk és az utra előkészítjük a szánkákat. Ma ez két órát vett igénybe. Tegnap és ma nem ötlettem kutyákat és így lesz az majd néhány napig, hogy gyorsan haladhassunk, míg kedvező a jég. Harminc kutyánk van és az egész szállítmány, a szánkákat is számítva, nem egészen 700 kilogramm, egy harmaddal kevesebb, mint amikor a Teplitz-öblöt elhagytuk.

Kettőkor utra kelve, az új jégnek végéhez érünk, melyen

Pompás, azonban minden irányban össze-vissza repedezett út.

sok időt vesztettünk, mert folyvást irányt kellett változtatni. Félnégytől kezdve állandó irányban haladhatunk dél-délkelet felé, régi jégből álló pompás sík térségeken, melyeket alig észrevehető nyomási vonalak választanak el egymástól. A kutyák nagyszerűen futnak; a hó oly kemény, hogy helyenként meg se látszik rajta a szántalpak nyoma.

Félnyolckor terjedelmes befagyott tóra akadunk. Körülbelül közepe táján a vékony jég enged a szánkák alatt; sietve igyekszünk a baloldalon legközelebb levő part felé, hol a régi jégzajon könnyen haladunk harminc percig, mire több turalás után a tónak egy hosszabb kiágazása állja utunkat.

Sátrat ütünk, úgy a hogy megvédve az északkeleti szél-től, mely folyvást erősen fú. Kilenc óra. Jó 20 kilométerrel vagyunk tovább dél felé, mint ma reggel, nagyon közel a szélesség 85.-ik fokához. Én ennek igen örvendek, de a kalauzok egészen természetesen találják, hogy 167 kilométert tettünk hat nap alatt.

Kedd, május 1. — Ma éjjel oly erős északkeleti szél fújt, hogy komolyan féltettük a sátrat, és ma reggel, mikor már befogtuk a kutyákat, annyira növekedett a szél ereje és úgy felkavarta a havat, hogy kénytelenek voltunk az indulás idejét elhalasztani. Délben némi szélcsend lehetővé teszi utra kelésünket.

A rosszul kezdődött nap folytatása még rosszabb volt. A tó kiágazásán nagyon nehéz átkelnünk; azután turalások és nagy jégtömegek között sok időt veszítünk. Fél kettőkor eléggé sima régi *pack*-jégen rendesen haladhatunk, félórai megszakítással, melyet két turalás és egy csatorna okozott. Rövid megállás is sok bajt okoz nekünk és a kutyáknak, mert a felkavart hó jobban elkínoz, ha állunk, mintha délnek fordulva haladunk. Sebesen és pihenés nélkül megyünk előre és a jég, melyet helyenkint egyáltalán nem takar hó, elősegíti haladásunkat.

Este sokáig keresünk oltalmat a szél ellen, mert enélkül fel nem állíthatjuk a sátrat. A jégzaj sima, csak kevés jelentéktelen kidomborodása van. Hét felé bukkanunk végre egy dombocskára, mely gyengén védelmez bennünket a szél ellen. Ma este, minthogy 22 kilométernyi utat tettünk déli irányban, mindenki egy kanál rumot kap, mit már régebben ki látásba helyeztem arra az esetre, ha a 85.-ik fokot meghaladjuk.

Azóta, hogy a legészakibb ponton visszafordultunk, még nem sikerült helymeghatározást eszközölni, mert a nap soha sem volt látható a hosszúság és szélesség észlelésére alkalmas időben; most pedig szeretném pontosan tudni, mily messzire jutottunk el déli irányban, elősegített-e bennünket e

tekintetben az északkeleti szél, mely három nap óta állandóan és oly erővel fú. FENOILLET, akit az expedíció gépészének nevezünk ki, a megsérült főzőedény számára állványt szerkesztett; könnyű, de törékeny alkotmány ez s csoda volna, ha kiállná a szolgálatot visszaérkezésünkig. Mikor is lesz az? Erősen reménykedünk, hogy a hónap végén a szigeten leszünk. FENOILLET már a 84. szélességi fok átszelése alkalmával jövendölte ezt, „Si fi bon tin“ (ha az idő jó lesz) természetesen.

Szerda, május 2. — A rossz idő miatt be vagyunk zárva. Kavarog a hó, köd van és igen erős az északnyugati szél, mely este felé északi irányba csap át. Kibontom az ujjamat, meg van dagadva, vastag és megfagyott vége fekete. A bistouri késsel, melyet balkézbe fogok, eltávolítom az egész megfeketedett részt. Amint a kés hegyével beszúrok a húsba, hihetetlen mennyiségű geny foly ki s nagy könnyebbülést érzek. Egyenesen levágok egy kerek darab elhalt húst és az egészséges húsból kiáll egy darabka csont, mely — úgy látszik — szintén elhalt. Ha nyomom e csontvéget, iszonyúan fáj az egész karom. Ha meghagyom azt a haszontalan nyúlványt, minden érintése nagyon fog fájni; legjobb tehát, ha levágom, de csak olló áll rendelkezésemre; a csontocska jó kemény, ezért sokat szenvedek, míg lenyiszálom. Orvos ezt a kis műtétet három perc alatt végezte volna; nekem ahhoz két óra kellett, társaimnak is nagy alkalmatlanságára, kik végignéztek és segédkeztek. CANEPA végtére nem tudta kiállni és ki ment a sátorból a szélbe és hóba.

A hőmérséklet -12° és -16° között váltakozik.

Csütörtök, május 3. — Reggel óta még mindig be vagyunk zárva. Fél tizenegy felé csendesedik a szél, oszlik a köd. Négy órát kíván a hó alá temetett szánkák kiszabadítása, különösen a *kajak*-kal megrakotté, melyet méternyi hó takart. A hó oly magas, hogy a sátor teteje alig látszik ki belőle. Súlya alatt összeroskadt volna a sátor, de úgy segítettünk a dolgon, hogy az éj folyamában és nappal is többször elta-

karítottuk a havat. Délután három óra felé indulunk jó havas uton, melyet simára vert a szél. A kutyák készségesen húzzák a szánkákat, bárha csak fél adagot kaptak. Mi nagy vesződéssel követjük őket; nagyon fárasztó, hogy folyvást besüpedünk.

Derekasan haladunk féltizenkettőig, amikor sátrat ütünk. Számításom szerint 30 kilométernyit haladhattunk a jó irányban. Az emberek kissé fáradtak. Jobb karom nagyon fáj, de nem szólok senkinek.

Péntek, május 4. — Reggel nem indulhatunk a nagy köd miatt. Északnyugati szél támad, mely a havat erősen felkavarja ugyan, de a ködöt is elsöpri. Délután két órakor útra kelünk. Csatornákkal szeldelt rónán áthaladva, némi időt veszítünk, de aztán kitünő packjégre lépünk, hol igen könnyű haladni.

Mindjárt kezdetben, amint egy északról délnek húzódó csatorna mentét követjük, az első szánkába fogott kutyák hihetőleg rozmárt vagy fókát láttak meg, mert dühösen ugatva nyilsebesen neki iramodnak a csatorna irányában. Feldöntik a szánkát, elszakítják az istrángot; csak akkor állnak meg, mikor a vízbe értek. Nagy fáradsággal és 20 percnyi idővesztéssel hozzuk rendbe a karavánt. Fél tizkor a szél ereje növekszik és sok havat kavart fel. Rosszul védett helyen sátorozunk, mert a síkságon csak kis elszigetelt emelkedések mutatkoznak. Talán 24—26 kilométernyi utat tettünk az nap.

Szombat, május 5. — Éjjel és reggel ismét igen erős a szél, mely nyolckor csendesedni látszott, de aztán új erővel fújt. Félkettőkor folytatjuk utunkat a kis halmocskákkal telehintett térségen, hol nemsokára nagy elszigetelt jég-tömegek következnek, melyek különböző méretűek és nagyon különös alakúak.

A hó kemény, a kutyák fáradság nélkül futnak; mi a szánkákön ülünk. Átkelünk egy félméter szélességű csatornán, mely — ameddig ellát a szem — nyugat-keleti

irányban húzódik, közepén a szokott hasadékkal, melyen azonban könnyű átjutnunk.

Négy órakor óriási síkság tárul elénk ; a szemhatárig nem látszik jégtuskó vagy a legkisebb emelkedés sem ; sima a jég, mint a nyugvó tenger. Csak félhétkor veszünk észre egyes jégbérceket és könnyű turalásokat.

Habár a hőmérséklet -15 és -17° közötti, a nyugat-északnyugati szélről erősen fázunk. Félkilenckor a kutyák a gyors menetben kifáradtak, s mert szép dombocskára akadunk, mely jó hátvédül szolgálhat, sátrat ütünk. Holnap vasárnap ; félnapig pihenni szándékozom. Ma megint vagy 12 kilométernyi utat tettünk déli irányban és feleuton vagyunk a kunyhó felé.

Este tanácsot ültünk, hogy a leöleendő kutyát kiválasszuk ; *Allento* jó erős kutyánkra mondtuk ki a halálítéletet. Már nem igen tudjuk, melyiken adhatunk túl, mert a megmaradt 28 mindegyike jól húzza a szánkát és kövér, kivéve *Messicanót* és a hozzá hasonló, szintén elül jól használható *Pecorellát*.

Vasárnap, május 6. — Kioldoztuk a szánkákat, a havat kitararítottuk a *kajakok*-ból és egyenletesen osztottuk szánkáink terhét. Az első szánkába, melynek nyomán a többiek haladnak, még nyolc kutyát fogunk, a többiekbe hatot vagy hetet.

Most, midőn már kevés a kutyánk, érezhetővé válik a számuknak napról-napra való apadása, melynek nem felel meg a teher csökkenése, minthogy az élelmiszer fogyasztása naponta legfeljebb 20 kilogrammnyi könnyítést okoz.

A szél lassankint nyugati és azután déli irányúvá lesz ; déli 12 után csunya idő kerekedik, mint az elmúlt napokon. Elhatározom, hogy az ünnepnapot egészen a nyugalomnak szentelem. Mindnyájan fáradtak vagyunk és a pihenés nekünk is, meg az állatoknak is jól fog esni.

Még 28 kutyánk van ; épen annyi mint *NANSEN*-nek, midőn a *Fram* hajót odahagyta, de a mi állataink jobb állapotban

vannak, válogatottak, csak 23 kilogrammot húznak, holott NANSEN kutyáira 26 kilogramm esett.

Átvizsgálom április 25.-én eszközölt számításaimat és észreveszem, hogy egy kilométert javunkra hibáztam: az északi szélesség $86^{\circ} 33$ -ig jutottunk.

A szerszámokat és öltönyeinket kijavítva, étkezéshez fogunk és a vasárnapi imádság elmondása után lefekszünk.

A leöleendő áldozat kiválasztása.

A szél keleti irányt vett és a hőmérő -13 fokról -17 -re szállt le.

Héttő, május 7. — Keleti szellő, a légkör homályos. Nyolc óra előtt uton vagyunk. Csakhamar mögöttünk van a már tegnap megpillantott sík térség. Egy szűk csatornán átkelve, oly területre érkezünk, hol csak pár héttel ezelőtt nagy felforgatásnak lehetett a jég kitéve, kis turalások húzódnak minden irányban és egymást érik az újonnan befagyott széles víztükrök; de azért nem rossz az út, a hó nagyon kemény,

mert a minapi ködtől megnedvesedett és aztán megfagyott. Tizenegy órakor régi jégzajon vagyunk, sima és tágas térségeken. Az idő borús és csak három óra felé látunk nap-sugarat, mely csakhamar eltűnik. Falatoztunk egy órakor és azután a szánkákra ülünk. Három igen széles befagyott csatornán kelünk át; az egyiknél megvan a középső hasadék, melynek szélessége nem sokkal kisebb egy szánka hosszánál; de átkelünk rajta, ugratva a kutyákat, melyek most már nem félnek oly nagyon a víztől és fölötte engedelmesek. Utoljára én maradok CANEPÁ-val s mi már szánkát használunk híd gyanánt, hogy ne kelljen akaratlanul hideg fürdőt vennünk.

Nevezetes, mily könnyen győzzük le a csatornák akadályát. Ma négy csatornát szeltünk át, melyek közül egy igen széles és nagyrészt vízzel telt volt; az egész munka nem egészen háromnegyed órába került. Mikor rianásra akadunk, a két kalauz egyike keleti, a másik nyugati irányban követi annak partját; azalatt CANEPA és én várunk a szánkákkal, míg a két kalauz valamelyike jelt ad, hogy hozzá csatlakozzunk.

Este felé a szél ismét északi irányú és hűvösebbé válik. Hétkor három nagy jégtömegetől védve sátrat ütünk s nagyon meg vagyunk elégedve a nap eredményével, mely abban áll, hogy körülbelől 32 kilométerrel tovább jutottunk dél felé.

Kedd, május 8. — Végre valahára meghatározhattuk a szélességet; és milyen eredményt kaptunk! Huszonnyolc kilométerrel tovább dél felé vagyunk, mint gondoltuk. Éjjel északi szél fúj, mely reggel 7 óra felé csendesedett; az ég folyvást borús volt. Nyolckor keltünk utra, és fél egyig, bár szakadatlanul dolgoztunk, csak 7—9 kilométernyire utat tettünk meg dél-délnyugati irányban. Mindnyájan igen rossz kedvűek vagyunk.

A nap kevéssel déli 12 óra előtt derengő fénnel tekint át a felhőkön, de látható marad; előre küldöm a két kalauzt, míg én a nap déli magasságát meghatározom. Az ebből kiszámított szélesség $83^{\circ} 40'$. Egyszersmind meghatározom a mágnesű elhajlását, mely 16 fok kelet felé.

Gyors iramodással követjük PETIGAX és FENOILLET nyomait. Háromnegyed óra múlva utólérjük őket, midőn épen azon dolgoznak, hogy két turalás között egy széles csatornát jéggel áthidaljanak. Mikor készen vannak munkájokkal és épen át akarunk kelni, a két turalás eltávozik egymástól és a kalauzok műve a vízbe esik.

A jég megállapodását várva, kávékat isszuk. A hőmérséklet 0°. Mikor ozsonnánknak vége, csakugyan úgy látszik, mintha a jég megállt volna, és másodszor is áthidaljuk a csatornát; de ez ismét tágul, még pedig elég gyorsan (percenként egy méternyit). Most a csatorna szélét követjük déltől dél-délnyugatnak, míg oly helyre érünk, hol kedvező jégnyomásnál fogva szűkebb s átkelhetünk rajta. Egészen új jégre érünk, mely vízzel és hóval van borítva, körülbelül három kilométer kiterjedésű, valóságos hóleves mocsár; ott egy órán át kell járnunk a minden irányba terjedő csatornák tömkelegében. Négykor végre régi és sima jeget találunk, melyen néhány órán át jól haladhatunk. Azután még egy széles, észak-északkelettől dél-délnyugatnak húzódo csatorna, melynek mentében hétig hiába keresünk átkelőt.

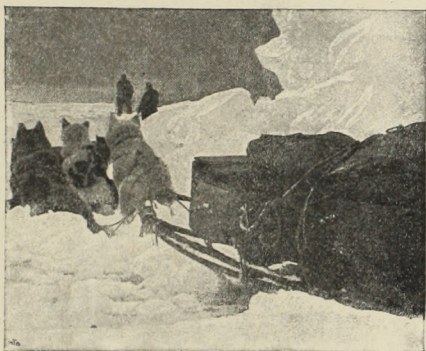
Az ég ismét borús és az északkeleti friss szél nagyban felkavarja a havat. Sátrunkat két hógarmada mögött ütjük fel, nagyon kevésbé védett helyen. Mindössze 9—11 kilométernyi utat tehattünk a délután folyamában.

Szerda, május 9. — Ma éjjel erős északkeleti szél volt. Hétkor indulunk, hóviharban; az ég borús, a bizonytalan derengő világosság nem engedi tisztán látnunk, hová lépünk. A csatorna, melyet tegnap kerülgettünk, eltűnt; helyét turalás foglalja el, melyen keresztül utat kell vágnunk. Túlnan tömérdek csatorna, tó, tavacska és mindenfelé egészen új, igen gyöngye jég. Köröskörül víz; valóban kétségbeejtő dolog.

Félelykor változatlan erővel dühöng a hóvihar. Ma reggel öt órai szakadatlan küzködés mellett alig 9 kilométernyi utat tettünk. Félkettőkor kissé tisztább időben

folytatjuk utunkat. A csatornák után félórán át turalások érik egymást, azután új jéggel fedett térségen ugyancsak megázik *finszko*-cipőnk; végre régi, egyenletes és sima jégzajra lépünk, melyet kemény hó borít, mintha csak a 86°-nyi szélesség alatt volnánk. A szánkákön ülve, nagy gyorsasággal haladunk előre fél hétig. Most oly jegen állunk, mely fölött alig van hó; ezért ott nehéz sátort ütni. A délután folyamában 18 kilométernyi utat tettünk meg.

Csütörtök, május 10. Éjjel, míg az emberek alszanak, kiszámítottam, milyen hosszúság alatt vagyunk. Az eredmény: 50° Greenwich-től keletre, amiből az következik, hogy Tep-litztől nyugati irányban nyolc foknyira tértünk el, mi ebben a szélességben körülbelül 56—57 tengeri mérföldnek felel meg. Tetemes eltérés, de ha rögtön keletnek fordulunk, csak 46 kilométerrel

Köröskörül víz.

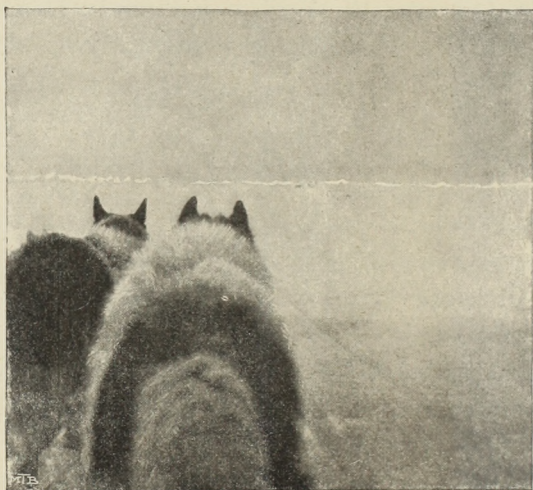
hosszabb utat kell a szigetig megtennünk, mint előre gondoltuk, tehát néhány napi meneteléssel több.

Reggel fél nyolckor útra kelve, meghagyom *PETIGAX*-nak, hogy kelet-délkelet és délkelet között fekvő irányban haladjon. Még találunk csatornákat, de nagyrészt be vannak fagyva, tehát könnyű rajtok átkelni. Délben megállunk, hogy a nap magasságát meghatározhassam, és embereim nagy meglepetéssel értesülnek arról, hogy a 83° 5'-nyi szélesség alatt vagyunk. Mialatt a *pemmikánt* és teát elfogyasztjuk, csak mérföldekről, kilométerekről, napokról, a kunyhóról foly a szó nagy élénkség közt. Egy órakor ismét úton vagyunk, a szánkákön ülve, melyek nyakra-főre haladnak hat óráig. Ma legalább 30—35 kilométernyi utat tettünk,

miből délutánra husz kilométer esik. Szerencsétlenségre ez út jó része nem számít az úszó jég eltérése miatt. Amint megállunk, hogy sátrat verjünk, meghatározom a nap magasságát. A szél megint északi s kissé felkavarja a havat.

Péntek, május 11. — Úgy veszem észre, hogy a jégzaj folyvást dél felé mozog, mert ez irányban löki az északi szél, mely ma éjjel nagyon erősen fútt s most is egyre tart.

Hétkor már vándorlunk a hóval födött síkságon, mely-

Köröskörül tökéletes rónaság.

nek egyhangúságát tegnap még számos, a széltől letompított élő jégtuskó szakította meg, míg ma a köralakúnak látszó sík teljesen róna, mint a sivatag, egészen a szemhatáron koronként emelkedő jéggátakig, melyek azonban el nem érhetők, mert nem is léteznek, tulajdonkép csak gyenge turalások vannak ott, melyek a távolból egymás fölött látszanak.

Megszakítás nélkül haladtunk háromnegyed tizenkettőig. A szélességi (82° 47' 18'") meghatározás után következtetve úgy tartom, hogy a jégzaj még mindig délfelé úszik, még pedig elég gyorsan; habár a kalauzok azt hiszik, hogy 24

óra alatt 37 kilométernyi utat tettünk, s ha ez igaz, a jég úszása még sem lehetett tetemes.

Egytől kezdve folytatjuk utunkat hatig. Négy csatornára akadunk ugyan, de emiatt nem sok időt veszítünk. A kalauzok esküt tennének rá, hogy 20 kilométert tettünk meg, én úgy számítom, hogy csak tizennyolcat. Majd meglátjuk holnap. Amint a szánkák megállnak, meghatározom a nap magasságát. Az ég ragyogón tiszta és derült. Az északi szél egész nap erősen fujdogált; a hőmérséklet -12° .

Szombat, május 12. — A tegnap esti hosszúság $48^{\circ} 40'$ Greenwichől keletre. Ha a kronometerek jól járnak, akkor a jégzaj folyvást nyugat-délnyugatnak úszik. Különös dolog ez, mert hiszen több napja már, hogy északi szelünk van. Ha egyedül a szél hajtja a jégzajt, úgy a szél csillapodtával a zaj is megáll. Ha ellenben valami erős nyugati áramlás hajtja a jeget, akkor nagy veszélybe fog kerülni az 58-ik hosszúságra eljutnunk.

Az idő csúfra fordult; a köd miatt nem látunk 300 méternyire sem. Mindazáltal ötkor már talpon vagyunk és háromnegyed hatkor a szokott „*rajta, brr*“ kiáltással nógatjuk a kutyákat. A rendkívül kemény, sima hó nagyon alkalmas arra, hogy a kutyák biztosan és fáradság nélkül járjanak rajta, s a szánkák, melyeken kényelmesen helyet foglaltunk, nyomot sem hagynak. A jég egészen sík, csak itt-ott szakítja meg egy-egy nagyobb jégtömeg az egyhangú fehérséget, melynek visszaverődő fénye, bár halovány, szinte vakítja az embert.

Fél tizenkettőkor vagy száz méter szélességű csatorna tart fel bennünket, keletről nyugatra húzódva beláthatatlan távolságig. *Pemmikánunk* és teánk elfogyasztása után a csatorna mentében keletnek tartunk. Néhány percre felbukkan négy foka és fejünk felett két buvár röpköd. Ennek nagyon örvendünk; az állati élet íme visszatért! A kutyák dühösen megugatják az első élő lényeket, melyekkel a szigetről távoztuk óta találkoztak.

A csatorna iránya félórán át északkelet felé kényszerít bennünket; csak ezután nyílik alkalmunk a túlsó oldalra átkelni, hol igen szép térszínen, kényelmesen a szánkókon ülve, haladunk vagy egy óráig. Majd valóságos küzdelem kezdődik a mindenféle irányban kigyózó csatornák között, melyeken bajos átkelni. Hol kelet, hol dél felé tartunk, arra törekedve, hogy ne épen ellenkező irányba kerüljünk, mint amerre haladnunk kell.

Háromnegyed ötkor, midőn a csatornák nehezen járható tájának határán egy gáton is átkeltünk, íme, ismét óriási sík térség terül el előttünk, melyet a szemhatárig semmi kiemelkedés sem szakít meg. E látvány mély benyomást tesz ránk. Hol volt ez a nagyszerű *pack*, mikor fáradtságosan törtettünk észak felé, méterről méterre hódítva tért, akár csak magas hegyet másztunk volna? Nem vagyunk messze a szélesség 82.-ik fokától; de az egész úton visszafelé még nem találkoztunk azokkal a rettentő jégzirtekkel, melyek között március 27. és 28.-ig oly lassan és annyi fáradtsággal haladtunk körülbelől a 83.-ik szélességi fok táján. Most ez a rettenetes akadály teljesen eltűnt. És nevezetes, milyen különbség van a márciusi jégzaj és a mostani között, mintha két különböző tenger termékeivel lett volna dolgunk; és e kétféle jégzaj között típusos rendben mintegy középhelyet foglalhat el az, mellyel a 85.-ik foktól északra találkoztunk.

Minthogy holnap pihenőnapunk lesz, melyre embereink és állataink egyaránt rászorulnak, ma hét óráig menetelünk. Nehéz meghatározni, mennyit haladtunk e napon; de azt tartom a helyes irányban megtettünk 37 kilométert. A szél most északi, majdnem észak-északnyugati s igen hűvös. A hőmérséklet -11° .

Vasárnap, május 13. — Fél tízkor ébredtek fel embereink. Sátrunktól északra, ötven méternyi távolságban, 300—400 méter széles nyílt tó látható, melynek vizéből több ízben kidugja a fejét egy fóka. Bámulatos, milyen gyorsan népe-

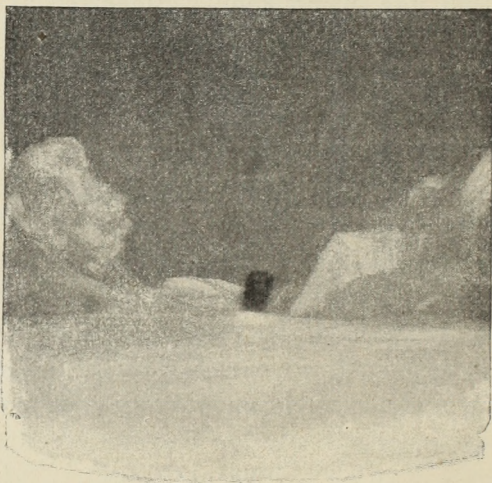
sítik a fókák az egymástól gyakran nagy távolságban keletkező víztükröket. Némelykor tanúja voltam, hogy csak pár perccel egy ily tükör megnyílása után már megjelent abban egy vagy több fóka. Szinte megmagyarázhatatlan a dolog.

Reggeli után pontos szemlét tartok élelmiszereink felett. Még 17 napra való teljes adagolásunk van; ez körülbelül 23 napra elegendő, ha a naponkinti adagból egy negyedet megtakarítunk. Azonban csak 45 adag kétszersültünk van. A kutyák számára 100 kgr. pemmikánnal rendelkezünk, azonkívül van még 38 kgr. finomabb pemmikán, amit magunknak félreteszünk.

Fél hatkor a hálósákba bújunk, de nem vagyunk képesek elaludni. A délutáni órákban északnyugati szellő kerekedett és most minden oldalról kezd hatni a jégnyomás. Hasadások és rianások támadnak a jégben, ahol sátrat ütötünk. A kutyák idegesek és szerfölött alkalmatlanok, fogait viczorítják és dühösen ugatnak, valahányszor egy fóka, mintha csak bosszantani akarná őket, kibúvik a szomszéd tó vizéből. Fél tizenegykor már nem bírjuk tovább, mindnyájan útra kelni óhajtunk, ami fél tizenkettőkor csakugyan megtörténik. Éjfélkor meghatározom a szélességet: $82^{\circ} 30' 13''$.

Hétfő, május 14. — Éjfél után félhatig haladtunk előre; minden nehézség nélkül keltünk át négy csatornán és 22—24 kilométernyi utat tettünk délkelet felé. Megállunk egy széles víztükör előtt, mely nem fagyott be oly erősen, hogy a szánkákat elbirhassa, és reggelihez ülünk; ezalatt én meghatározom a nap magasságát, mely szerint a $49^{\circ} 25'$ keleti hosszúság alatt vagyunk. Negyed hétkor megint útban vagyunk. A nagyon vékony jég kikerülése végett nagy jég-tömegek között kell kalandoznunk, melyek között a hó oly magasan áll és oly lágy, hogy gyakran övig süppedünk bele. Ilyen uton teljesen kimerülünk és midőn fél tízkor sátrat ütünk, alig bírjuk magunkat a fáradságtól, pedig legfeljebb 5—7 kilométert tettünk meg reggelink után.

Ma reggel oly meleg volt, hogy izzadtunk. Tizenegykor könnyű levesünk elköltése után a hálósákba fekszünk, fél testünk takaratlan. A hőmérséklet -7° . Délben $82^{\circ} 33' 28''$ szélességet meghatározva, óraszög-méréssel estefelé pontos $50^{\circ} 15'$ hosszúságot kapok. Szélességünk ekkor $82^{\circ} 34'$. Elhatározom, hogy még néhány napig az eddigi irányban megyünk és ha látom, hogy a jég tovaúszásával nem bírok lépést tartani, egyenest délnek tartunk, akár a $81^{\circ} 30'$ -ig,

Kimerítő út.

hogy a szigetek árnyékába jussunk, mert erős a meggyőződésem, hogy amavonalon belül, melyet a Fligelyfoktól az Alexandra-föld legnyugatibb csúcsáig vonunk, az erős áramlás többé nem jelentkezik. — Persze akkor majd észak felé kell a part mentén visszajönni.

Délután hétkor folytatjuk küzködésünket a jégtömegek között és nagy fáradsággal vágunk utat a fejszékkel. Ily módon két óra alatt alig haladunk négy kilométernyire kelet-délkeleti irányban. Fél tízkor végre hátunk mögött van ez a rettentő tájék, melynél borzasztóbbal még alig találkoztunk. Most már jobb jegen haladunk; a hó is szilárdabb; kis térségeken és a jégtömegek között húzódó szorosokban sokszor negyedóráig is akadály nélkül folytathatjuk utunkat. Mindamellettt éjjélkor csak alig 9 kilométernyire vagyunk mai tanyánktól. Nem régi medvenyomokat láttunk, legfeljebb két-háromnaposakat.

Kedd, május 15. — Reggel 5 órakor nagyon fáradtan ütöttünk sátrat. Éjfél után jégszirtek között, igen alkalmatlan hóban törtettünk előre, azután egy nagy és több kis jégsíkon mentünk át; mindössze 8—9 kilométernyi utat tettünk, ezzel is meg vagyunk elégedve.

Az idő rosszra fordult; hideg északkeleti szél kerekedik, az ég borús, a levegő homályos. Délután öt órakor indulunk, és darabos, egyenlőtlen jegen, melyet olykor sík térség szakít meg, óránként átlag 2 kilométernyit haladunk. Tizenegykor megállunk, *pemmikánt* falatozunk. A szél keleti irányt vett, a levegő kitisztul és a nap ragyogva tűnik fel északon.

Szerda, május 16. — Meghatároztam az éjféli nap magasságát, mely $82^{\circ} 18' 22''$ északi szélességet ad. Ismét útra kelve, az egyenes térségek egész sorozatával találkozunk, úgy hogy *PETIGAX* felkiált: „A 84-ik fokbeli *pack!*“ De később, fél öt felé, széles rianás előtt állunk, mely kelet-észak-kelettől nyugat-délnyugat felé kigyózik s egy tóval, valamint nagy és apró csatornák egész hálózatával függ össze.

Körülbelől egy óráig majd keletnek, majd kelet-délkeletnek kell tartanunk, míg végre átkelhetünk a csatornán, mely után azonban más hasonlók következnek. Hat óra után, 13 órai menettől halálra fáradva, sátrat verünk. Meghatározom a napmagasságot. Ismét eltértünk nyugatra. Délben $82^{\circ} 17'$ a szélességünk. Hát most talán egyenesen nyugat felé visz bennünket a kérlelhetetlen tengeráramlás?

Délutáni hattól tizenegyig ismét ballagunk hol erre, hol arra, északkeletnek, délnek, kelet-délkeletnek fordulva csatornák és gátak hálózata között, hol rendkívül nehéz és bonyolódott feladat előre menni. És íme, most egy patkóalakú csatornának kitárt karjai közé kerültünk, melyeknek egyike délnyugat felé mutat, míg a másik északnyugati irányú. Megállítom a karavánt és kiosztom a *pemmikánt*, abban a reményben, hogy időközben a jégnyomás segít-

ségünkre jő és nem kell visszafordulunk. A víz megfagyására -10° hőmérséklet mellett nem számíthatunk.

A levegő ismét homályos; északkeleti szél fú; havazik.

Csütörtök, május 17. — Éjfélkor útra kelve, sikerül két kilométernyire északnyugat felé a csatornán átkelni és aztán megint jégzirtekkel és csatornákkal bajlódunk.

Fél háromkor nincs mód előre menni. Könyökalkakú széles csatornához értünk, mely egyfelől északnak, másfelől délnyugatnak húzódik. Egy óráig hasztalan próbálunk átkelni. Sátrat ütünk reggel háromkor. Talán, mialatt pihe-nünk, megmozdul a jég.

Délben ragyog a nap és kényelmes megfigyelést tehetek. Szélességünk $82^{\circ} 15'$. Csak 4 kilométerrel vagyunk tovább délre, mint tegnap, de ki tudja, mennyire elhanyagoltunk nyugati irányban az állandó északkeleti szél behatása alatt. Még kilenc napra van kétszersültünk. Reménylem, hogy 10 nap alatt elérjük a szigetet. De ha egy hónapig kellene még a *pack*-jegen időznünk, akkor is megküzdenénk az éhséggel. Nagyobb baj volna a petroleum szük volta, melyet mindennap egyformán használunk el a hó olvasztására. Kutyzsírral szándékozom a petroleumot pótolni.

Az a csatorna, mely reggel feltartott bennünket, először annyira tágult, hogy tóhoz lett hasonlónak, azután lassankint összehúzódott. Délután három órákor átkelünk rajta. Kielégítő egymásutánban következnek a sík térségek, bár számos csatornától szeldelve, melyek egyikében majdnem elvesz az egyik szánkánk.

Megállítom a karavánt, hogy a napmagasságot megmérjem; ezalatt FENOILLET előre ment, hogy jó utat keressen. Az ő nyomán haladt, midőn ismét útra keltünk, az első szán. Midőn azonban ennek a kutyái megpillantják az elül járó embert, egyszerre utánairamodnak, a hótakaró alatt nem veszik észre, hogy igen vékony jégre kerültek; ez beszakad alattok s mindannyian a vízbe esnek, felerészben a szánka is besülyed. A kutyák, hogy életöket megmentseék,

felmásznak a szánkára, mely még jobban bemerül; még egy pillanat s végkép víz alá kerül. PETIGAX azonban, ki a szán után némi távolságban ballagott, futva utóléri azt, a talpak kiálló végeit megragadja és kétségbeesetten segély után kiáltoz, mert érzi, hogy nem tarthatja vissza a tetemes súlyt, mely őt is maga után húzza a vízbe. Szerencsére mi is kellő időben odaérkezünk és kihúzzuk a vízből az állatokat és a szánkát. De milyen állapotban van a holmi! A szánkára az egész *pemmikán*-készlet volt rakva, a kétszersült és egy puska. A *pemmikán*- és kétszersült-ládákba behatolt a víz és minden elázott. Havazik, hiába vennők ki a ládák tartalmát, hogy megszáráítsuk; megelégszünk azzal, hogy a vizet kiöntjük a ládákból; újra felrakjuk ezeket a szánkára és folytatjuk utunkat.

Két igen tágas jégsíkra akadunk; a másodikon éjjel tizenegy órakor megállunk és vacsorálunk. Három óra óta 15 kilométert tettünk. A levegő mindjobban elhomályosodik és sűrűbben havazik.

Péntek, május 18. — Éjfélkor újra útnak indulunk. Északnyugattól délkeletnek huzódó csatorna mentében egy óráig kell haladnunk, míg oly helyéhez érünk, ahol az be van fagyva; a csatorna igen széles és kétfelé ágazik. A keleti ágat követve, könnyen haladunk a vékony hóréteggel fedett új jegen és félháromkor ismét oly jégzajra jutunk, mely szánkával járható, úgyhogy szépen haladhatunk a köd és sűrű havazás dacára, mely miatt azt sem látjuk, hogy hová lépünk. Öt órakor sátrat ütünk.

Napról-napra nagyobb aggodalom kezd bennem kifejlődni. Mi sors vár reánk? Kilenc napig délkeleti irányban haladtunk és még mindig jóformán ugyanazon a délkörön vagyunk! Reményeim, hogy nyugati szél segít rajtunk, hogy síma jégre érünk, hogy ez a kérlelhetetlen jégáramlás egy percre megáll, úgy látszik, füstbe mennek.

Délután négy órakor megint útra kelünk. Nehézség nélkül haladunk féltizenkettőig. Egy csatorna rövid ideig

feltart bennünket, egy másik arra kényszerít, hogy félórán át dél-délnyugat felé haladjunk; máskülönben utunk iránya mindig kelet-délkeleti.

Szombat, május 19. — Valamivel éjfél után folytattuk utunkat, a köd és hóvihar dacára, még mindig nehézség nélkül, kiterjedt új jégterületeken, melyeket a szánkákat nem igen akadályozó vékony hóréteg takar.

Több rianásra bukkanunk; ezek egyike délnyugattól északkeletig huzódik, fél ötkor elmetszi útunkat. Itt sátrat ütök.

Most az emberek, minthogy enyhe az idő — a hőmérséklet rendszeren -10° — mélyen alszanak, nyugszanak; de én a hálósákban fekve, az órák nagy részét lázas izgatottságban töltöm. Gyakran be nem húnyom a szememet, vég nélkül számítgatók táblázataim segélyével és hosszan elgondolkodom jövőnkön.

Délután két órakor felkelünk. Az idő még mindig esűf, az ég borult, a levegő homályos. Négytől éjfélig köd és hol sűrű, hol finom pelyhekben hulló hó közepette számos jégsíkon haladunk át. Fél tizenkettőkor az első csatornára akadunk e napon. Könnyű átkelnünk rajta és ez kellő időben is történt, mert éppen midőn az utolsó szánka kapaszkodik fel a túlsó parton, a csatorna közepe kettéválik és több mint egy méter szélességű hasadék támad.

Amitől tartottam, bekövetkezett; a hosszú út kimerítette az embereket és az állatokat. Minden pillanatban hol ezért, hol azért megáll a karaván. Mintha az egész társaságot véghetetlen bágyadtság lepte volna meg, mindenki lassan mozdul, késedelmes a jól járható helyek felhasználásában; mintha elálmosodott volna, nehézkes minden mozdulata. A karaván fáradtan lépked, úgy látszik, alig vonszolhatja magát. Megolvastam, hogy egy akadály nélküli síkságon egy óra alatt nyolcszor álltunk meg.

Éjfél van, a köd és a hóvihar sűrűbb, mint valaha. Sátrat üttetek. Nem fér össze lelkiismeretemmel, hogy embereim előtt tovább is titkoljam a valót. Minden pillanatban

megettörténhetik, hogy valamely véletlen baleset kiragad körükből; tudniok kell tehát, hogy hol vannak s mily irányban haladjanak, ha én nem is lennék közöttük, hogy a menekülés útjára találjanak. Ennélfogva gyakran megmutatom nekik a térképet, hol helyzetünk megközelítőleg meg van jelölve.

Ami engem illet, mondhatni, hogy fizikai erőmet acélozzák a napról-napra növekedő nehézségek. Most már elég

Este megnéztük, hogy rendben vannak-e fegyvereink.

erősnek érzem magamat, nem vagyok álmos és nem vagyok fáradt. Mutató ujjam már nem is fáj és gyakran ágyba fekve kibontom és a késem hegyével oldalt belévágok, hogy a folyvást összegyűlő geny kifolyhasson. Meg kellene mosnom a sebet szublimát-oldattal, de erről lemondtam, hogy időt és petroleumot kiméljek.

Ma friss medvenyomokat láttam és este megnéztük, hogy rendben vannak-e fegyvereink.

Vasárnap, május 20. – Ma reggel kevés kokaint csepegtettem PETIGAX gyuladt és könnyező szemeibe. Habár három napja, hogy nem láttuk a napot, a hó visszfénye talán annál

bántóbb a szemre nézve. Félháromkor ismét a hálózásokban fekszünk. Az idő egyre rosszabb, a köd sűrűbb; a mai napot tehát egészen a nyugalomnak akarom szentelni.

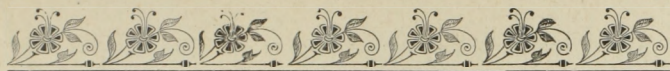
Megvizsgálom, mennyi élelmiszer áll még rendelkezésünkre. Tizenegy napig elég lesz teljes, 15 napig kétharmadra redukált adagok mellett és ekkor még 24 kilogramm *pemmikánunk* marad további két napra. Más szóval: június 7.-ig van miből élnünk. Mi lesz azután? Van még 21 kutyánk, ha egy részüket leöljük, a megmaradt 32 kgr. *pemmikánból* még 16 kutya megél május végéig. Végzetes dolog volna, ha még 10—15 napig tartana a rossz időjárás. Holnap kezdjük meg az utolsó láda petroléumot, ha lemondunk az ebéd utáni írásról, talán 20 napig elegendő lesz a tartalma.

Szomorúan telik el a nap. Szegény állataink, mintha halva volnának, 15 óra óta hallgatnak, mozdulatlanok, összekuporodtak azon a helyen, ahol lefeküdtek, mikor utunkban megálltunk. Az emberek mély álomba merültek, csak én virrasztok; izgat az a gondolat, hogy nem tudom, mi jövő vár ránk. Időnként úgy tetszik nekem, hogy katasztrófa fog mindennek véget vetni, élelmiszerünk kiapadt, képtelenek vagyunk végig küzdeni a jég áramlásával szemben ezt a rettentő harcot, lassankint szemem elé rajzolódik az éhség, a megfagyás kísértete. DE LONG és különösen a GREELY-féle expedíció rettentő vége jelenik meg lelki szemeim előtt, minden borzasztó részletével, és a végtelen csendben szemem szánakozva fut végig mellettem alvó társaimon. Nekik is, miként nekem, családjok van, mely imádkozik értünk, és a szeretet hatalmas rugója Istenhez emeli lelkünket, megerősíti azt, és diadalmaskodunk a pillanatnyi csüggedésen.

A végsőig fogunk harcolni és ha el kell bukunk, küzdve bukjunk.

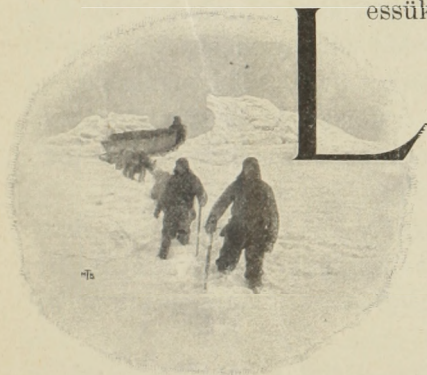
Isten oltalmazzon bennünket!

ÖTODIK FEJEZET.

Éhezünk. — A szárazföld közelében. — Visszatérés a kunyhóba.

Lessük éjfél-től kezdve, mikor virrad már. Hétfőn, május 21.-én négy órakor útra kelünk s a kompasz szerint igazodva, néhány sík térségen át, majd a járást igen nehezítő hóval fedett jégtömegek között a sok csatorna miatt hol észak-keletnek, hol délnek tartunk, de csak ritkán követhetjük tulajdonképi út-irányunkat.

Fél tizenegykor igen lassú előrehaladásunkat széles csatorna akadályozza. Sátrat ütünk és leheveredve várjuk, amíg a csatornán át lehet kelni. Embereink rögtön elalszanak, bár tegnap éjfél óta 18 órán át aludtak és csak hat óráig dolgoztak. A hőmérő déli 12 órakor – 4 fokot mutat és élénk déli szellő lengedez.

Kedd, május 22. — Ma kellett volna a kunyhóba visszakeroznünk s ki tudja, mily messze vagyunk még e pillanatban attól a mi paradicsomunktól, melyet oly gyakran emlegettünk a kényelem és gyönyörűség eszményképe gyanánt.

Több ízben kimentem magam és kiküldtem az embereket a csatornát vizsgálni, mely éjfél óta, úgy látszik, keskenyedik. Kiosztottam a tejes kávé és a *pemmikánt*, melyre ugyancsak szükség volt már 24 órai koplalás után. Hajnali három óra felé útrakelünk és sikerül az akadályozó csatornán átkelnünk.

Az idő még mindig változatlan; a szél dél-délkeleti irányúba csapott át. Fél ötig eléggé síma jég fölött haladunk, de ezután két órán át oly jégtömegek között bajlódunk, melyeknél alkalmatlanabbakkal még nem is találkoztunk. Az egyes jégdarabok között magas és puha hórétég terül el, mely az embereket és kutyákat kifárasztja. A szánkák csak erőlködve jutnak előre, hallatlan fáradozás árán és minden 15—20 méternél megállnak. Olykor minden lépésnél övig süppedünk a hóba; majd néhány méteren át kibírja testünket a hó, de aztán megint övig, sőt hónaljig süppedünk be. Következik több csatorna, úgyhogy majd északkelet, majd dél felé kell kitérnünk s magas turalások tömkelegéből nagy nehezen tudunk kibontakozni.

Végtére délelőtt tizenegy óra felé kevésbbé össze-vissza hányt, szinte síma *jégzaj* hátán vagyunk. Közel van a déli óra, midőn nagy fáradtan sátrat verünk, miután 7—8 kilométert tettünk kelet felé.

Mintha a levegő tisztulna. Délután két órakor, midőn az ágyra heveredünk, a nap is kibúvik. A hőmérő +1 fokot mutat, melegünk van. Március 11. óta (amely napon oda hagytuk a kunyhót), most először emelkedett környezetünk hőmérséke 0 fölé.

Fél hatkor végtére pontosan meghatározhatom a nap magasságát s szinte remeg kezem, midőn a hosszúságot kiszámítgatom: $51^{\circ} 31' 45''$ keleti hosszúság alatt vagyunk. Mégsem vetődöttünk el annyira nyugat felé, összesen másfélfokot nyertünk keleti irányban. A szél lecsendesedik és az ég teljesen kiderül. A levegő átlátszó és én alig várom az éjfélt, hogy a szélességet is s vele pontos helyzetünket meghatározhassam.

Szerda, május 23. — A szélesség $82^{\circ} 1'$, ennélfogva vagy 74 kilométernyire vagyunk a szigettől. Rendes menetekben kelet-délkelet felé kell tartanunk és feltesszük magunkban, hogy amint a szárazföldet megpillantjuk, végső erőfeszítéssel, minden nélkülözhetetlen holmink hátrahagyása után megfeszített menetelésekben igyekezünk azt elérni.

A számítás eredményét közlöm embereimmel és megmutatom nekik a térképen, hogy mily pontra jutottunk. Nem nagyon örvendenek a fölfedezésnek. A kalauzok azt hitték, hogy sokkal inkább kelet felé vannak.

Háromnegyed kettőkor útban vagyunk, régi és idejegen is haladunk, melyet néhány nem nagy akadályul szolgáló rianás barázdál. Midőn egy ily csatornán átkelünk, az a szán, melyen a hálózsákokat szállítjuk, felborul és félig vízbe merül, de szerencsére a víz nem hatol a szorosán összegöngyölt zsák belsejébe. Négykor ismét borzasztó turalásokkal küzdünk, melyek a tegnapiaknál is rosszabbak. Méterenkint meg-megállunk, taszítjuk, emelgetjük a szánkákat, s midőn két órai küzdelem után hátunk mögött van ez az iszonyú jégthalmaz, mintha kezünket-lábunkat összetörték volna, olyan fáradtak voltunk.

Eközben friss keleti szél kerekedett. Ezzel is kisebb az eredmény e fárasztó napon; megvan azonban a haszna is e szélnek, minden útunkban lévő rianás bezáródik. Héttől fél kilencig akadály nélkül haladunk délelőtt, új jégen, melyet kevés és kemény hó fed. Aztán megint gátak, egy-egy síkság és újra jégszirtek.

Fél tízkor az egyik kalauz kérdi, vajjon messze van-e az a hely, ahol sátrat üthetünk, azt mondja, hogy közel is volna alkalmas hely e célra. Értem, mit jelent ez. Először történik, hogy ezek a vasemberek roskadoznak a fáradtság alatt s kimerültségöknek jelét adják, bár elburkoltan. Már előbb feltűnt nekem, hogy rövid megállások alkalmával rá-ráültek a szánkára, amit előbb sohasem tettek. Sátrat veretek és sietek a menetközben meghatározott nap-

magasságot számítás alapjává tenni. Ismét elverődtünk egy kevéssel kelet felé.

Az eget megint felhők borítják és a keleti szél nagy erőre kapott; de délután öt órakor gyengül a szél és északkeleti irányba csap át. Bár egészen megfordulna s nyugatíva lenne! Ma reggel alig nyolc órai menetben bizonyára nem tettünk 11 kilométernél nagyobb utat.

Egy egész medvetársaság nyomaira akadtunk; három nagy és egy kis medve mehetett együtt délnyugatról északkelet felé.

Este tízkor tovább vonulunk, részint új, részint régi, de mindenütt eléggé jól járható jégen. Éjjélkor kissé megállunk, hogy a felhők közül kibukkanó nap délkeleti magasságát mérhessem. $82^{\circ} 4' 39''$ északi szélességen vagyunk.

Csütörtök, május 24. — Egy darabig még jó az utunk, azután néhány órán át rémítő jégzirtek követik egymást, a tegnapihoz hasonló magas és puha hóval. Az erős keleti szél arcunkat csapja és űzi a havat, mely ott is behatol a ruhánk közé, hol az a hó, melybe majdnem minden lépésnél besüppedünk, arra nem volna képes. Ha csak a dicsőség forogna kockán, sátor alatt megvárnók a kedvezőbb idő beálltát, de itt életünk megmentéséről van szó és bármily fáradságos is, folytatjuk az előrenyomulást, araszról araszra meghódítva a tért és azzal a mélyen csüggesztő tudattal, hogy a szél nagyobb sebességgel lök hátra bennünket, mint amilyenel előre haladunk. A jégzirtek után néhány sík térség következik, azután csatornák zónája és oly össze-visszahányt jégthalmazok, hogy csak jégcsákánnyal vághatunk utat. Egy kilométernyi útra több mint másfél órát kell fordítanunk.

Esti nyolc óra van. Néhány jégtömegetől védett helyen sátrat üttetek, erősítésül köteleket alkalmazva, mert dühös szélrohamok érnek bennünket még mindig. Ma reggel többször medvenyomokra akadtunk.

Szélességünk $82^{\circ} 3'$. Néhány kilométernyire északra hurcolt bennünket a tegnapelőtti délkeleti szél. Még két napi élelmiszerünk van a kutyák részére. Magunknak alig van 10 napra. Mától kezdve nem adok senkinek teát vagy kávé; akkorra tartogatom ezeket, midőn a *pemmikán*-nal is majd takarékoskodnunk kell.

Roppant erős szél fú egész nap. Az emberek leverték s nem szólnak egy szót sem. Kedvök élesztése végett is jobbnak látom utunkat folytatni és ezt meg is tesszük este kilenckor, bár a szél le nem csendesedett.

Néhány jégbéretől védett helyen sátrat üttetek.

Péntek, május 25. — Pihenés nélkül turalások és rianások között ballagunk reggeli két óráig, órákon át jégcsákánnyal vágva utat. A folyvást nagyon erős keleti szél hatása alatt tegnapelőtt az északról délnek huzódó csatornák befagytak, most ez a szél újra felszakítja azokat és azonkívül menetközben épen a szemünkbe vág, miért is az enyhe hőmérséklet mellett is sokat szenvedünk, majd belekábulunk és iszonyúan elfáradunk, mire sátrat verhetünk. Tíz óra alatt 7—9 kilométert tettünk. Több sirályt látunk és egy csapat buvárt, ami nagy izgalomba hozta a kutyákat.

Leöletem PECORA kutyánkat, az egyetlen — MESSICANÓN kívül — hosszúsőrűt. CANEPA a sovány testet 18 adagra osztja, meglevő kutyáink száma szerint. Van még részökre 17 kilogramm *pemmikán* is, ami három napra elég. A jobb minőségű *pemmikánt*, mely eredetileg szintén a kutyáknak volt szánva, az emberek részére tartogatom.

FENOILLET a kétszersültet előszedve, azt a fájdalmas föl-fedezést tette, hogy a láda fenekén behatolt a víz, a készlet egy részét használhatatlanná tette s így e becses eledelből sokkal kevesebb áll rendelkezésünkre, mint gondoltuk. Ezentúl csak a *pemmikán* mellett fogjuk használni; a levest és húst kenyér nélkül kell ennünk.

Déli tizenkettőkor a szél északi irányba csap, de változatlan erejű; később sűrű köd környez bennünket, mely féltíz felé a szél csendesedtével kissé ritkul. Bár havazik, befogjuk a kutyákat és indulunk. Éjfélíg jégzirtek között bolyongunk, melyek kevésbé fárasztók, mint a tegnapiak.

Szombat, május 26. — Folyvást rossz az idő. Öt-hat nap kivételével, midőn t. i. két ízben szép volt az idő, most már 28 nap óta borús az ég, havazik, párás a légkör és fú a szél.

Most oly jégen vagyunk, mely csak ezen a télen képződhetett, és számos még újabb alakulású térségre akadunk. Az elmúlt héten a kékes jég között itt-ott fehér és földdel kevert jégdarabokat is találtunk, különösen tegnap nagy mennyiségben. Ma ilyenek már nem láthatók és azt hiheti az ember, hogy ez az újkeletű jégzaj csak 10 - 15 nap óta van olyan nagyon felfogatva.

A sok tavaeska és esatorna, melyre akadunk, szerencsére be van fagyva és a hóréteg ma vékonyabb, mint tegnap volt, amikor övig is besüppedtünk. Hat órakor sátrat ütünk. Nyolc óra alatt nem jártunk be többet 9 kilométernél, de tekintetbe veendő, hogy az első órákban mindig utat kellett vágni és nagyon lassan mozogtunk.

Ebéd után társaimnak előadom, hogy attól félek, három nap óta nyugatnak verődünk. Akármilyen fogyatékán is

van élelmiszerünk, június 20.-ig szükösen beérjük vele. Egy egész hónapra van tehát még eledelünk.

Az ég még mindig borús; finom pelyhekben hull a hó és keleti szellő lengedez. Hatkor ismét úton vagyunk, átkelünk egy csatornán; néhány egyenes térségen és nem igen akadályozó turalás között haladunk. Ez így megy megleghe-tős lassúsággal egészen éjfélig.

Vasárnap, május 27. — Éjféel után egy órakor meg kell állnunk egy északról délnek huzódó csatorna miatt, mely két helyen tóvá szélesedik. — A két tó között egy keskeny földszorosfélén szeretnénk átjutni, de a jég nem birna el bennünket és vissza kell fordulnunk. Meg nem kerülhet-jük a tavat, mert délfelé nagyon össze-visszahányt jégtömegek határolják. Jobbnak látom, hogy sátrat üssünk.

Elhatározom, hogy egyik szánkánkat elhagyjuk. A töb-bieket, melyeket a jégzirtek nagyon megviseltek, ki kell javítanunk. A szerszámokat is foltozgatni kell, a terheket átraknunk. Megtartjuk a vasárnapi pihenőt, de azzal a szán-dékkal, hogy azonnal folytatjuk utunkat, mihelyt alkalom nyílik a két tavon átjutni. A szél nyugat-északnyugati, a hőmérő —8 fokot mutat, a levegő homályos.

A fölöslegessé vált szánka egyik talpát egy másik szán-kához illesztjük, hol ez a rész megrongálódott. Eldobunk minden haszontalan burkolatot; a *pemmikánt* zsákba tesz-szük, a kevés megmaradt kenyeret pedig egy *pemmikán*-ládába. Felvágjuk a hálózsákot és kidobjuk belsejének egy részét, miáltal nemesak súlya apad egy harmadával, hanem a sok piszoktól is megszabadulunk, mely a ráncok között lerakódott. A levágott és a sátorból kihányt részre nagy mohósággal rávetik magukat a kutyák, melyek ma kop-laltak és most váratlanul egészen új táplálékra tettek szert.

Felvesszük a *kömager*-lábravalókat, melyek alakra nézve olyanok, mint a *finszkó*, de kevésbbé cserzett, víz-mentesen összevarrt marhabőrből valók. A Teplitz-öbölből

való távozásunkkor zsír- és kátránykeverékkel még puhábbakká és nagyobb mértékben vízhatlanokká tettük e cipőket, melyeket felhúzáskor sok fűvel szokás kitölteni, miáltal a puha és lágyhavon való hosszas utak alkalmával is szárazon tartható a láb, míg a bundabélésű *finszko* ugyanily körülmények között csakhamar átázik és használhatatlanná válik.

Újból megrakott szánkáink mindegyike, számításom szerint, körülbelől 100 kilogrammot nyomhat. Ma este az utolsó tésztaadagot költjük el a levessel. Leöblítjük egy pohár friss, de piszkos vízzel és a vasárnapi ima elmondása után a szokott *Viva il re!* felkiáltással lefekszünk a rénbőrbundára. A két tó között levő jég vastagodni kezd és reméljük, hogy éjjelkor átkelhetünk rajta.

Hétfő, május 28. — Valamivel éjjél után keltünk útra, de egy órát veszítettünk, midőn a két tó közötti csatornán átkeltünk, mert ez csak részben van befagyva s így kénytelenek voltunk számos kerülőt tenni, különféle elágazásait követve, melyeken sorban egymásután végig kellett haladnunk. Csak két órától kezdve folytathatjuk sima jégen és kevésbé fárasztó jégzirtek között utunkat. Négy órakor még jobban járható jégzajra akadunk; egymást éri a sok sima térség szakadatlan hóréteggel fedve, mihez hasonlót már két hét óta nem láttunk. Jó kedvvel ballagunk tizenegy óráig s ekkor egy, az északnyugati széltől megvédő jégtömeg mögött sátrat verünk.

13—15 kilométernyi utat tehettünk kelet-délkeleti irányban. A kutyák, bár 30 óra óta nem kaptak ételt, kifogástalanul futottak, talán mert tegnap pihenhettek. Esti tizenegy órakor folytattuk utunkat a még mindig igen jól járható jégzajon. Még öt vagy hat ilyen nap és meg vagyunk mentve!

Kedd, május 29. — Körülbelől két óráig igen jól haladunk kevés és kemény hóval fedett, sima jégen. Nem találkozzunk turalásokkal, sem rianásokkal, csak egy sor ártatlan kékes jégzirrtel, melyeken át néhány csákánycsapással egy pillanat

alatt utat vágunk a szánkáknak. Egyszerre azonban oly széles csatorna áll előttünk, hogy a köd miatt is eleinte meg sem pillanthatjuk a túlsó partot, úgy tetszik nekünk, hogy a víz határához értünk. Jobban nézelődve, mégis kivehetjük északkeleten a fehér túlsó partot és úgy véljük, hogy a víztükör északi irányban már kisebb szélességű; ennél fogva észak-északkeleti irányban haladunk tova a part hosszában.

A levegő átlátszóbbá lesz és az északnyugati szél — úgy látszik — elsöpri a felhőket, melyek napok óta takarják az eget. Szemünk elé igen nagy tó tárul, mely északkelettől délnyugatnak húzódik s utóbbi irányban több mint egy kilométernyi szélességű.

Éjfél után négykor sikerül a tavat észak felől megkerülnünk és ismét keletnek tartunk, de íme: kevéssel rá másik igen nagy tóra akadunk, mely észak felé terül és a déli oldalon az előbbi tóval összefüggni látszik. Tehát észak felé fordulunk, nagy kiterjedésű, igen szép térségen áthaladva, mely a csatorna mellett terül el. Hat órákor ennek az ellenkező végéhez értünk el, hol már nehéz lesz a jég-szirtek között előrehatolni.

Mialatt a napmagasságot észlelem, a kalauzokat kiküldöm, hogy a csatorna irányát kémleljék; de ők nem tudják a végét találni. Vagy vissza kell fordulnunk s újból megtennünk a ma reggeli utat délnyugati irányban, vagy merészen nekimennünk az északi kúszált jégtömegnek. Legjobbnak találok egyelőre megállani és majd csak a szélesség meghatározása után dönteni a teendőkre nézve.

Mihelyt sátrat ütöttünk, kiszámítom a hosszúságot, $52^{\circ} 46' 45''$, s úgy teszek, mintha az eredményt vizsgálatónak találnám. Hat nap alatt nem egészen egy foknyival jutottunk jobban kelet felé, ami ebben a szélességben körülbelül 16 kilométernek felel meg. Még hat fok van hátra, hogy a tepitzi délkörhöz eljuthassunk!

A napmagasság meghatározása közben látom, hogy a jég nagy mozgalomban van; a csatorna nagyon kiszéles-

dett, most átalakul és összehuzódni készül. Legjobbnak találok ott várakozni, ahol vagyunk, mert a szélességünk $81^{\circ} 49'$ és ez idő szerint nem szükséges délnyugat felé tartanunk.

Kevéssel hat előtt a hígvíz majdnem egészen eltűnt és csak néhány apró csatorna látható. Útra kelünk, keleti irányban ; de nemsokára apró csatornák tömkelegébe jutunk,

Nagy kiterjedésű igen szép térségen haladunk.

melyből nehéz kibontakoznunk. Másfél órai munka után tán fél kilométernyire haladtunk. Mialatt a kalauzok hasztalanul keresnek oly utat, melyen előre juthassunk, észreveszem én, hogy széles hasadék támad közöttünk és sűrű köd kezd elterjedni. Hívom a két kalauzt, de már nem jöhetnek el hozzám. A CANEPA őrizetére bízott szánkákhoz futok, fogok egy kötelet, annak egyik végét odavetem embereimnek és két végét húzva, sikerül azt a jégtömeget, amelyen én állok, a két kalauzéhoz közelíteni, hogy ismét a karavánhoz csatlakozhassanak.

Mindenfelé repedések és csatornák támadnak körülünk és nagy kiterjedésű vízfelületek tárulnak elénk. Lehetetlen visszafordulnunk a régi és szilárd jégzaj felé, hol tegnap voltunk; széles csatorna választ el attól s mintegy foglyok vagyunk egy köralakú jégdarabon, mely talán 100 m. átmérőjű.

És most valóságos odyszeia veszi kezdetét. Hallatlan erőfeszítéssel igyekszünk oly módon jutni előre, hogy egyik jégdarabról a másikra lépdelünk. A csatornák telvék kisebb jégtömegekkel; ezek egyikére állva és kampós bambuszrudat evezőül, csáklýául használva, sikerül a kevésbbé széles csatornákon átjutnom, egyuttal magammal viszek kötélvéget, másik végét embereim tartják. Amint a csatorna túlsó partjára érek, letűzöm a bambuszrudat vagy a fejszét, odakötöm a kötelet, ezt húzzák az emberek s ily módon kevés fáradtsággal nagy kiterjedésű jégtáblákat is közel vonszolhatunk. El sem képzelheti, aki a maga szemével nem látta, mily könnyű a jégtáblákat megmozdítani. Négy centiméteres kerületű kötelecskével olyan — eléggé vastag — jégdarab vonszolható, melynek terjedelme kétszáz négyzet-méter és súlya 1000 tonna.

Mind nagyobb tökélyre viszem az új módszert és egész éjjel hajókázok a jégdarabokon, nem egyszer annak a veszélynek kitéve, hogy a vízbe bukom, de mindig elérem céloamat. Embereink szinte mulatságot találnak a révész-mesterségben. Kifogtuk a kutyákat és a szánkákat átemeljük egyik jégdarabról a másikra. A szegény állatok mindig alázatosan hozzánk simulnak, mintegy félve, hogy cserben hagyjuk őket. Éjfélkor elköltjük pemmikánunkat s várjuk, hogy átkelhessünk egy széles csatornán, mely a fagyás folytán mindinkább keskenyedik.

Szerda, május 30. Odyszeánk reggel hat óráig folytatódik, a mikor roppant fáradozás árán elért kis síkságon, melyről azt hittük, hogy már kivezet bennünket a víz birodalmából, keresztülhaladva, oly csatornával állunk szemben, mely végkép megakasztja utunkat. Itt sátrat ütünk. Lefek-

szünk a rénszarvasbőrre, mely a tegnap kutyáink nagy örömére összevagdalt ágyzsák maradványa. Állatainknak odavetjük a tegnap leölt kutya maradványait. Tizenkét órai munkával nem tettünk 1000 méternyi utat. Ha ez így megy tovább, a jövő évben sem érünk a Teplitz-öbölbe.

Még mindig borongós az idő; a tegnap leszállt köd és felhők takarják az eget. Tizenkét órán át lessük, hogy a jég kedvező mozdulatot tegyen, mely nélkül nem szabadulhatunk a kis jégszigetről, ahol sátrunk áll. Ezalatt úgy látszik, mintha az egész jégzaj körben forogna, mert az a csatorna, mely utunkat megakasztotta, most nyugatra van tőlünk.

Kilenc órakor befagy egy másik csatorna, mely keletre van. Rögtön talpra ugrunk, pár perc mulva ismét végighaladunk a jégsíkságon, visszafelé követve ma reggel hagyott nyomainkat; átlépjük a turalást, mely azon a helyen képződött, hol még csak félórával előbb csatorna volt, és íme oly térségre jutottunk, hol ismét saját nyomainkra akadunk. Tehát egész mult éjtszakai munkánk kárba veszett: ha egyáltalában nem mozdultunk volna, most inkább keletre volnánk, mint ahogy most vagyunk. Ez aztán szomorú eredmény annyi fáradozás után!

Keletre tőlünk egy csatornán túl nagy kiterjedésű jégsíkot látunk, melyen — amennyire innen megítélhetjük — a mi lábunk még nem hagyhatott nyomot. A csatorna széles, de egy úszó jégtábla van közelünkben s azt az átkelésre felhasználhatjuk. Elhelyezzük rajta a szánkákat és kutyákat, én pedig egy kisebb jégdarabra kuporodom, melyen a túlsó partra reményelek átjuthatni, hol majd a vontató kötelet fogom megerősíthetni. A nem nagyon szilárd jégdarab az út közepén szétmállik: féllábam már a vízben van és épen csak annyi időm marad, hogy az óhajtott part közelében egy nagy jégtáblába kapaszkodjam, mi nélkül teljes hideg fürdőt vettem volna. A jéglemezhez erősítem a kötelet és az emberek a maguk szigetecskéjét kezdik húzni. Festői kép ez valóban: a kutyák és a szánkák össze-vissza, szétszórva;

PETIGAX, CANEPA húzza a kötelet; FENOILLET a furcsa jármű elején térdelve féltetével előre hajol s igyekszik félretaszítani az akadályozó kisebb jégdarabokat. Midőn az úszó jégdarabról a szilárd jéglapra kerültünk, ahonnan a jégsíkra szeretnénk eljutni, a jéglap külön válik a szilárd jégtől és ismét foglyok vagyunk harminc méternyi téren. Hajnalhasadtával még ott guggolunk a szánkák mellett, várva az alkalmat, hogy szabadulhassunk.

Csütörtök, május 31. Hűvös szél fú már néhány óra óta, egészen vizes vagyok, éhes is vagyok és erősen fázom. Egyre várjuk, hogy a jég megmozduljon, de ez nem történik. Valahogy sátrat ütve, hozzálátunk az étkezéshez, melylyel ugyancsak elkéstünk, amennyiben tegnap reggel kilenc-kor ettünk utóljára s most már éjfélutáni két óra. Épen lenyeltük a *pemmikánt*, midőn FENOILLET-nek, ki egy percre kiment a sátorból, sikerül megállítani egy úszó jégdarabot, melyen én rögtön helyet foglalok s rövid, de veszélyes hajókázás után végre ráléphetek a nagy jégsíkra, hova tegnap óta folyvást törekedtünk eljutni. Négy órakor mindnyájan útban vagyunk keleti irányban.

Több csatornára akadunk, melyek egyikén oly merészen kelünk át, mint ezelőtt még soha. De félhétkor a nagyobb és apróbb csatornák egész tömkelege állja utunkat, ahova a tegnapi lecke után már nincs bátorságom behatolni. Sátrat üttetek. A nap kikandikál a felhők közül s meghatározhatom a magasságát. Az ebből kiszámított szélesség $81^{\circ} 56'$, körülbelől a Fligely-foké.

Ma számos madarat láttunk s ezek jelenléte némi életet varázsol a halálos magányba, mely körülvesz bennünket. Az emberek alusznak, de én nem tudom behunyni szememet. Mikép végződhetik ez a mi odyszeánk? Vajjon még hónapokat fogunk megannyi Robinsonként és éhezve e jégsivatagban tölteni?

Délután egy órakor havazni kezd. Háromkor az előtünk levő jég összébb huzódott; egy pillanat alatt felszed-

tük a sátorfát; a kutyákat ki se fogtuk reggel óta. Félőtkor kiérünk a csatornák közül és négy szép egyenes térségen haladunk végig, fáradság és időveszteség nélkül kelünk át az ezeket elválasztó széles csatornákon. A hó mindenütt járhatóbb, mint a mult héten. Este tízkor folyton táguló csatorna állja utunkat. Mindnyájan fáradtak és álmosak vagyunk. Sátrat veretek és a kutyákat megetetjük.

Péntek, junius 1. Tizenkét órán át folyvást aludtunk, de felváltva ki-kijárt valamelyikünk: megnézni, milyen állapotban van a csatorna. Csak háromkor kínálkozik alkalom, hogy átkelhessünk rajta. Befogjuk a kutyákat és fél ötkor nem csekély fáradsággal a túlsó partra érünk, jól járható, hóval fedett kiterjedt síkságra. Ezen túl félig befagyott csatornán átkelve s még egy pár téres síkságon végighaladva, végtére meg kell állnunk egy széles csatorna előtt, melynek partjai mozgásban vannak.

Egy kisebb jégdarabon állva átjutok a túlsó partra s itt egyik végével megerősítek egy kötelet, mellyel lassan átvonszolják azt a nagy jégtáblát, hol emberek, kutyák és szánkák egy halomban helyet foglaltak. Két óráig tart ez az átkelési művelet. Áthaladunk egy téres síkságon s ismét csatornára bukkanunk, mely néhány óránkat elrabolja. Itt ugyanis egyenkint kell minden szánkát átszállítanunk, mert csak kisebb jégdarab áll rendelkezésünkre, amelyen utoljára CANEPA és FENOILLET próbál szerencsét 15 kutyával. Ez az utolsó túlságos teher kissé alámeríti az úszó tömeget. PETIGAX és én magunk felé húzzuk, amily gyorsan csak lehet, és két társunknak csak a lába ázott meg, amit számba sem vesznek.

Éjjel fél tizenegykor ismét útra kelve, nemsokára számos ágra oszló csatornát és ezen túl sok más csatornát találunk, valóságos lagunát. Bátran nekivágunk négy-öt elágazásnak, aztán meg kell állapodnunk oly jégdarabon, mely vagy harminc méter széles és kevéssel hosszabb. A jégzaj mozgásban van és a csatornák szélesednek; se

előre, se hátra nem vezet út. Böles nyugalommal sátrat ütünk, várva, hogy a jég összehuzódjék.

Kedd óta csak 7 kilométert haladtunk előbbre. Ha így tart tovább, hétfőtől kezdve csak egyszer huszonnégy órában fogunk meleg ételt enni. Húsunk csak még két dobozzal van, t. i. holnapra és vasárnapra. Három nap óta senki sem kap kávé-t vagy teát. De mindennap 12 gramm cukrot osztok ki fejenkint, továbbá minden főzéskor, tehát naponta háromszor, egy-egy pohár vizet, összesen egy litert. Ezt a vizet hóval keverve isszuk, miután jól felráztuk kulacsainkat. Nincsen pazarolni való vizünk!

Ha csak egyszer főzünk naponta, június végeig lesz petroleumunk. De bizonyára súlyos nélkülözés, ha le kell mondanunk a meleg ételről, annál súlyosabb, mert a nyers *pemmikán* utálatos ízű s olyan, mintha homokkal volna keverve.

Szombat, június 2. Északi szellő, borús ég, ködös levegő, mint rendesen. Tizenöt órán át sátorozunk délután két óráig. A kutyákat ki sem fogtuk a szánkákából.

Végtére a csatornák szűkebbre szorulnak össze. Két óráig tartó munkával sikerül egy szép térségre átjutnunk, melyet több hasonló követ, és félőtől ötig kényelmesen haladunk a jól járható havon. Reményünk éledni kezd. Félhatkor újra széles csatorna előtt állunk, mely dél-dél-nyugatról észak-északkelet felé huzódik. Ez utóbbi irányt félóráig követjük; ekkor a csatorna könyököt képez és északnyugatnak fordul. Ki vagyunk fáradva s legcélszerűbbnek találom, hogy sátrat üssünk.

A kutyák már negyven óra óta nem kaptak ételt. Leöljük az igen kövér *Gianduiát*. Három ilyen kövér kutyával, reményilem, 8 napig táplálhatom a többieket és a megmaradt kilenc kilogramm *pemmikánt* mi magunk fogyaszthatjuk el.

Vasárnap, június 3. Éjfél-től esti hatig majdnem szakadatlanul járkáltunk, utat keresve dél, észak felé, minden lehető irányban, de egészben csak nagyon keveset halad-

tunk kelet felé. Reggel hosszas bolyongás után egy óriási jégtáblára kapaszkodtunk, melyet a szél előre hajtott; azt reméltük, hogy így átkelhetünk a csatornán; de közepén megakadtunk s ott néhány órán át mintegy fogva veszteltünk. Mikor végre mégis elértük célunkat, tegnapi nyomainkra akadtunk! Annyi órai munka után tehát csak ott voltunk, ahol már tegnap.

A *pemmikánhoz*, mely ezentúl egyedüli táplálékunk

Kényelmesen haladunk a jól járható havon.

lesz, az utolsó három húskonzerv-adagot keverem. Főzés-közben még egy baleset ér bennünket; megreped a nagy fazéknak a fejeke. Most is, mint egy előbbi esetben, a fedőt alkalmazzuk fenék gyanánt; így még használhatjuk a fazekat, de kettős fejeke levén, sokkal több tüzelőszert is fog emészteni.

Ha medvét vagy fókát vadászhatnánk, teljesen nyugodtak lehetnének jövőnkre nézve; látunk is ma medvenyomot, de az állatot nem pillanthattuk meg. Fókákat már gyakran látunk, de csak a vízben lévőket, hol nem kerülhetnek

kezünkbe, ha le is lőjük őket, mert amint a sebet érzik, rögtön alámerülnek.

Ma reggel egy igen nagy halat is láttunk, nyilván bálnát. Csak a hátának egyrésze s a fark vége látszott ki a vízből. Két vízsugár mutatta, hol a fej, mely azonban egyszer sem emelkedett ki a vízből.

Délben a napmagasságot meghatározván, ebből szélességünk $81^{\circ} 44'$, olyan mint a Brorok-foké, de mikor fogjuk ezt elérhetni?

Hétfő, junius 4. — Tegnap este havazott, úgyszintén egész éjjel. Korán indulunk és nyolckor már átkeltünk a széles csatornán, mely mellett sátoroztunk. Több egyenes sík, de víz által egymástól elválasztott térségre találunk, mi miatt ismét időt veszünk, bár az átkelés mindig oly merészen és ügyesen történik, hogy magunk is csodálkozunk rajta.

Egy kicsit kelet-délkeletnek, majd délnek, sőt északnak is tartunk, de folyvást ballagunk és kelet felé is kissé tovább jutunk. Nehány óráig töredezett és mozgásban levő jég zónája tart fel bennünket; majd folytatjuk utunkat. Mialatt FENOILLET és én a szánkáknak átjárót akarunk készíteni, hatalmas rozmár emelkedik ki hirtelen a vízből épen kettőnk között, kinyúló féltéstét függélyesen tartva; egyet bődül és fenyegető mozdulattal FENOILLET felé fordul; ez sem rest, hosszában leterül a jégre s négykézláb menekül, macska fürgeségével, a fenyegető állattól, mely nyomban alámerül s nem látható többé.

Csak este fél hatkor állunk meg töredezett jégterület szélén, melyet számos csatorna barázdál. A levegő még mindig ködös, a nap tegnap dél óta nem látható. Milyen állandó ez a rossz idő! Ezen a napon 7 kilométert haladhattam kelet felé. Ilyen napi középutakkal épen abban az időpontban érhetjük el a szigetet, mikor utolsó falat *pemmikánunk* és utolsó csep petroleumunk is elfogy, amely végszükség 11 nap múlva állhat be.

Kedd, junius 5. — Reggel hattól nyolcig szakadatlanul dolgozunk, de a számos csatornák és szigetekeskék között alig

egy kilométernyire haladhattunk előre; azután pedig, miként tegnap, elszigetelten, mintegy fogságban ülünk egy nagy jég-táblán, melyet az erős észak-északkeleti szélről előidézett folytonos jégmozgás minden szomszéd darabtól elszakított. Csak másfél órai várakozás után szabadulunk onnan és oly egyenlőtlen jégen haladunk, hogy lépten-nyomon csákánnyal kell utat vágnunk. Később sima térségeket is találunk, de midőn öt óra felé sátrat ütünk, keleti irányban mindössze 5 kilométerre jutottunk.

A *pemmikánt*, melyet meg sem főztünk, mert kiméljük a petroléumot, állati mohósággal nyeljük le. De most erős szomjúság kínoz bennünket. Két nap óta mindig elfogyasztom a rámeső vízmennyiséget, amit soha ezelőtt nem tettem, és álmomból is felébredek, mikor szükségét érzem, hogy a tábori kulacsot ajkamhoz emeljem. Így vannak ezzel embereim is, és mindnyájan a kulacsos fejünk alatt szoktunk aludni, hogy annak tartalma meg ne fagyjon, s hogy kezünk ügyében tarthassuk.

Szerda, június 6. — Reggel fél hétkor utra keltünk s egy órai fáradozással nem tettünk 150 méternél nagyobb utat a töredezett jégen; de azután kis sima térségekre akadunk, melyeket csatornák választanak el, csakhogy ezeken könnyű atkelni. Az idő változatlan; északi szél fú, egyes rohamai felkavarják a havat. A napnak délben csak gyöngye derengése látszik. A szemrontó fény miatt kénytelen vagyok szemüveget viselni, amit még nem tettem eddig.

A délutáni órákban folyvást emelgetnünk kell a szánkákat, melyek a jégtömegeken felakadnak. Az egyik szánka lökésétől a vízbe esem, de csak övig merülök bele és ruhát sem cserélve folytatom az utat, mert a mozgástól fölmelegedve egyáltalában nem érzek hideget.

Fél ötkor délután kis sík térségen sátorozunk. Tíz órán át szakadatlanul útban voltunk és tán 10—12 kilométerrel jutottunk előbbre. Most abban reménykedem, hogy a Jackson-szigettől északnyugatra levő három szigetcské

valamelyikére vetődünk, ahol vadászsákmányra is lehet kilátásunk.

Ma este a mi *pemmikánunkat* a kutyákéval kevertem össze, mely utóbbi erős és bizony nem valami finom zsírszagot terjeszt; de nagy az étvágyunk és nem is ügyelünk a faggyúizre. Leöletek egy kutyát és annak húsát 30 adagra osztatom. Tizenhárom kutyánk van még; mindegyik mohón falta a reáső kis részt. Szegény párák, negyvennyolc óra óta éheztek és holnaputánig megint nem kapnak enni.

Lihegünk a nagy fáradtságtól.

Csütörtök, június 7. — Fél hétkor indultunk és délig, sima térségeken és csatornákon keresztül, óránként körülbelül két kilométernyi utat tettünk; de később oly meredek szirtek közé jutunk, hogy óránként 200 méternél többet nem haladhatunk. Folyvást jégesákmánnyal kell dolgoznunk, a szánkákat vállainkon hordozzuk, lihegünk, szinte kimerültünk a nagy fáradtságtól.

Három óra felé a jég megmozdul, és csatornák egész tömkelege nyílik meg körülünk. Lehetetlen tovahaladnunk, ha nem fordulunk dél-nyugatnak, mert ez az egyedüli irány, melyben a jég még aránylag szilárd. Szerencsére kis térséghez érünk, hol sátrat verhetünk.

Hatkor kibúvik a nap s meghatározhatom magasságát. Amint ennek alapján a hosszúságot számítgatom, mély csüggedés vesz erőt rajtam. Kevéssel bár, de tényleg nyugatra vagyunk attól a délkörtől, ahol a hó elején voltunk. Hét napi határtalan fáradozás után egy méterrel sem jutottunk keletre. Mi lesz velünk?

Péntek, junius 8. — Álmatlanul töltöttem az éjtszakát, és gondolkoztam kétségbeesett helyzetünkön. Van még 25 kilogramm *pemmikánunk*; ha ezt egy hét alatt elfogyasztjuk, marad még nyolc kutyánk, ezek húsával, ha kell, 20—25 napig táplálkozhatunk. Eltelik tehát egy hónap is, mielőtt éhen halnánk s ezalatt a Flóra-fokhoz érkezhetünk, ahol a nagy élelmiszer-raktár van. Elhatározom tehát, hogy dél felé fordulunk. Valószínűleg jobban tettem volna, ha ez elhatározásra már egy héttel előbb jutok, de késő a bánat; előre tehát délnek, Isten segítségével!

Reggeli közben elhatározásomat közlöm társaimmal és figyelmeztetem őket, hogy ne csüggedjenek. Magammal számot vetek, legelőbb a két vezető, kinek felesége és gyermekei vannak, meneküljön meg, hogy hírt vigyen küzködésünkről, eredményeinkről. Szeretném, ha anyám és jegyesem elolvassná naplomat, és megtudná, hogy hőszíleg végig küzdöttem a harcot és övök volt utolsó gondolatom.

Hét órakor megkezdjük utunkat majdnem párhuzamos, keletről nyugatnak húzódo sorokban elhelyezkedett jég között. Az egyes sorokat víz választja el, mely mindjobban kiárad a jég mozgása következtében. Egy órai veszélyes akrobata mászkálás után kénytelenek vagyunk visszafordulni.

Kelet felé összeaprózott jégtáblák zónája kerül el, melyen lehetetlen előre hatolni, s melyet meg sem kerülhetünk, mert az utat elzárva találjuk. Éjjel ugyanis nagy háborgás támadt és széles csatornák nyíltak északon és észak-nyugaton. Mindenfelől vízzel körülvéve, nincs más mód, mint várakoznunk, és ismét ott sátorozunk, ahol mult éjjel. A nap ma reggel kibújt s magasságának meghatározásával a tegnapi

estinél nyugatibb hosszúságot kapok, ami azt jelenti, hogy folyvást odább úszunk. Délben a szélesség $81^{\circ} 29'$; ha csak egy keveset bocsátkozunk még dél felé, a Viktória királynő tengerén leszünk, s biztosak lehetünk, hogy ama szigetek egyikéhez érünk, melyek e tengert nyugaton határolják.

FENOILLET-nek tegnap óta nagyon fáj a gyuladt szeme. Gyógyszereim dacára nem tudja kiállni a világosságot, még akkor sem, ha kormos szemüveget vesz fel, kénytelen tehát szemét bekötni és oly tehetetlen, mintha teljesen vak volna.

Hogy ivóvizet kapjunk, kutyzásírral tüzelve havat olvasztunk, melyet tegnap e célra eltettünk, és hozzá az egyik régi húsdobozból forralót rögtönöztünk. Az így nyert és a koromtól fekete víznek igen határozott és bizonyára nem kellemes zsíros íze van, de legalább annyit ihattunk, amennyit akarunk.

A jég úgy alakul, hogy egész nap lehetetlen elhagynunk a mi sík térségünket. Az egyik *kajákban* még két kutya-*comb*ot tartogatunk; az egyiknek húsát leszedjük, összevagdadjuk, kevés vajjal és sok sóval megfőzzük. Ez a mi ebédünk; a hús ugyan kemény és kissé édeskés. Váltig dicsérjük egymásnak, de egyikünk sem tudja megenni a maga részét. Ami megmaradt, azt holnap a *pemmikánnal* keverve fogjuk elkölteni. Egy régi hústartó-szelence, melyben a zsírt égetjük, az ételfőzés alkalmával, egyszerre csak széjjelmegy, a zsír meggyúl és kiömlik, majdnem lángba borítva a sátrat. PETIGAX új forralót készlt egyetlen pléhlapból; a vitorlavászomból kirángatott szálakból valóságos lámpabelet készítettünk hozzá, s új tűzhelyünk kétségtelen haladást képvisel az előbbihez mérve.

Május 9.-ike óta, mint látom, az északi és keleti szél dél-nyugati irányban naponta 7 kilométert hajtott tova bennünket. Ha ez így megy tovább, három, négy nap múlva a Harmsworth-sziget közelébe kell kerülnünk.

Szombat, junius 9. — FENOILLET egész éjjel sokat szenvedett, szeme ma reggel is még egészen gyuladt. A félszemét

mégis kinyitattja s követni fogja a karavánt. Miután több ízben körüljártuk a jégdarabot, ahol úgy érezzük magunkat, mint a ketrecbe zárt oroszlán, végre látjuk, hogy átkelhetünk a jégdarabok során, melyek korlátként határolják keleten a táborhelyet. Az éjfél óta tartó nyugati szél közelebb hozta egymáshoz a jégtömegeket, s midőn 9 óra felé útra kelünk, félóra alatt egyszerre csak kilábolunk abból a sarki mocsár félebből, ahol eddig be voltunk zárva.

Meglehetős utat találunk kelet és délkelet felé, de déli irányban nem haladhatunk. Mintha csak boszantásunkra

Déli irányban nem haladhatunk.

volna ez kigondolva. Mikor délkeletnek óhajtottunk tartani, a jó utat mindig dél felé találtuk; most, midőn ez utóbbi irányt kellene követnünk, a jég állapota olyan, hogy kelet felé kényszerít. Tizenkettőkor meghatározom a napmagasságot; szélességünk még mindig $81^{\circ} 29'$.

Két órakor délután PETIGAX egy jégtömeg tetejéről, ahol a választandó utat kémleli, magához int, s azt kiáltja, hogy a messzelátót is hozzam el. Megállítom a szánkát és felkapaszkodom a kis jégbércre, *hummockra*. Délkeleten tisztán látható két sziget a láthatáron. Csak a Neale- és Harley-szigetek lehetnek ezek, és balra tőlük a magas, sötét, tetején hóval fedett hegyfok bizonyára a Mill-fok.

Pontosan emlékezem ennek alakjára, melyet a jegyzőkönyvembe lerajzoltam, mikor az *Észak Csillaga* elhaladt mellette. Szárazföld! Oly megindulás vesz erőt rajtunk, midőn azt megpillantjuk, melyhez hasonlót kevés tengerész érezhetett.

Pontosan emlékezem ennek alakjára, melyet a jegyzőkönyvembe lerajzoltam, mikor az *Észak Csillaga* elhaladt mellette. Szárazföld! Oly megindulás vesz erőt rajtunk, midőn azt megpillantjuk, melyhez hasonlót kevés tengerész érezhetett.

FENOILLET, úgyszintén az egykedvű CANEPA a jégtömeg tetejére hágott, ahol egymásba fogózkodunk, hogy mindnyájan megállhassunk rajta és le ne essünk. Kimondhatatlan öröm árasztja el szívünket. E pillanatban úgy tetszik, mintha új életre kelnénk a haláltusának egy hosszú hónapja után, midőn megmentve, biztonságban látjuk magunkat.

Hihetetlen buzgalommal folytatjuk útunkat; oly friss erővel, mint azon a napon, amikor elhagytuk a kunyhót; nem érezzük lábaink előbbi ólomsúlyát, sem a gyomor emelygését, sem a szomjuságot; nem vontatva halad a karaván, hanem a legnagyobb gyorsasággal a járhatatlan jégtömegek között.

Néhány síkságra akadunk s az egyiknek kellő közepén valami feketeség tűnik szemünkbe: egy fóka, mely valószínűleg alszik. Megállítom a szánkákat és hosszú kerülő útján, a jégdarabok mögé lapulva, igyekszem közeledni az állathoz; de mikor 300 méternyire vagyok attól, látom, hogy megmozdul; annyi időm sincs, hogy a puskát ráfogjam, mikor már eltűnik a legalább két méter vastagságú jégnek nyílásában, melybe körülbelől 60 centiméternyi átmérőjű ferde alagutat vájt.

Kevéssel három óra után a nap megvilágítja a szemhatárt, mely teljesen tiszta és átlátszó. Egy jégbérere (*hummockra*) mászunk, hogy újra lássuk azt a földet, mely után úgy epedünk. De a szigetek és a hegyfok eltűntek; keletre csak jégzirtekkel borított, csatornákkal szeldelt óriási terület látszik egész addig, ahol a jégzajhoz lehajol az égboltozat. Meg vagyunk rémülve. Csak hallucináció volt, amit egy órával ezelőtt látni véltünk? Vagy a légtükrözés űzött játékot velünk?

Hat órakor sűrű havazásban sátrat ütünk és kutyahúslevest készítünk, mely oly jól ízlik, hogy mindnyájan kívánnánk még belőle. Holnap egy harmadrésszel nagyobb mennyiségű lesz, természetesen állataink rovására, de jobb, hogy ezek éhezzenek, mintsem mi. Szegény párák,

bámulatos, milyen sokat kibírnak, és még mindig készségesen húzzák a szánkát, bár oly kevés ételt kapnak, hogy napról-napra jobban lesoványodnak.

A sátor belseje és mindnyájunk teste fekete a főzéskor égetett zsír kormától, de kétszer annyi vizet kap most már mindenki, és ez nagy vívmány, mert eddig a szomjúság okozta legnagyobb kínunkat.

Vasárnap, junius 10. — Imánk elvégzése után útra kelünk. Néhány síkságon haladunk át, melyeket turalások és csatornák választanak el egymástól; ez akadályok nem nagyon késleltetnek bennünket. Keletnek tartunk, ahol a jég kevésbé felfogatottnak látszik.

Fél tizenegy óra felé PETIGAX egy jégtuskó tetejéről integet felénk; odafutva, ime, a föld: a szigetek tisztábban, világosabban tűnnek szemünkbe, mint tegnap. Most egészen jól látszik a sötét szirt hihetőleg zuzmóktól származó fehér foltjaival és csíkjaival, hókoronás tetejével. Amit a Nealeszigetnek tartottam, az a Mac Clintock-fok, mely délkeletre fekszik, holott a Mill-fok keletre van tőlünk. A két hegyfok között a hóval fedett tengerpart és egy sor kopár szikla látható.

Nincs többé kétség, sokkal közelebb vagyunk a száraz-földhöz, mint tegnap véltük. 37 kilométernyire lehetünk a parttól és legalább 28-ra a Harley-szigettől.

Képzeltetni, milyen boldogok vagyunk. Folytatjuk az utat; a jég roppantul össze-vissza van hányva. PETIGAX eltörti jégesákánya nyelét; már csak egyetlen ép fejszánk marad. Igyekszünk a kárt jóvá tenni; vékony, de nagyon hosszú zsineggel tekerjük körül az eltört nyelet. Ezalatt kávé is főzünk, több nap óta nélkülöztük. A csekély meglevő készletből hatvan grammot teszünk három liter vízbe s úgy találjuk, hogy valóságos moka kaptunk. De még az alját is megesszük s kitűnőnek találjuk.

Folytatjuk elszánt küzdelmünket, bár lélegzetet is alig tudunk venni. Óránkint tán 500 méternyi utat tehetünk.

Olykor egy kis sík térségen haladunk, azután megint jég-szirtek következnek, vízzel váltakozva. Ez így megy hétig, amikor sátrat ütünk.

Egészen kimerültünk. A kutyák is nagyon fáradtak és utoljára veréssel kellett őket futásra nógatni. Persze már ötven órája, hogy a szegény állatok nem ettek. LADRO kutyát leölik; szívét, veséjét és egyik combját megfőzzük és igazán kitünő ételt kapunk. A lábsont, a fej, a belek és a bőr a tizenkét még élő kutya eledele. Az áldozat többi részei egy *kajakba* eltéve holnap, holnapután fognak nekünk és még élő állatainknak eledül szolgálni.

A zsírral való tüzeléstől rémítő piszkosak vagyunk, de ez a tüzelőszer egészen jól használható, és a hús után még teát is készítünk az utolsó 32 grammból, mely még rendelkezésünkre áll. A már kifőzött leveleket is megesszük s ezt az ételt is igen ízletesnek találjuk. Csak CANEPA vélekedik akkép, hogy nem érdemes az állkapcsát mozgatnia, ha mindössze egy kis vízben áztatott fűvet rághat. — Nyugati szél fú, a hőmérséklet $+1^{\circ}$, az idő folyvást változó.

Hétfő, junius 11. Tegnap igen későn feküdtünk le, nagyon sokáig tartott a főzés. Ma teljesen kiüresítettünk egy szánkát, melyet el fogunk hagyni, mert nagyon fárasztó dolog a jégzirtek között három szánkával tovahaladni. A megmaradó két szánka mindegyikére körülbelül 100 kilogramnyi teher esik, melyet hat kutya fog húzni.

A rakodással sok időt veszítünk és csak fél tizenegykor kelhetünk utunkra, mely kevés sík térségen át és sok jégzsirt között vezetvén, ép oly fárasztó, mint a tegnapi. Az ég felhős, a levegő állapota nagyon változó, általában homályos. Pillanatonként, midőn nagyobb a világosság, jól látható a szárazföld, még pedig most már sokkal közelebb, bár tegnap óta alig 7 kilométernyi útattettünk kelet felé. Meglehet, hogy az állandó nyugati szél a jégzajt a part közelébe hajtja.

Délután négy óra után idei jeget, sok csatornát és kisebb, kevésbé össze-vissza hányt jégzirteket találunk.

Most már meglehetősen haladunk, de sem a jég állapota, sem fáradt lábunk nem engedi, hogy egyetlen erőszakolt menetben próbáljunk a szárazföldre eljutni. Hét órákor sátrat ütünk. PETIGAX egyik zsebében öt szivarkát talált, persze egészen vízestet. A tűzön megszáritjuk ezt a kincset és testvériesen megosztozkodunk rajta.

Ma, ép úgy mint tegnap és tegnapelőtt, számos madarat láttunk, elefántcsont sirályt és nagy buvár-csapatokat.

Kedd, junius 12. A levegő homályos és a ködös szemhatáron, mint a bővöslámpában, fel- és eltűnnek hol a Harley-sziget, hol a Mill-fok és a partbeli többi sötét sziklák elmosódott körvonalai. A szigethez közel, azon oldalon, ahol mi vagyunk, eléggé hatalmas partrakerült jéghegy van. Feléje tartunk s szeretnők elérni, mielőtt még beesteledik. Délután egy órákor már öt óra óta vagyunk útban és 9–11 kilométernyire haladtunk. Rövid pihenőt tartunk és egy táblácska kávéét elfogyasztunk. Folytatjuk utunkat; most a jégzaj mindjobban járható; nagyjában sík és kevés, nem egészen magas vagy nehezen legyőzhető akadályt gördít elénk. A hó sem alkalmatlan; csak kevés csatorna szeldeli, melyeken könnyű átkelni.

Este fél nyolckor elértük a jéghegyet és elhaladunk mellette; de közel nem férhettünk hozzá, mert nagy hosszúság, körülbelül két kilométernyi kiterjedésű tó közepén fekszik. A tó partját délkeleti irányban követjük; a tulsó oldalon, úgy látszik, jobban járható a jég s ezen is túl, nem nagyon messze, a Harley-sziget emelkedik ki a vízből; olyan az alakja, mint egy óriási fehér teknősbékáé, északi és déli csúcsait kis sötét szirtek jelzik.

Nagyon fáradtak vagyunk, a kutyák sem bírják már a szánkahuzást, habár tegnap este kiadtuk nekik az utolsó áldozat maradványait. Sátrat üttetek és vacsorára megesszük legkevésbé sovány kutyánknak, Fidónak húsát.

Tíz az óra, mikor az étkezés véget ér. Hattól kezdve délkeleti szellő fujdogált és most a tóban úszó jégablák moz-

gásba jöttek, sőt úgy látszik, hogy a jéghegy is megmozdult. Félni kezdünk, hogy a jégzaj is elszakad és elúszik velünk a szigettől, attól a földtől, mely után oly régóta vágyódtunk, mikor majdnem elértük. Ha mostani állapotunkban ismét a sík tengeren kell bolyonganunk, el vagyunk veszve. Eltűnik a fáradtság, melyet éreztünk, a legnagyobb sietéssel befogjuk a kutyákat és felszedjük a sátorfát. Futva tartunk délnyugat felé, hogy a tavat megkerüljük.

Időközben számos egészen új rianás képződött; az egyikbe, mely épen tágulóban van, mikor átkelünk rajta, beesik CANEPA szánkája. Én idejekorán megragadom annak istrángját és a kalauzok segítségével kihúzom a jégre, de CANEPA már nem vetheti át magát a csatornán és nagy kerülőt kénytelen tenni, hogy újból hozzánk csatlakozzék.

A mozgó jégtömegek között, mindenfelől vízzel körülvéve, két órán át lázas tevékenységet fejtünk ki, melyről számot sem adunk magunknak, annyira felizgat bennünket a mindjobban közeledő föld és magának az utnak óriási nehézsége.

Szerda, junius 13. — Éjfél után egyenes, síma jégre érünk, ez a szigetbeli *öböljég* (*bay-ice*); de nagyon vékony és félek, nem bír el bennünket. A jég és a fölötte levő hólepel között is víz van, melybe lépten-nyomon besüppedünk. Valóságos mocsár az, melyben egy óráig bolyongunk, kanyargó vonalban kikerülgetve azokat a helyeket, ahol bemerülnénk. Mindig bokáig ér a víz, gyakran térdig, de a szánkára vetve magunkat, vagy legalább beléje kapaszkodva nagy ügyesen kikerüljük a nyakig érő furdót. Lassankint mind szilárdabb jégre érünk, végre olyat találunk, mely megkopogtatva ellenáll. Meg vagyunk mentve, de még nincs kellő tudomásunk róla.

Négy óra felé oly fáradtak vagyunk, hogy alig vánszorogunk; mellettünk egy kis emelkedés van, ahol a hó kevésbé vizes, mint eddigi utunkon. Itt sátorozunk és tollas zsákjainkban a rénszarvasbőrre leheveredünk. Húsz órai gya-

loglás után a fáradtság erőt vesz a lelki erőn, mely eddig lábón tartott bennünket, és elalszunk.

Dél már elmúlt, mikor felébredünk. Míg én a *pemmi-kánt* főzöm, embereim igyekeznek a cipőkből kifacsarni a vizet. Kitűnő *kőmagereink* ezt a nehéz vízhatlansági próbát nem tudták kiállni s mindegyik olyan, mint egy vízzel teli szivacs.

A Harley-sziget déli végétől nyugatra, attól körülbelül 5 kilométernyire vagyunk. Nagy sötét sziklák állnak előttünk,

Hómocsár.

melyektől a sziget profilja nagy domború hómezőként északnyugat felé elnyulik és északon néhány kisebb, de szintén igen sötét sziklában végződik.

Ez utóbbiak felé vesszük utunkat délután három óra-kor és a sziget partja mentében haladunk, melynek egész hosszán nincs kiugró pont. A hómező lejtője nagyon meredek. Az egyenes, síma jég néhány kilométernyi kiterjedésű, nyugaton igen rendetlen jégzirtek határolják, melyek gyaníthatólag összefüggnek a tegnapi utunkban fekvőkkel. Gyorsan haladunk előre, habár lábunk gyakran a vízbe merül. A kutyáknak ez az ut semmi fáradtságukba sem kerül.

Kevéssel hat óra előtt a Harley-sziget északnyugati csúcsánál vagyunk, mely morénákból álló kopár, néhány kilométernyire a tengerbe nyuló földnyelv. Az ég borús, a levegő ködös, csak ritka időközökben látható a part valamely pontja. Előttünk észak-északkeleti irányban határozatlanul látszik az Ommaney-sziget, ahonnan majd a Mill-fok vagy Károly-Sándor-földig igyekszünk eljutni, amerre t. i. a jég állapotánál fogva könnyebb lesz.

A Harley-sziget északi partja körülbelül két kilométernyi hosszúságban terjed nyugat-délnyugattól kelet-északkelet felé és alakra nézve nagyon hasonlít a Rudolf-sziget északi partjához, csak hogy ennél alacsonyabb és kevésbé kiterjedt.

A jégzirtek zónája balra tőlünk ékalakúlag hatol a Harley és Ommaney-szigetek közé; kikerülése végett északkeletnek tartunk. Hét órakor rövid szünetet tartunk és folyvást sűrű ködben folytatjuk utunkat éjfélig, amikor az Ommaney-szigethez érünk. A jég mind hullámzatosabb és midőn a sziget déli végén a magaslat szegélyére lépünk, hirtelen eloszlik a köd, és a nap, melyet hosszú idő óta nem láttunk, tündöklő fényben lép ki a fellegek közül.

Csütörtök, június 14. — A szigetet nyugati partján átszeljük. Nyugat felé nagy homorú patkó ez, melynek szárai szelid lejtőben ereszkednek észak-északnyugat és dél-délnyugat irányában, míg a sziget keleti része magas és majdnem függélyes falban végződik.

Az Ommaney-sziget tulajdonkép kettős sziget; részeit keleten egy kis földszoros köti össze. Ugyancsak keleten mindkét rész csonka kúpalakú, lapos tetővel. Az északi kúpon puha és száraz hórétgen éjféli után sátrat ütünk. A magaslat tetejére hágak és ott 60 méternyire a tenger színe fölött szép, hótakaró nélküli térséget találunk, rajta köveket és sarat. Szinte gyermekes örömmel telünk el, midőn ismét földet és köveket tapos a lábunk.

Most ritkult a köd és keleten a Mill-fok, északkeleten, amerre a jég síma és könnyen járható, a Károly-Sándorföld, dél-délkelet felé a Neale-sziget látszik.

Leszállva a magaslatról, a sátorban pompás kutyahúslakomához ülünk, azután megelegetetten nyugalomra térünk. Nyolcvanöt nap óta most először pihenünk szilárd talajon, nem függve a szelek és áramok szeszélyétől, nem rettegve a megfagyott óceán szörnyű tömegének nyomásától.

Jól eltöltött éjszaka után délben északkeleti irányban utra kelünk, de két órai hasztalan kísérletek után vissza kell fordulnunk. Próbálunk az északi jégtömegek között előrehatolni, de egy óra múlva belátjuk, hogy ez is lehetetlen, és a szigetre visszajutás három órai leírhatatlan fáradságunkba kerül. Hét órakor ismét Ommaney-szigettől északra sátorozunk fáradtan és csüggedve. Térdig vízben gázoltunk és PETIGAX, ki kétszer nyakig merült el, kénytelen ruhát váltani. A nap már kora reggel elrejtőzött, most finom hó hull, melytől úgy átázunk, mint esőben.

Péntek, június 15. — Álmatlanul töltöttük az éjszakát és midőn fölkelünk, hosszú órákon át a jégtömegek kedvező mozgását lessük. FENOILLET azt tanácsolja, hagyjuk el az egész fölszerelést és igyekezzünk a még meglévő pemmikánnal és a kutyákkal a Rudolf-főherceg-szigetre eljutni. Nekem tetszik ez a vakmerő kísérlet, de még nem látom az idejét elérkezettnek. A sziget legmagasabb pontjáról mindenfelé sok víz látszik és az is, hogy a jég folytonos mozgásban van. Délután két óra felé szépen kiderül az idő, tisztán látható a Brorok-fok és — kis elszigetelt sziklácska gyanánt — a Germánia-fok. Az északkeleti irányban levő csatornák ma szélesebbeknek látszanak, mint tegnap; mindamellettt indulásra adok parancsot.

Sok bolyongás, veszedelmes ugrás és hallatlan erőlködés után, miközben oly ingó egyensúlyban levő tömegekre lépünk, melyek mögöttünk nyomban felfordulnak, sikerül a jéghegyek vonalát túllépnünk, ahol a jég leggyen-

gébb. De a szigettől északkeletre, két kilométernyi távolságban levő széles csatorna teljesen elvágja útunkat és meg kell várni, hogy a jég nyomásától keskenyebbé váljék. Ezalatt étkezünk: Salvato kutyánk egyik combját és lapockáját költjük el; hogy leöblítsük a zsír ízét, egy pohár meleg vizet iszunk, melybe az egyik edényünk fenekén megmaradt kevés tejet csepegtetünk.

Mögöttünk nagy tó alakul, mely — úgy látszik — a nyílt tenger része. Ha csak félóráig késünk, már el nem érhattünk volna a jégig, mely, bármily nehezen járható is, a menekülés egyedüli útjával kínálkozik, mert ha összefüggése meg nem szűnik, rajta legfeljebb egy hét alatt elérhetjük a kunyhót.

Ma tíz napja sokkal súlyosabb körülmények között voltunk. Egész jó kedvvel hajtjuk álomra fejünket.

Szombat, junius 16. — Éjfél után két órakor a csatorna bezáródik. Pár pere múlva utban vagyunk a mozgó jegen. Természetesen minden pillanatban vízben gázolunk, de ezzel most már nem törődünk, csak akkor vesszük észre, hogy vízben vagyunk, mikor övig merülünk beléje.

Öt órakor jó 4 kilométernyire vagyunk Ommaneytől, a csatornák javarésze pedig mögöttünk maradt. Találunk még jégzirteket és csatornákat, de kevés időveszteséggel megbirkózunk valamennyivel. Igaz, hogy kegyetlen fáradtsággal jár nemcsak a kalauzokra nézve, kik elől dolgoznak, hanem ránk nézve is, kik hátulról toljuk a szánkákat. Állataink, melyek tegnapelőtt ettek utóljára, igyekeznek ugyan teljes erővel, de segítségre szorulnak, ha a szánkák a hóban megakadnak. Az én szánkám ma minduntalan felfeldül; ez legalább is negyvenszer történt meg; vannak pillanatok, midőn már alig bírom s majdnem irigylem kutyáinkat.

Egy helyen, ahol nehéz tovajutni, CANEPA is elcsúszik és szánkájával együtt a vízbe esik, melybe az orráig elmerül. Szerencsére a szánka a rajta levő *kajak* miatt las-

san süllyed alá, megkaphatjuk istrángjánál fogva és kihúzzhatjuk a jégre. A *kajak* megtelt vízzel, pedig rajta vannak tollas zsákjaink, szorosan a rénbőrbe csomagolva és kevés megmaradt pemmikánunk. Felállítjuk a sátrat, hogy CANEPA ruhát váltson és megázott holminkról lecsurgassuk a vizet. Egy óra múlva folytatjuk utunkat.

Kelet-északkeleti irányban meglehetősen gyorsan haladunk, de mindig igen nagy fáradtsággal, délután fél három órakor egy csatornánál megállunk, és sátrat ütünk.

Feláldozzuk jó barátomat, a GRASSO kutyát, bár még mindig méltó nevére (*grasso* = kövér); húsa bőséges és igen jó. Ez a kutya, melyet NANSSEN ajándékozott nekünk Christianiában, a *Fram* hajón született, a 85. szélességi fok alatt és szebben nem végezhetette be hasznos életpályáját. Ismét köd van körülöttünk; erős délkeleti szél fú; csak el ne hajtsa a jeget a szárazföldtől!

Vasárnap, junius 17. — Éjfélkor rövid időre, de teljesen kiderül az ég; megfigyelem a szélességet és 81° 25'-nek találom. Hamar elmondjuk imánkat és azután egész reggel a csatornán való átkeléssel bajlódunk, ami csak tizenegykor sikerül. Turalásokon és csatornákon vakmerő bátorsággal átkelve, gyakran vállainkon kell hordanunk a szánkákat vagy szándékosan vízbe dobjuk és az istrángnál fogva áthúzzuk azokat. Egy csatorna szélén ép az a jégtömeg, melyen kalauzaink dolgoznak, leválik, a vízbe zuhan és magával viszi PETIGAX-ot, ki azonban még esés közben belékapaszkodik egy kiálló jégdarabba és fogózkodik, míg oda-sietünk és a hideg fürdőtől megmenthetjük.

Délután öt órakor oly tó partján vagyunk, mely a jég mozgása miatt mindinkább szélesbedik. Nem haladunk tovább. Tizenhárom órán át szakadatlanul dolgoztunk és szívesen pihenünk a sátorban.

Este újra hozzálátunk GRASSO húsához, de egy combját és fél lapockáját eltesszük holnapra. Még kilenc kutyánk

van, de ezekkel jól kell gazdálkodnunk, mert a *pemmikán* is fogytán van, már csak 9 kilogramm. Egy ízben kiderül az idő és a napsugár megvilágítja a Middendorf-jégart, egyszersmind tisztán láthatjuk a Rudolf-sziget körvonalait is.

Hétfő, junius 18. — Éjjel a tó összezsugorodott észak felé és midőn ötkor útra kelünk, erre akarjuk megkerülni. Nagy számmal akadnak elénkbe jégzirtek és csatornák, olykor egy-egy sík térség. Mind tisztábban látható a Károly-Sándor-föld és a Brorok-fok. Kisütött a nap, az ég végre derült. Dél-délkeleti szél fú s nehogy a tenger felé hajtson bennünket ez a szél, észak-északkelet felé tartunk, amennyire a jég állapota megengedi, célunk lévén, lehető gyorsan a parthoz érkezni.

Tizenegykor megállunk s ozsonnálunk, napok óta először. Délben meghatározom a szélességet: $81^{\circ} 30'$; egész lelkesedéssel kelünk ismét útra.

Délután fél négy felé valóságos jegesmocsárba keveredünk, melybe majdnem belevesztünk. Aggodalmas órát élünk át, egyensúlyban igyekezvén maradni oly jégdarabokon, melyek a talpunk alatt felfordulnak és alámerülnek. Több ízben kötéllel és messziről kellett húznunk a szánkákat, apró jégdarabokból álló valóságos jégpépen keresztül, melyen az emberek meg nem állhattak s melynek megkerülésével juthattak csak vissza a szánkák mellé. Mikor végre egy kis térségre érkeztünk, ahol sátrat is üthettünk, egymás szemébe néztünk s mindnyájan ugyanazt gondoltuk: hogy egész expedíciónk alatt nem forogtunk oly veszélyben, mint az imént! Előttünk észak felé nagy jégtömegek terülnek el; keleten víz van apró jégdarabokkal, a Károly-Sándor-földje partjának mentében széles csatorna alakult, mely — úgy látszik — nem igen terjed a Felder-fokon túl. Ha csakugyan nem nyulik továbbra, bizonyosan partra szállhatunk a Brorok-foknál, melytől talán 18 kilométernyire lehetünk. Ideje is volna már, hogy szenvedéseink végét érjenek.

Kedd, junius 19. — Egész éjjel folytonos moraj hallatszik, mintha a hullámok csapkodnák a partot. Többször kilépek a sátorból, hogy lássam, honnan ered a zaj; messziről jó dél és délkelet felől; azt hiszem, a széltől mozgatott jégdarabkák ütközése okozza. A friss szél most keleti. Nem hagy nyugodni az a gondolat, hogy a nyílt tenger felé hajt bennünket a szél, nyugatra, a halál torkába.

Bármennyire takarékoskodunk, szombaton kifogyunk a *pemmikánból* és csak hat kutyánk marad, meg a sókészlet. Mindjárt edény nélkül is maradunk. A fazék, melyet főzésre használunk, a végét járja, csepeg minden része s el lehetünk készülve, hogy toldozott-foldozott feneke leválik. A kis fazék meg kiégett, a tűzre nem tehetjük. Eféle nehézségeink napról-napra növekednek, nagyon sok időnket rabolják el és vesződségessé teszik életünket.

Elég korán útra kelünk és három órán át bajlódunk jégtömegek között és a vízben; azután reggel hét óra felé váratlanul több szép jégsíkság tárul elénk a Germánia-fok felé, mely ma reggel óta célpontunk, mert a Károly-Sándorföldje hosszában még jobban kiszélesedett a csatorna. Ez utóbbi déli tizenkettőkor a Brorok-fokig nyúlik és 4—5 kilométer szélességű; hiába próbáljuk északi irányban megkerülni, egyszerre csak megint víz környez bennünket és nem juthatunk előre, bármennyire erőlködünk. Ötcor sátrat ütünk szilárd jegen, melynek nagyon örvendünk, mert nyugodtan pihenhetünk.

Menetközben egy igen nagy medve nyomait láttuk; északkeleti irányban kellett haladnia.

Este nyolckor végre elcsendesedett a délkeleti szél, a csatorna a part hosszában összezáródott, vékony vízcsíknak látszik, és megszűnt a hullámcsapkodáshoz hasonló furesa zaj, melyet két napon át hallottunk. Havazik, de oly finom pelyhekben, hogy szinte esőnek látszik.

Szerda, junius 20. — Míg aludtunk, könnyed nyugati szellő megbontotta a jeget; mikor felébredünk, víz van körü-

löttünk mindenfelé; foglyok vagyunk majdnem köralakú, körülbelől hatvan méter átmérőjű szigetecskén, ahol sátrunk áll; a szél és a tengerjárás szeszélyeitől függünk.

Remény és csalódás váltakozó érzelmei között telik el az egész nap; szigetecskénk hol közeledik a jégzajhoz, hol eltávozik tőle. Immár állandón és minderősebb rohamokkal nyugatról fú a szél. E széltől sokat várunk.

Délután négy óraker a jégtől szabad vízterület kisebbbedni kezd, délről ideúszkáló tömérdek apró jégdarab

Ismét egy szép jégsíkság.

lepi el; de mi még mindig el vagyunk szigetelve. Ma este fazekunk tökéletesen tönkre ment, mialatt a húst megfőztük. Ezt majdnem nyersen kellett megennünk. A sok baj és kisebb-nagyobb kellemetlenség Jób türelmét is kifárasztaná és elkeseredetten hajtjuk nyugalomra fejünket.

Csütörtök, június 21. — Az egész éj folyamában valamelyikünk künn őrködött. A vízterület hol nagyobbodott, hol kisebbedett. Néhány órán át csak húsz méternyire voltunk a jégzajtól; nem egyszer oly nagy jégdarab úszkált el mellettünk, melyre felkapaszkodva átkelhettünk volna, de nem tudtuk megkapni és megállítani. Reggel négy óraker nem

egészen négy kilométernyire voltunk a Károly-Sándor-föld északnyugati földnyelvétől.

A szél délnyugati irányba csap át és öt órakor a Károly-Sándor-föld és a Rudolf-sziget közt elterülő csatorna bejáratánál vagyunk. Nem merem reményleni, hogy a szél a csatornába hajthat bennünket. Köd van körülöttünk és semmit sem láthatunk.

Reggel nyolckor kiüresítünk egy *kajakot*, leszedjük azt a szánkáról és hozzákezdünk a javításához. Ez a munkát elég hosszadalmas; délután három órakor, bár egyszer sem szakítottuk félbe munkánkat, csak annyira vagyunk vele, hogy a *kajak* egyik oldalát rendbe hoztuk. Időközben olykor, sohasem sokáig, a szétfosló ködből kilátszik a Károly-Sándor-föld egyik fekete sziklája. Helyzetét a miénkkel összehasonlítva, látom, hogy északkelet felé mozgunk.

Délután négy órakor kelet felől nagy úszó jégtabla közeledik szigetecskénk felé. A jég nagyon töredezett, közben egy-egy sima térség látszik. Pár perc alatt összeszedtük holminkat és igyekszünk a jégtablára eljutni. A kétségbeesés elhatározásával megyünk neki. Egy óráig bajlódunk halálfélelmek között az összefüggés nélküli jég között, félig vízben, és legfeljebb ötven méternyire távoztunk szigetecskénktől, de midőn fellélegzünk, jégzaj tetején vagyunk, mely — amennyire láthatjuk — a partig terjeszkedik.

Ez a jég jobban járható, mint messziről látszott. Számos sík térségen át haladva, gyorsan közeledünk a legközelebb eső szárazföld, a Károly-Sándor-föld felé. — De nagy boszúságunkra nem tudjuk elérni. A térszín minden emelkedésénél reszketve kémlelem, nem vágja-e el valamely csatorna az utat és gyakran kérdezősködöm az elül haladó kalauzoktól, akiknek felelete: „*Kevés víz, jó az ut.*“ Egyszerre azt kiáltják: „*Gyorsan, gyorsan! csatorna nyílik!*“ Rohanunk a szánkákkal, de a csatorna már több méter szélességű; habozás nélkül jégdarabról jégdarabra ugrálunk, hogy ekkép a túlsó partra jussunk, de midőn a csatorna

közepére érünk, az előttünk levő jégzaj megmozdul déli irányban, a jégdarabok eltávoznak egymástól és mi, cserben hagyva egy nemrég képződött, meglehetősen vékony jégtáblán, melynek se szélessége, se hosszúsága nem haladja meg a nyolc-kilenc métert, azt mondhatjuk magunkról, hogy cseberből vederbe jutottunk.

Az a jégmező, amelynek hátat fordítottunk, maga is megmozdul dél felé, míg a másik, amelyet elérni iparkodtunk, igen nagy sebességgel ugyanoly irányban úszik. A mi jégtáblánk és a körülötte levő jégdarabok, valószínűleg mert nem merülnek mélyen a vízbe és így nem kapaszkodhatnak eléggé beléjük az egész mozgalmat okozó áramlás, mozdulatlanok, vagy észak felé mozognak, az elég erős délnyugati szélről hajtva. Eközben a csatorna, ahol vagyunk, valóságos tóvá tágult.

Érdekünken van, hogy az áramlás ne ragadjon bennünket a nyílt tengerre, a szárazföldről messzire, és ösztönszerűen igyekszünk felhasználni a szelet, hogy észak felé jussunk. Előszedjük a *kajákok* vitorláit, az evezőket vitorlarudaknak használjuk és e rögtönzött vitorlarendszerrel tőlünk telhetőleg küzdünk a fenyegető csapás ellen. Örömmel tapasztaljuk különben, hogy mi nem hanyódnak dél felé, bár mindkét jégmező folytatja gyors útját és majdnem minden más jégdarab többé-kevésbé sebesen követi a jégzaj főtömegét.

Két óra óta tart furcsa vitorlázásunk, midőn hirtelen becsukódik előttünk a jég és nagy sebességgel szemközt jő velünk a jégzaj. A vitorlákat és evezőket hamar a *kajákba* dobjuk és igyekszünk a jégzajra jutni, mielőtt nyomorult szigetekeskénkbe ütköznék. Nem veszítünk időt. Mielőtt a nagy jégtömeg közel ér, ráugrunk, magunkkal hurcolva a kutyákat és szánkákat, és ebben a pillanatban szigetünket a jégzaj és a szomszéd jégdarabok összezúzzák, dirib-darabokra törik a gyenge támasz, mely eddig hordott bennünket. Egészen elkábulva nézünk hátra... és megsimo-

gatjuk kutyáinkat, e derék, szavunkat oly híven követő, áldozatra kész állatokat. Ha ők egy percig tétováznak, oda van az egész vagyunk, ami még megmaradt számunkra.

Az első meglepetés után magunkhoz térve, a lehető legsebesebb futással sietünk a Böhm-fok felé. A jégmező egyszerre megállt, talán a part valamely kiálló részébe ütközött. Több sík térség van előttünk, de jégtömegek egész sora is, melyeken úgy haladunk át, hogy vagy húzzuk, vagy

Kemény munka.

átemeljük a szánkákat, hogy csak gyorsan végezzünk. Azután sima jégre jutunk, mely valószínűleg összefügg a parttal; de folytatjuk lihegő futásunkat s meg sem állunk, míg egyenesen a hegyfokhoz nem érkeztünk, a sziklától vagy száz méternyire.

Este fél tizenegykor ér véget futásunk és kimerülten ülünk a *kajakokra*. Kibontjuk a sátrat, majdnem nyersen esszük meg a húst és a hálósákra vetjük magunkat. A sátor vizes havon áll; a vászon, melyen heverünk, keresztülázott, de semmi kedvünk helyet cserélni; mély álomba merülünk,

nem tartva kellemetlen meglepetésektől, végre nyugodtan oly huzamos izgalmak után.

Péntek, junius 22. — Tíz órára rendeltem a fölkelést, de már nyolckor talpon vagyunk, annyira ösztökél bennünket a vágy utunkat folytatni. Fejünk fölött a 300 méter magas hegyes cukorsüveg magaslik, mely a Böhm-fok északi profilján emelkedik. Kopár szikla ez, függélyes vöröses csíkokkal; száz meg száz madár népesíti. A szigettől északnyugatra emelkedő két másik fok is irányba vehető innét a mágneségi délnyugaton; mindkettő igen sötét és feltűnő magasságú. Amíg PETIGAX és én a kutyahúslevest főzzük, FENOILLET és CANEPA madár vadászatra megy, hogy szegény igásállatainknak is ennivalójuk legyen. Éhségükben ezek a fennmaradt rénszarvasbőrt mohón rágják. Nemsokára azonban a két vadász zsákmány nélkül tér vissza; egy mély hasadék nem bocsátotta őket a madárhegyhez.

Fél tizenkettőkor északi irányban a Brorok-fok felé haladunk. Az idő nagyon ködös, de midőn egy ízben kiderül, látjuk, hogy a jég a mondott irányban egyenes, sima és valószínűleg a szárazfölddel összefüggő. A szél egyes rohamai arcunkba vágják a felkavart havat. Félóráig halvány napfényünk van, aztán hol vékonyan, hol sűrűn havazik egész nap. Minthogy nem láthatjuk az „igéret földjét“, majdnem mindig csak a kompasz szerint igazodhatunk.

A hó vizes, a szánkáknak nagyon alkalmatlan, mert a talpához ragad s roppantul fárasztja állatainkat. Még hét kutyánk van, de MESSICANO már alig vonszolja magát; csak három-három kutya van mindegyik szánba fogva. Gyakran én is segítek húzni CANEPA-val, habár mi is nagyon nehezen haladunk és térdig besüppedünk.

Délután hét órakor oszlik a köd s láthatjuk, hogy a Habermann- és Brorok-fokok egészen közel vannak. De nemsokára nemcsak hogy sűrű köd vesz körül, hanem a sűrű havazás miatt is alig ötven méternyire látunk. Pihe-nünk s az utolsó darab *pemmikánt* is elköltjük abban a

reményben, hogy azalatt majd kiderül. Másfél óra mulva tovább indulunk, a köd még mindig sűrű és folyvást havazik. Távoli zúgás hallatszik, melyet a jégnyomástól okozott recsegésnek tartunk. Tizenegy órakor véletlenül ismét kiderül az idő s újra látjuk a Habermann- és Brorok-fokokat. Azt hisszük, hogy már célhoz jutottunk, de még félegyig folytatnunk kell utunkat, hogy a két hegyfok között elnyúló szikla végső nyúlványához érkezzünk.

Az egész meredek lejtőt a magaslattól a tengerig ezer és ezer madár lepte el, lármás, élénk *buvárok*, melyeknek zajos csevegése távolról a recsegő jég illuzióját keltette.

Szombat, junius 23. — Mélyen megilletődve megálltunk 10 percre; a Rudolf-főherceg-szigeten vagyunk, néhány kilométernyire a kunyhótól, társainktól.

Folytatva utunkat, nyugati irányban követjük a meredek partot. Megkerülünk egy óriási sziklát és az Alka-fokig haladunk előre. Itt véget ér a sziklás rész. Föl kell kapaszkodnunk egy sarkantyú alaku kiálló jégárra. Ehhez minden erőnket össze kell szednünk, mert a szánkák a meredek lejtőn lefelé csúsznak. PETIGAX velem az egyik szánkát húzza, FENOILLET és CANEPA a másikat. Nem egészen fél óra alatt az ut legnehezebb részén túl vagyunk. Repedésekre is akadunk, melyek egyikébe PETIGAX, midőn a kutyáknak az utat jelzi, majdnem belebukik. A két kalauz egymáshoz kötözve megy előre; CANEPA és én követjük őket, egy-szersmind előre tolva egy-egy szánkát. Mikor a tetőre érünk, ismét köd van körülünk, olyan sűrű, hogy komoly veszély nélkül nem hatolhatunk előre. Néhány lépésnyire tőlünk a jégből kiáll egy szikla; sátrunkat úgy ütöttük fel, hogy ez a szikla védje. Hat óra reggel van. A kutyáknak odavetjük utoljára leölt társuk maradványait, azokat a csontokat, melyekről a húst saját használatunkra szedtük le.

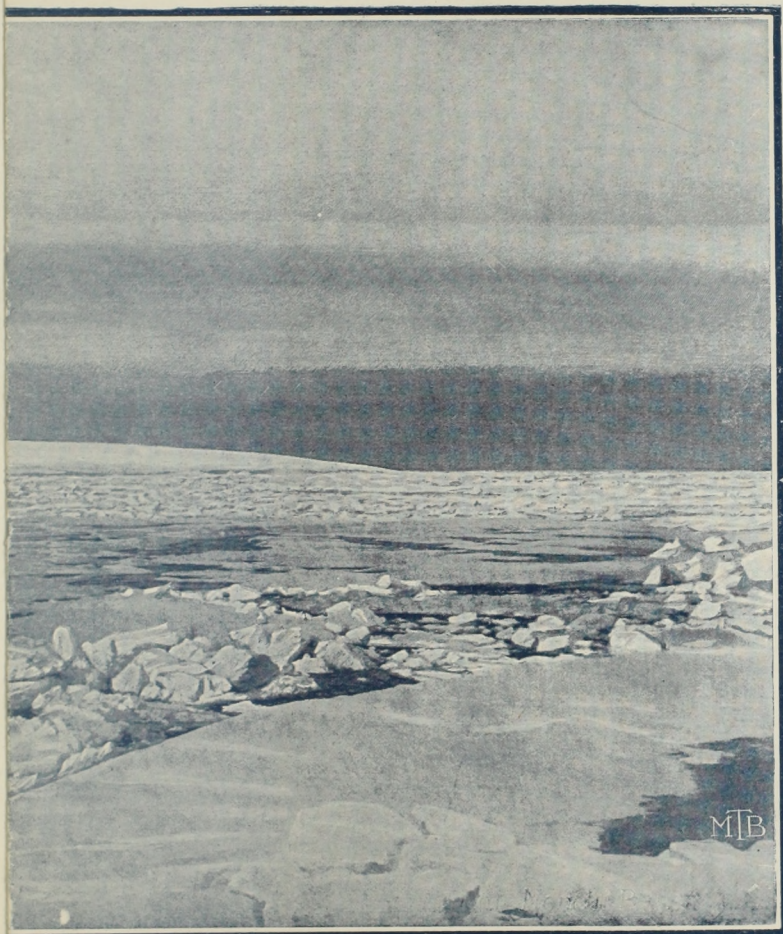
Nyolckor ritkul a köd és FENOILLET, ki a sátor előtt áll, elkiáltja magát: „A kunyhó!“ Szaladunk mindnyájan, hogy meglássuk... Olyanok vagyunk, mint a lázbetegek; kezünk

reszket, midőn a sátrat összegöngyölitjük, még inkább akkor, midőn a bambuszrúdra erősített lobogót egyik *kajakunkhoz* kötjük. Kibontott zászlóval akarunk társaink elé kerülni, hadd következtessék mindjárt ebből, hogy egyikünknek sincs baja és hogy nem kudarcra térünk vissza.

Leszállunk a hasadékokkal barázdált jégárról. A *Észak Csillaga* még ott van régi helyén, mintha leszögezték volna. Fekete pontok kezdenek szembeötleni, melyek ide-oda mozognak. Gyorsítjuk lépteinket. Immár kivehetjük, hogy emberek vannak előttünk. Egyszerre a messzelátóval észreveszem, hogy mindnyájan el kezdenek szaladni; ebből megértem, hogy megláttak bennünket. Mind nagyobb izgatottsággal szállunk lejjebb; most a társak elénkbe jönnek. Kevesen vannak, hiába próbálom megolvasni, hogy hányan. E pillanatban újult erővel megszállt az iszonyú aggodalom, hogy a második csoport szerencsétlenül járt . . . Már igen közel jöttünk; mindnyájan szeretnénk ráismerni a doktorra s ez nem sikerül. Pedig ott van ő az emberek élén, velök együtt lengeti fővegét s háromszor kiáltja: „Hurrah!“ Pár perccel utóbb egymás karjaiba borulunk. Kezet szorítok az emberekkel. Hallom HANS szavát: „Tudja-e, QUERINI nem tért vissza!“ Kábultan nézek CAVALLI-ra; ő lehajtja fejét . . .

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Camp-földcsúcs.

Achille Cavalli Molinelli,

főtörzsorvos

J E L E N T É S E

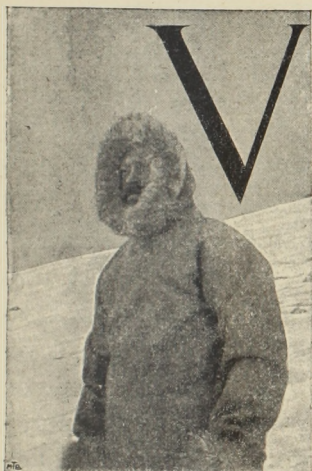
a 83° 16' szélességű parallel-körtől a Teplitz-öbölig terjedő
szánkaútjáról.

A második csoportnak visszatérése.

I.

égleg el lévén határozva, hogy CAGNI parancsnok három emberrel nyomul előre, ő a második csoportot pár nappal hamarább küldi visszaésként megtakarítja az eleséget azon ember számára, akit még a maga csoportjához sorozott. Nekem kell visszafordulnom SAVOIE kalauzzal és CARDENTI matrózzal.

Péntek, március 30. — A mai nap az utolsó, melyet együtt töltünk; holnap a karaván két csoportra oszlik s mindegyik csoportnak más útiránya, más rendeltetése lesz. Mi délnek tartunk, hogy téli tanyánkhoz jussunk; a többiek északra előre nyomulva, új veszélyekkel és sanyarúságokkal fognak megküzdeni, hogy azt az ismeretlen pontot fölfedezzék, mely küldetésünk célja és vágya. Az én csoportom elérte ma utolsó állomását a Sark felé. Ezt este azzal ünnepeljük meg, hogy két kimagaslóbb jégfalmon kis háromszinű lobogóinkat kitűzzük.

Kölcsönös megegyezés szerint az én csoportomnak 3 szánnal, 24 kutyával, az emberek számára 54 teljes adaggal, vagyis 18 napra való étellemmel és a kutyák szá-

mára 100 kg. *pemmikánnal* kellett visszafordulnia. A *pemmi*-kán egy része esetleg az embereknek is táplálékul szolgálhat. Két *kajak* állott rendelkezésemre, de elégnek véltem csak egyet vinni magammal. Tekintettel ugyanis arra, hogy a Teplitz-öbölbe április hóban vissza kell érkezennem, amikor a hőmérséklet még nagyon alacsony és a tenger egészen jéggel fődött, tehát a *kajak*okat lehetetlen vízre bocsátani, célszerűnek láttam a fölösleges terhet csökkenteni.

Egy *kajak* teljesen elég volt arra, hogy szükség esetében, a szigethez közel jutva, matróz kíséremet csolnak után a szárazföldre küldjem. A jobb állapotban levő *kajak*ot tartottam meg; a másikat szétdarabolták és részeit két csoport között a szánkák javítására való használat végett megosztották.

Szombat, március 31. — Ma reggel hétkor mindnyájan talpon voltunk; az utolsó hozzákészülődést elintéztük, elosztottuk magunk között a kutyákat; a szánkák már rendben álltak; reggeliztünk és hétkor mindkét csoport útra készen állott. CAGNI parancsnoktól már megkaptam a visszatérésre vonatkozó utasításokat. Naplomba írt egy levelet ő kir. Fenségéhez, melyben röviden előadta, milyen az expedició állapota, leírta a megtett utat, hogy mennyivel jobbnak mutatkozott a jég az utolsó napokban, minél fogva azt a reményt fejezte ki, hogy még jó messzire nyomulhat fel északra. Nekem meghagyta, hogy május végére vagy június elejére várjuk őt és már május 20-ától kezdve ügyeljünk, vajjon érkezik-e. Látható megindulással átöleltük egymást és nem sok szót szaporítva, kölcsönösen jó szerencsét kívánva egymásnak, váltunk el. Elül haladt PETIGAX és FENOILLET az egyik szánkával, csekély távolságban következett a többi öt, CANEPA-val és CAGNI-val. Mialatt ők elvontak, mi a legmagasabb jégbérc tetejéről zászlólobogtatással újból szerencsés utat kívántunk nekik. Némán álltunk ott, szivünkkel is, nemcsak szemünkkel kísérve őket, míg el nem tűntek a határtalan fehér síkságon.

Összeszedve kevés holminkat, megkezdtük a visszatérést. Három szánkánk van, mindegyiket nyolc kutya húzza. A teher nem nagy, az út jó, gyorsan fogunk haladhatni. Március 29-én és 30-án nem nagy utat tettünk; ha egy kicsit megerőltetjük magunkat, azt a darabot is megjárhatjuk nagy részben, melyen 28-án haladtunk át, hogy ily módon mingyárt egy-két napot nyerjünk. Éppen az első útrészeken lesz könnyű, mindig az előző napokon hagyott nyomokat követve, igen gyorsan haladni, hogy annál több idő maradjon az út ama részeire, ahol a régi nyomoktól el kell térnünk, mert különben nagyon eltávoznánk a kitűzött útvonaltól. Nem hagyhatjuk számításon kívül a kedvezőtlen időjárást sem, valamint azt a körülményt, hogy a szárazföld közelében a jég nagyon össze-vissza van hasadozva, miért is az első napokat szükséges felhasználni. Minden eshetőséget pontosan számításba véve, azzal kecsegtetem magamat, hogy nem egészen két hét alatt a Rudolf-szigetre érhetek.

Régi nyomdokaikon olyan gyorsan szaladnak a kutyák, hogy csak nagy fáradsággal tudjuk követni őket, bár időről-időre, a szánkákra pattanva, ki-kipihenjük magunkat.

Noha — 40° volt a hőmérséklet, egy órai menettől kiizzadtunk és kis időre meg kellett állnunk, hogy öltöztünkön könnyítsünk. Levetettük a súlyos *anoraker-t*; jobban lábunkhoz illesztettük a *finszkó*-kat. Így már sebesen haladháttunk; délutáni egy órakor odaértünk, ahol 29-én, és ötkor oda, ahol 28-án tanyáztunk. Tompa, komoly moraj kel a jégsíkon, mint a távoli vonat dübörgése. Ez a szorongatott jégtömegnek jajszava és előre hirdeti a legközelebb turalásokat, melyek a tájkép körvonalait átalakítandják; ez a kezdete valamelyik nagyobb jégtábla, jégzaj azon szörnyű és soha meg nem szűnő küzdelmének, midőn a kisebbet és gyöngébbet addig nyomkodja és morzsolja, míg ezer dirib-darabra nem törte. Néhány megnyílt rianás már eltűnt, más repedések gyorsan összecukódni készülnek, a peremeik nagy ropogással illeszkednek össze, egy-

más tetejére emelkednek, átbuknak és lassankint turalások képződnek. Olyan téren vagyunk, hol köröskörül mindenfelé repedezett a jég, darabokra oszlott, kevéssé tömör és számos rianással barázdált; erős nyomás esetében csekély ellenállási erejénél fogva valószínűleg a legfélelmesebb össze-visszaságba kerül. Oktalanság volna itt hosszan időzni. Nem csekély fáradsággal járt a kutyákat ösztökélve, a szánkákat taszigálva, nagy sietve a jégtarajokon, melyek lábunk alatt recsegnek, búgnak, átkelnünk és biztonságba helyezkednünk. Ez útunkban Collarino nevű kutyánknak, mely a többieknél félnékebb, és nem merészkedik a folyvást mozgó jégtuskókra lépni, sikerült a szerszám alól kibujni és elszökni. Többször hívtuk, de nem volt hajlandó utánunk jönni. Majd tán később csatlakozik hozzánk. A 28-án megtett út egy részét bejárjuk. Hatkor estve kifáradva, oly helyet keresünk, mely éjjeli tanyára alkalmas. Igen jó hátvédül szolgálhat egy régi jégbérc s ott sátrat is ütünk.

A délután folyamában keleti szél kerekedett és a hőmérséklet — 39 fokra emelkedett; most, úgy látszik, erősebben készül fújni a szél és délkeleti irányba átcsapni. Délre borus az ég. Idő és hőmérséklet változásának előjele ez! Március végén vagyunk és a hideg még mindig egyformán kemény. Ily hőmérséklet mellett negyedrészt sem végezheti az ember a megszokott munkának. Nehéz a fémtárgyakat kezelni, mert megfogva, égéshez hasonló fájdalmat okoznak, és fehér nyom jelzi a fémmel érintkezésben volt pontokat. Csak a déli szél kissé nagyobb erőre kapna! Igen szívesen vennők.

Collarino nem volt látható többé; reményelem, még visszatér, különben a kutyák részére való 16 adag megy vele veszendőbe. Ma este kellett volna leölni, helyette Polluce kutyát mészárolták le.

Az étkezéshez jó étvággyal láttunk. Az étel még mindig ugyanaz, kevéssé változatos, de eléggé erősítő. Jólakva, csak a nyugalomra gondolunk.

Vasárnap, április 1. — Tegnap kiterjedt síkon ütöttünk sátrat, nagy jégfalom közelében, rianásoktól és turalásoktól jó távol, hol azt remélhettük, hogy zavartalanul és jól tölthetjük majd az éjszakát. De az elővigyázat mitsem használt, a jég egészen váratlan meglepetéseket szokott hozni. Éjfél felé, mikor hálósájkjainkon és testünkön már fölengedett a jég és a langyos nedvességben már az álomnak átengedtük magunkat, a fülünkbe kezdett csengni az a jól ismert moraj, mely a jégnyomások előhírnöke. Minthogy testünk és fejünk közvetlenül a jégen nyugszik, világosan halljuk a hangokat teljes erejű változataikkal. Csak hallgattuk ezt a nem igen kedves zenét, ki nem bujva a zsákokból, remélve, hogy majd csak megszűnik. A jégbérc szerintünk szembetűnő bizonyítéka volt annak, hogy a jégzátony e helyen vastagabb, mint a környéken bárhol, és valószínűleg ellenállóbb is; biztunk tehát abban, hogy megvéd bennünket a szomszéd jégtáblák lökése ellen és így aránylag nyugodtak lehetünk. De a zaj folyvást növekedett, mind közelebb látszott jönni; a jég nyöszörgött és erősen recsegett; a kutyák künn nyugtalanzkodtak, némelyikök ugatni kezdett. Egyik emberünk kimegy nézni, hogy mi történik. Hét-nyolc méternyire a sátorról repedés támadt s mindjobban tágul és rianássá alakul. Egyik szánkánk éppen a rianás szélén komoly veszélyben forog. Biztos helyre vontatjuk, de sajnálatunkra a sátor áthelyezése is szükségessé válik. A jégbérc mögött jégnyomás folytán turalás képződik, ez sokkal veszélyesebb szomszéd, semhogy nyugodtan maradhatnánk. Erős délkeleti szél fú, szinte velőig hatol. Nagyon kelletlenül viszszük tovább a sátrat és tovább hurcoljuk összes holminkat vagy száz méternyire a rianástól. Sátrunkat újból felállítva, megint a zsákba fekszünk. Egy óránál is tovább tart, míg újra átmelegszünk és elaludhatunk.

Ma reggel növekedett a délkeleti szél ereje. Nem is gondolhatunk arra, hogy útra keljünk. Megnézzük a légsúlymérőt; tegnapról mára 8 mm. a sülyedése és még lejjebb

fog szállani. A légsúlymérőnek hirtelen esése megvigasztal bennünket; időváltozásnak előjele. Tekintettel az évszakra, csak a várva-várt déli szél jöhet, melynek langy lehellete némi enyhülést fog nyújtani. Ma, vasárnap, a pihenés napja; éppen 22 napja, hogy a Teplitzöblöt elhagytuk és most első ízben engedhetjük meg azt a fényűzést magunknak, hogy egy napot pihenésben töltsünk. Nemcsak nekünk, hanem kutyáinknak ugyancsak szüksége van erre, és hátlat adunk a rossz időnek, hogy egy kis pihenővel megajándékozott. Délben tüzet gyújtottunk és bőséges villásreggelit készítettünk, hogy ne legyen később alkalmatlanságunk az ebéd főzésével, de főleg azért, hogy az ételmi szerekkel is gazdálkodhassunk. A visszatéréskor felhasználandó adagjaink 18 menetnapra vannak kiszámítva; de mint ismeretlen szerepel e számításban az a rossz idő, melyre szintén gondolni kell s mely meghosszabbíthatja a jégzajon való tartózkodásunkat. A szél alábbhagyott, de havazni kezdett és alig látunk 100 méternyire. Miután gyomrunkat kielégítettük, ismét lefekszünk; holnap majd korán kelünk és friss erővel kipótoljuk az elveszített időt. Milyen jó ma — 22 fok hőmérsékletnél a sátor alatt! Mily könnyebbülés, hogy keztyütlen kézzel baj nélkül érinthetjük és kezelhetjük a konyhaeszközöket s nem érezzük, mintha megégettük volna kezünket!

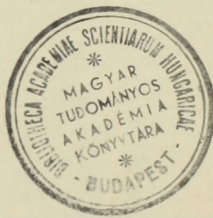
Collarino kutyánk nem jött vissza. Tényleg elveszett, CAGNI-nál is tudakozódtam később utána; senki sem látta többé.

Hétfő, április 2. — Egész éjszaka nagy erővel dühöngött a szél; ma reggel, úgy látszik, csillapodni készül. Tizkor felkelünk és indulni szándékozván, reggelit készítünk. Mily meleg van! A hőmérő egy pillanatra — 12 fokig emelkedett. Valóságos nyári meleg! Végre az annyira óhajtott déli szelek segítségünkre jöttek, egy pillanat alatt leküzdötték a hideget. Az idő még nem állandó, a légsúlymérő tovább is esik. Megint viharunk lesz talán?

Délben teljes szélcsendben útra kelünk. Ködfátyol vesz körül és nem enged messzire látnunk. A tegnapi

A JÉGZAJ MÁR ELMOZDULT A SZIGETTŐL, MIKOR CAVALLI DR. VISSZATÉR.

hóvihar eltörölte a nyomokat és hóréteget borított fölējök, melyben belesüppednek a szánkák. Nehezen bár, de mégis csak előre haladunk. A rianások hálózata közepében vagyunk és csak hosszú kerülőkkel találunk átjárót. Ha valamely csatornán már átkeltünk, száz méterrel odább egy másik áll előttünk és megint keresgélni kell azt a pontot, ahol az átkelés lehetséges. Kevés az előrehaladásunk!

Délutáni három óra felé ritkul a köd, pillanatra látható a Nap, melyet pompás nagy, szivárványszínekben játszó udvar környez, ennek tetejében pedig világító folt van. A szél nyugati irányba csapott át. Havazás és hófúvás kíséri, mely mindinkább erősödik; öt órakor a hófúvás oly sűrű, hogy alig látunk pár lépésnyire. Lehetetlen folytatni útunkat. Szeretnénk védett helyen sátrat ütni, de a szél dühöngve kap belénk; vihar ez, mely nyugat felől ront reánk páratlan erőszakkal, vészes füttyöléssel. Minden oldalról rianások zárják el útunkat; sietve kell sátrat vernünk ott, ahol éppen vagyunk. Kis emelkedés mögött nem valami jó védelmet találunk. A sátor mögött a szél felőli irányban a *kajákkal* megrakott szánkát helyezük el, mely kissé magasabb lévén, némileg szintén fedez, oldalt kétfelől a másik két szánkát, és ezek között beékelve ütjük fel a sátrat, melyet a szánkákhoz szilárdan erősítünk. A kutyákat szabadon bocsátjuk, ösztönükre bizva, hogy lehető legjobban gondoskodjanak fenntartásukról. A sátorba a hálósákkal bevisszük a konyhát, az élelmi szereket és mindazt, amire szükségünk van, hogy a szél rohamát sikeresen kibírjuk és jóvátehezzük a netaláni károkat. Künn mindent be fog fedni a hó és nehéz lenne bármely tárgyat a szükséges pillanatban megtalálni. Időközben valóságos orkán támad széllal és hóval. A szélvész rohamai szörnyű erővel követik egymást. Bezárkózunk a konyhába, melyet erősen megráz a szél, s bár jó selyemszövetből készült, kissé aggódunk, hogy tán nem lesz képes ellenállni. Most

először áll ki ily kemény próbát. A szél következtében a hőmérséklet — 32 fokra süllyedt.

Ma egy jégcsákányt veszítettünk el. Amint egy rianáson átkeltünk és szorosabb részének áthidalása végett egy jégtáblát vonszoltunk, a csákány *Cardenti* kezéből kisiklott, a tenger vizébe esett és azonnal alámerült. Csak két jégcsákányunk marad; gondosan kell rájuk vigyáznunk, mert a sziget közelében nélkülözhetetlenek lesznek, hogy útát vághassunk magunknak.

Kedd, április 3. — Az erős szélrohamok az egész éjszakán át folyvást tartottak; ma reggel kissé csillapultak, de a hóvihar változatlanul dühöng. A hó felhalmozódott a sátor falai mellett, teljesen befedte a szánkákat és valóságos védfalat emelt körülöttük. A sátor jól megállta a próbát és ez megnyugtat bennünket a jövőre nézve. A tegnap éjjeli szélrohamok aggasztók voltak; ma a hóba beágyalva és félig betemetve, semmi veszélytől sem kell tartanunk. A kutyák, szegény párák, a sától védve, egymás közelében lehasaltak és teljesen hóval vannak borítva, a sátorhoz simuló szelid hullámvonal jelzi menhelyöket; e hótakaró óvja meg őket a kegyetlen idő zordonságától. A szélvész miatt be vagyunk zárva a sátorba és a zsákon pihenünk. Délutáni két órakor vajaskenyérből, *pemmikánból* és kávéból álló jó reggelit fogyasztunk el. Minthogy nem folytatjuk útunkat, ebéd nélkül is ellehetünk, a kutyák is csak féladagokat kapnak.

Minduntalan nézzük a légsúlymérőt. Lassan emelkedik. Jó előjel, holnap talán jobbra fordul az idő; remélhetőleg ismét útra kelhetünk a régi nyomokon. De ha április 1-én a havazás betemette a szánkanyomokat, nem fogunk többé oly gyorsan haladhatni.

A hőmérséklet állandón — 26° és — 30° közötti.

Szerda, április 4. — Harminchat órája, hogy a zsákon heverünk, ezt már nagyon megelégtünk. Ma ötödik napja, hogy CAGNI csoportjától elváltunk, és csak egy napig me-

netelhattünk, nem számítva a második napon befutott két-három kilométert. Ez a ránk kényszerített tétlenség eleinte jól esett ugyan, de most már, hogy oly soká tart, nagyon alkalmatlanná kezd válni. Ma reggel minden arra mutat, hogy egészen olyan napunk lesz, mint a tegnapi. Erős nyugati szél, hófuvás és köd, az a hármasság, mely fogásban tart bennünket. Nyolckor, a heverésbe belefáradva, felkelünk és a szokott reggelivel eleget teszünk a gyomor igényeinek. A szél, úgylátszik, csendesedni készül. Várunk, hátha elhagyhatjuk a sátrat és indulhatunk. Időtöltésül kabátzsebemből előveszem a miniature *Dante*-kötetet, melyet Margit királynő ő felsége ajándékozott, és a *Pokol* egy énekét magyarázgatom a társaknak. De a hideg tanácsossá teszi, hogy abbahagyjuk e mulatságot s a zsákba vonuljunk vissza. Csak -32° a hőmérséklet, de mert nem mozoghatunk, csak a zsákba burkolózva érezzük jól magunkat.

Egy óra felé halljuk, hogy künn a kutyák ugrálnak, futkosnak a sátor körül és emellé pokoli lármát csapnak. Ez biztos jele annak, hogy a szél ereje csökkent. Ily módon fejezik ki az ebek azon való örömeiket, hogy mintegy új életre támadnak. A jégen hemperegnek, azután futnak, ugrálnak, hogy a hótól, mely sűrű bundájokba bevette magát, megszabaduljanak, megmerevedett tagjaikat fölmelegítsék és a zsibbadtságból felrázzák. Kilépünk, hogy résztvegyünk a vígságban. A szél kitombolta magát és már annyi ereje sincs, hogy a sivatag fővényeként száraz és finom havat felkavarja és tovavigye. A Napot borító sötét ködfátyol szétszakadt és a légkör gyorsan világosodik. Kiássuk a szánkákat, fél adag *pemmikánt* adunk a kutyáknak és félnégykor felszedjük a sátorfát, örvendve, hogy végre indulhatunk. Dél-délkelet felé tart utunk; a Napra és kronometerünkre bízunk magunkat. A Nap biztos vezetőnk és számunkra teljes pontossággal pótolja az iránytűt, sőt az az előnye, hogy semmiféle változásnak sincs alávetve.

A rianások körülöttünk részint összecukódtak, részint oly erősen befagytak, hogy velünk együtt szánkáinkat is elbírják. A hó járható, a szemhatár tiszta és gyorsan haladunk. Félóra múlva magas turalások hosszú sorához érünk, mely félkörben keletről nyugatnak huzódik. A legmagasabb emelkedésre kapaszkodom, de a körfal végét nem látom se

Gatto, a második csoport kutyája.

jobbra, se balra. Az első mögött más hatalmas jégtömegből felhalmozott falak emelkednek néma fenséggel. Közéjük hatolunk, ahol a járást legkönnyebbnek véljük, de minél beljebb jutunk, annál nehezebb előrehaladni. Annyi akadály között fárasztó dolog utat nyitni. Szerencsénkre a jéggátak között néhány nemrég befagyott esatorna segít rajtunk és hosszan elnyúló sík tér nyílik előttünk. Rövid út bejárása után nagy meglepetésünkre ráakadunk azokra a nyomokra, melyeket szánkáink északfelé menet közben hagytak. Két párhuzamos vonal ez, kemény és kiálló hóból, melyeket az elmúlt napok szélvésze nem tudott egészen eltörölni. Nem kell mondanom, milyen örömmel üdvözlöttük ezt a szerencsés fölfedezést, mely nemcsak arra képesített bennünket, hogy az eddigi idővesztéséget jóvátegyük, hanem valószínűleg arra is, hogy néhány napot nyerjünk. A kutyák, a régi nyomo-

jobbra, se balra. Az első mögött más hatalmas jégtömegből felhalmozott falak emelkednek néma fenséggel. Közéjük hatolunk, ahol a járást legkönnyebbnek véljük, de minél beljebb jutunk, annál nehezebb előrehaladni. Annyi akadály között fárasztó dolog utat nyitni. Szerencsénkre a jéggátak között néhány nemrég befagyott esatorna segít rajtunk és hosszan elnyúló sík tér nyílik előttünk. Rövid út

kon indulva, ezeket gyorsan követik; mi, hogy hátra ne maradjunk, kénytelenek vagyunk lépteinket gyorsítani és olykor szánkákra ülni. Ekként elhaladtunk a márc. 27-diki tanyánk mellett és esti tíz órakor majdnem ott álltunk meg, ahol 26-án voltunk éjszakára. Ujonnan képződött turalások láncolatai állják utunkat, messzibbre terjedőknek és nehezebben járhatóknak látszanak azoknál, amelyeken ma haladtunk át. Átjárót kell keresni és ez valószínűleg időbe fog kerülni. Fáradtak vagyunk; jobb lesz sátrat ütni! Éjfél felé lefekszünk. Északon van a Nap, éppen a szemhatár peremét érinti; nagy tűzgömb, melyet a sugártörés tüntet fel oly nagynak; vöröses és narancsszínű párák környezik, melyek fölöttébb változatos színárnyalatokban fokozatosan végre összefolynak a zenit azurkékjével. A turalások fehér és finoman csipkézett gerincei, a jégtuskók számtalan kékesfehér csúcsa és változatos alakú élei élesen körvonalazva látszanak a vöröses háttéren, mintha az északi fény vörösinű pirjában tüzes romok lángolnának. Valóban nagyszerű látvány! A sarktenger ily csodáit szemlélve, a képzeletre mély hatást tesz a látvány bámulatos fensége.

Csütörtök, április 5. — A tegnapi örömré ma bánat következett; a leggyalázatosabb napot töltöttük a jégen. Tegnap este étkezés után SAVOIE átjáró keresésére indult, de bármily messzire elkalandozott is, sikertelenül tért vissza; ma reggel sem kedvezett neki a szerencse. A jégnyomástól származó turalások roppant tért foglalnak el. Az óriási jégbérceknek rendetlen, össze-vissza hányt halmazát látjuk egymás tetején különféle állásban, mindenütt kimeredő hegyes és éles jégbordák mély lyukakat környeznek, megannyi fogóvermek ezek számunkra. A jégtömegek, ingatag egyensúlyban, mintha minden percben lezuhanni készülnének. Repedések és rianások keresztül-kasul szeldelik minden irányban. Valóságos kháosznak legszomorúbb képe.

Kelet és nyugat irányában egyaránt sikertelenül kerestük az utat. Csak északfelé volna tűrhető út. Összetett kézzel

pihenni, az időnek céltalan vesztegetése volna. A fejszékkel dolgozva, sikerül az első turaláson át utat vágni és azon nagy fáradsággal átvinni a szánkákat. Azután még egy másikon, majd nagy jégtömegekkel telehintett és csatornákkal is szeldelt térségen haladunk át. De a jég mind járhatatlanabbá válik és tovább menni lehetetlen. Vissza kellett fordulnunk oda, ahonnet kiindultunk. Kissé tovább nyugatra, úgy látszik, könnyebb lesz boldogulni a jéggel, és ebben az irányban teszünk először kísérletet. Kezdetben ugyanolyan nehézségekbe ütközünk, míg nem vagy tíz méter szélességű, nemrég befagyott, keletnek húzódnó csatornához érünk. A jégnyomástól összeaprított és a víz felszínén úszó jégdarabkák az újonan képződött jéghez hozzáilleszkedtek és ennek eredménye a rendkívül érdes felület, mely telve van csúcsokkal, sziklakemény élékkel és tönkre teszi az ember lábát meg a szánkákat. A csatorna mentén útnak eredtünk, örvendve, hogy valami módon kiszabadulhattunk a csúf tömkelegből. Egy óránál tovább haladtunk keleti irányban. Ekkor a csatorna délnek fordult, de két oldalán a jég csak igen kevéssel javult. Ezen a régi, nagyon hepe-hupás jégen nehéz lett volna előrehaladni. El kellett hagynunk a csatornát, de midőn átkeltünk rajta, közepén, ahol a jég vékony volt, féllábam beszakadt, CARDENTI pedig még szerencsétlenebbül járt, mindkét lábával derekáig belemerült. Ezek a meglepetések abban a nagy hidegben éppen nem voltak kellemesek. Egy darab fával, melyet felülről lefelé végig húztunk az áztatott testrészen, kinyomtuk a víz egy részét a ruhából, mielőtt az teljesen átmedvesedett volna, azután a vizet mohón beszívó száraz hóval való dörzsölés által iparkodtunk a nedvességtől lehetőleg szabadulni. Ezt az eljárást mindannyiszor alkalmaztuk, amikor hasonló elég gyakran előforduló baleseteink voltak.

Az ég egészen felhős és ködös; csak néhány pillanatra kandikál ki a Nap a fellegek közül és tizenegyedtől kezdve könnyű délkeleti szél fú.

E nap viszontagságainak betetőzésére két óraker — magunk sem tudjuk hogyan — régen képződött turalások tömkelegébe kerülünk, ahova a múlt napok szelei tömredék puha havat hordtak össze, s ebben legalább térdig besüppedünk. Szánkáinkat és a kutyákat ugyanaz a bal eset éri. Könnyű ködfátyol még válságosabbá teszi a helyzetet. Pár percre kiderül az idő s akkor egy magaslatról, körülbelül 200—300 méternyire tőlünk elég nagy jégsíkot látunk, hova el szeretnénk jutni, hogy ott sátort üssünk. Mennyi munkába és fáradságba került ez a rövid út! Anynyira egyenlőtlen a talaj, hogy nehéz volt rajta egyenesen megállani, félig hóba temetve, karjainkkal kellett fölemelnünk és taszítanunk a szánkákat és kutyákat. A szegény állatok ki voltak merülve, és ez a nap volt az egyedüli, melyen korbácsot használtunk. A szerencsétlenséget betetőzte, hogy a folytonos bukdácsolásban eltévesztettük az utat, és három órai hallatlan erőfeszítéssel tudtunk csak helyes irányba kerülni. Hétkor téres síkságon a fáradságtól összetörve, sátrat ütünk, de örülünk annak, hogy annyi akadályt legyőztünk. Kilenc órai menettel legfeljebb 7—8 kilométernyi utat tehettünk meg, de majd jobb útra kerülünk s ekkor kipótoljuk az elvesztett időt.

A délkeleti szél megerősödik és némi havazást hoz magával. Alighogy a sátorba vonultunk, CARDENTI kénytelen volt a keményre fagyott nadrágot mással felcserélni.

Péntek, április 6. — A szánkák tegnap sokat szenvedtek. A rázás, számos esés és a csatorna éles kiálló jégdarabjai ugyancsak megviselték azokat. Kettőnél elvesztett a talpokon levő fémburkolat és a harmadik szánalmas állapotban van. Kijavításuk a teher átrakásával délutáni egy óráig foglalkoztatott bennünket; esti hét óráig meneteltünk. Szándékosan szüntettem be a menetet valamivel korábban, hogy az emberek előbb lefeküdjenek és másnap ne keljenek fel későn. A hálósákba bújva, várhatunk egy óráig, míg a jég megolvad ruháinkon és elszenderedünk. Nedvességben al-

szunk, s midőn reggel fölbredünk, a külső ruhadarabok, különösen a lábunkon, egészen vizesek. Egészségünknek ez még sem árt, csak kissé elzsibbadnak tagjaink, melyeknek megdermedt izmai lassabban huzódnak össze; egyéb bajunk nincs. Néhány erős taglejtéssel visszaszerezzük teljes rugalmasságunkat. A szabadban, tiszta levegőben sokat mozogván, irigylésre méltó étvágnak örvendünk és élvezetet találunk az étkezésben. Ma magas a hőmérséklet, reggel — 23, este — 27 fok; menetközben melegünk van. Meglehetősen jó uton haladtunk, legalább a tegnapihoz képest annak találtuk. A tapasztaltakon okulva, óvakodunk olyan messzeterjedő turalások közé hatolni, melyeknek végét belátni nem lehet. De ködös időben erre nem vigyázhatunk s csak az iránytű után igazodunk. A szép, vagy húsz méter szélességű rianást tanyánk közelében ma reggel összecukódva találtuk, a tengeráramok tolták össze széleit és ezzel megkönynyítették továbbjutásunkat. A turalásoknak hosszú sorát úgy kerültük meg, hogy két órán át egyenesen nyugatnak tartottunk, de ennek következtében nem sokat haladtunk ma a kellő irányban előre. Számos csatornán átgázoltunk, eközben eleget ázott a lábunk, miből SAVOIE-nak jutott ki legtöbb. A hó megkeményedett, majdnem mindenütt elbírja az embert és nem nagyon fáraszt menetközben. Északkeleti szellő kísért bennünket az egész napon. Hat órakor szép látványt élvezünk: szivárványszínű nagy udvar környezi a Napot. Ahol sátrat ütünk, északnak tartó medvenyomokat veszünk észre. Ha a mackó még közel van s látogatásával szerencsétet, szívesen látjuk.

haladtunk. Két vagy három oly menet, mint a mai, és a Rudolf-szigethez kell érünk.

Vasárnap, április 8. — Még mindig kedvező és szép az időjárás, fel is használjuk, hogy időben és útban nyerjünk. A tegnapihoz hasonló napunk volt ma is, derült éggel, verőfénnel, jó úttal. A napfény felvidítja kedélyünket, fokozza erőnket és este nem érzünk oly fáradtságot mint egyébkor. Tíz óra volt, mikor megindultunk. Délben a napmagasságot akartam meghatározni, de SAVOIE hibája miatt elmulasztottam a kellő pillanatot. Nem törődtem e balsikerrel, mert úgy vélekedtem, hogy még két vagy három nap kell, míg a szárazföldet megpillanthatjuk. Mekkora volt tehát meglepetésünk, midőn egy óra felé a szemhatár szélén, majdnem egyenesen déli irányban földnek vagy felhőnek látszó tömegre akadt szemünk. Én és CARDENTI azt már rég figyelemmel kísértük, de egyikünk se szólt a másiknak, nem tartván lehetetlennek, hogy a szemlélt tárgy még változtatja alakját. Utóbb gondolatban méregetve az útat, melyet azóta tettünk meg, hogy CAGNI-tól különváltunk, és összehasonlítva azt az egész úttal a sziget elhagyása óta, arra a meggyőződésre jutottam, hogy még nem láthatunk szárazföldet. De minden okoskodás ellenére az a tömeg mindig mozdulatlanul állt egy ponton, alakja nem változott, jól meghatározott görbületét megtartotta. Tévedés ki volt zárva, csak szárazföld lehetett. A legmagasabb jégbérc tetejére másztam és messzelátóval vizsgálgódtam. Igen, szárazföld volt. „Föld! föld!“ kiáltám társaimnak; mindketten kecske fürgeségével mellettem termettek. Ők is a messzelátóval néznek és mindnyájan meggyőződünk, hogy szárazföld van előttünk. Kimondhatatlan örömmel, hangos *hurrá* kiáltással üdvözljük; iránytűvel fekvését is meghatározzuk. Jól van, útvonalunktól nem térünk el. Ujult lelkesedéssel és fokozott kitartással folytatjuk menetünket. Amint közelebb érünk, mind tisztábban látjuk az alakot, már a körvonalokat is megkülönböztethetjük. Ime, a mi Rudolf-szigetünk áll előttünk, ráismertünk fővonásaira,

hullámzatos felületére, a középső kidomborodásra, és egész körvonalára. Nincs benne kétség, már előre örvendünk, hogy a kunyhót, ott várakozó társainkat viszontláthatjuk.

Elhagyva a Teplitz-öblöt, nyolc-kilenc nap után a szigetet elvesztettük szemünk elől; a karaván még hosszú volt, az egész terhet magával cipelte; emberek és kutyák még nem szokták meg a jégen való utazás fáradsalmait. Most majdnem üres szánkákkal, veteránokként megedzve, a tapasztalat által arra képesítve, hogy minden csekélységet hasznunkra fordítsunk, könnyű lesz ugyanazt az utat négy nap alatt tenni meg. Már ma jócskán haladtunk, számításom szerint 35 kilométernyit. Ekkora eredménnyel még egy nap sem végződött. Eleinte kiterjedt síkságon haladtunk, melynek síma jege új alkotású volt, ezen a télen keletkezhetett. Itt pompásan ment minden; azután nem nagy távolságig turalások és rianások váltakoztak. Hétkor megállunk és még mindig sík tér van előttünk. Látunk nyílt csatornákat, de reméljük, hogy éjjel összecsukódnak vagy befagynak. A hőmérséklet — 24 fokra emelkedett. A szél a délutáni órákban délnyugati; este felé ködbe borul a táj és havazik. A légsúlymérő állása nem változik; ez jó előjel. Holnap valószínűleg ragyogva kel fel a Nap és megvilágítja utunkat. Hat órai menettel nagyon közel jutottunk a szigethez; hogy elérjük, szép idő mellett elég lenne 3—4 nap. Az egyik rianásban ma fókát láttunk és több buvár üdvözlést hozott a szárazföldről.

Ma ünnepnap van; ez alkalomból mindenki vajaskenyeret és teát kapott. A kutyáknak is egész adag pemmikánt adtunk, hogy kisebbsük ezzel is a szánkák terhét és lehetőleg sok kutyát tartsunk életben. Gazdagok vagyunk; teljes kilenc napi élelmünkön kívül még félre is tettünk; tizenkilenc kutyánk van s ezek számára 4—5 napra való pemmikán: közel lévén a szárazföld, némi fényűzést is megengedhetünk magunknak.

Hétfő, április 9. — Az ég besötétült, havazik, a szelek dél felől páratelten érkeznek; mindent ködfátyol burkol be

és rejteget. A frissen hullott hótól az egész tájék fehér, és ez a fehérség oly vakító, hogy a bekormozott szemüveget is hiába vesszük fel. A levegő és a hó egyforma, elmosódott fehérség benyomását teszi a szemre; és mivel sehol sincs árnyék, mely kidomborítaná a tárgyakat, meg nem ítélni az ember, hol vannak talajemelkedések és egyenlőtlenések. Legnagyobb baja van ezzel annak, ki elül jár és az utat mutatja; belebotlik és beleütközik a kiszögellésekbe, besüpped a hófuvatokba és hóval kitöltött repedésekbe; ahol meredek lejtő van, elveszti az egyensúlyt és hosszában elterül a havon. E hálátlan munkában gyakran felváltjuk egymást. Ily körülmények között előrehatolni módfelett alkalmatlan. Csak a legnagyobb nehézséggel követhetjük a kitüzött irányt; minden pillanatban újból meg kell keresni az iránytű segítségével, ami nem csekély idővesztéséget okoz. Meg-megállunk, le kell tennünk az iránytű dobozát vagy tíz méternyire a szánkáktól, megvárni, míg a tű lengései megszűnnek, s ha ekkép meg is határoztuk a követendő irányt, az a veszély fenyeget, hogy akaratlanul jéggarmadák és turalások közé kerülünk, melyekből kikászolódnai nagyon sok munkával jár és kifogyhatatlan türelmet igényel. Ép ez történt ma reggel. Midőn a tegnap este megpillantott síkságon keresztülhaladtunk, három órán át oly jégtömegek között küzködtünk, melyek úgy voltak odabányva, mintha valaki szándékosan gátolni akarta volna előhaladásunkat. Az idő három óra felé kiderül és déli irányban tisztán látható a szárazföld, de azt is látjuk, hogy minden irányban igen rossz a jég. Lassan haladunk, medvékként bolyongva a jégtömegek között. Magas turalástól védett helyen hat órakor sátrat ütünk. Kilenc óra alatt mindössze tán csak 10 kilométernyi utat tettünk. Ha szép idő lesz és nem épen rossz útunk, úgy holnap a sziget tőszomszédságában tanyázhatunk.

Legjobb kutyáink egyike, Bianchino teljesen kimerült a fáradságtól. Nagy sajnálatunkra le kellett ölni a hű állatot, mely mindig önfeláldozón teljesítette kötelességét és

talán azért jutott keserves állapotába, mert sohasem kimélte magát.

Kedd, április 10. — Hó és köd konok, kérlelhetetlen ellenségként üldöz bennünket. Egész éjjel havazott és ma reggel hófúvásban és ködben keltünk útra. Dél felé a szél nyugati irányba csap át, eloszlatja a ködöt s lehetővé teszi, hogy a Nap a felhők közül kikandikáljon. A jég állapota nem változik; nagy baj, hogy puha hó fedi, járhatatlan mindenféle egyenetlensége folytán. Hogy a nyugat felé tartó áramlást ellensúlyozzam, kelet-délkelet felé irányítjuk menetünket. A keleti oldalon óhajtanék a szigetre lépni, mert nyugaton majdnem mindig csatorna övezi, melyet ki akarnék kerülni. De a sok akadály miatt nem haladhattam sokáig a kitüzött irányban. Hiszem azonban, hogy kissé keletre jutottam. A Rudolf szigete látható déli irányban, de alacsonynak tűnik fel, felülete is csekély kiterjedésűnek, mert keskenyebb átmérője van felénk fordítva. Látszik a jégár tengerfelőli metszete, de a közbeneső jég oly egyenetlen, hogy attól tartok, egy napba is beletelik, míg megjárhatjuk.

A Nap három órakor pompás udvar közepén mutatkozott, ilyen szépet még nem láttam. Fénylő koszorú volt az, mely a prizma valamennyi színében tündöklött; vízszintes átmérő osztotta ketté, melynek mindegyik végén egy-egy melléknep volt. Három nap, egy vonalban. Az udvar tetején, a kört érintőleg nagy, világító tömeg fénylett.

Félnyelkor rianás állja utunkat. Minthogy el vagyunk fáradva, nincs kedvünk gázlót keresni rajta és sátrat ütünk. A nyugati szél következtében a hőmérséklet —36 fokra szállt le. Báresak ez két-három napig így maradna; a köd eltűnnék és a csatornák befagynának.

Szerda, április 11. — Minél inkább közeledünk a szigethez, annál nagyobbak az akadályok és annál kevesebbet haladunk előre. Ma reggel öt hosszú órán át vánszorogtunk s oly jégtömegekkel teleszórt térségen haladtunk, mintha csak alpesi morének közt jártunk volna. Számptalan turaláson kellett

átmászni. Végre egy emelkedett helyről szép síkságot látunk, melytől három legrosszabb fajtájú turalás választ el bennünket s ezek között a völgyyszerű mélyedéseket jégtörmelék tölti ki. Ha a síkra kívánunk jutni, előbb meg kell mászni ama ciklop-falakat. Jó kedvvel látunk munkához, mint-hogy az a remény kecsegtet, hogy végtére járható jégre jutunk. Mialatt mi a jégzirteken fáradozunk, a turalások szélén ezekkel párhuzamos rianás támad, melynek vége beláthatatlan. Boszantó dolog, szinte elveszítjük türelmünket. Elhatározzuk, hogy a legkeskenyebb helyen áthidaljuk a csatornát. A vizen uszkáló jég nagyon alkalmas e célra, bőséges anyag van a hídveréshez, és pedig kezünk ügyében. A csatornába annyi jégtáblát és jégdarabot dobálunk, hogy a képződő réteg elég vastag legyen testünk súlyát elbirni. Gyorsabban boldogulunk e módon, mint képzeltük. A rögtönzött félig híd, félig tutajon átmegyünk a szánkákkal együtt, azután jó három óráig haladunk. Mindig jobban és jobban nyugat felé hajt bennünket a tengerfolyás. A sziget pontos dél-délkeleti irányban van tőlünk. Mint nyugati végső pontja a Germániafok látszik, mely a többi, inkább délnek fekvő fokokat eltakarja. A háttérben a Károly-Sándor és a szomszédos szigetek láthatók.

Péntek, április 13. — A tegnapi nap verőfényesen kezdődött, de délután már havazott és sűrű köd támadt. A jól járható jégen jókora útat tehattünk. Ma azonban nedves az idő, sötét a levegő s igen rossz a jégen járni. Reggel kelet-délkeleti irányban csak egy pillanatig láttuk a szárazföldet. Az úszó jég nyugat felé vitt bennünket, habár tegnap keletnek tartottunk. Minthogy kevés útat tettünk, az áramlás magával vitt bennünket. A sziget nincs messze, egy nap alatt odaérhetnénk, de ily időben gondolni sem lehet erre. Tízkor újra kezdődik a havazás, délután pedig erős délkeleti szél arcunkba csapja az apró jégdarába keményedett havat. Besüpedünk a hóba. Még csak a szél és a vakító fényesség kell, hogy valóságos kínvallatást szenvedjünk. Azt hiszem, a jégzajon való szánkázás minden örömét végig élveztem, ideje

volna már célhoz jutnunk. A déli szél veszett meleget hoz magával. Olvad a jég, mintha a nyár kezdődnék és teljesen átázunk. A kutyák elfogyasztották az egész pemmikánt; mától kezdve csak a leölt társak húsával fognak táplálkozni: „Ma neked, holnap nekem.“

Szombat, április 14. — Elkészerítő konoksággal tart a rossz idő, a szél délnyugati irányba csapott át és délután ködöt, havat hoz. Közel vagyunk a szigethez, de csak este felé láthattuk meg. A Germánia-fok délkeleten tűnik fel. A szél és az úszó jég hatalmában vagyunk, ezek hányakvetnek bennünket kényök-kedvök szerint. A szél módosította az áramlást; most északnak és kelet felé hajt bennünket. A hó oly lágy, hogy lehetetlen nagyobb utat tenni. A szél elsöpörte a havat a síkról, de minden egyenetlenség megett felhalmozta. Mulatságos, mi módon jutunk át bármely kis emelkedésen. Tetejére érve, vagy övig besüppedünk, amikor is négykézláb kell kimásznunk, vagy labdaként legurulunk a lejtőn. A szánkák elé fogott kutyák, követve a vezető ember nyomát, sokkal jobban boldogulnak mint mi.

Körülbelül tíz órát töltöttünk utban, de annyi kerülőt kellett tennünk a csatornák között, hogy csak néhány kilométerrel jutottunk előbbre.

A főzésnél ma kis baj történt s meg vagyunk fosztva a főlelevenítő teától, melyet délután három óra tájt szoktunk készíteni. CARDENTI, ki mint szakács működött, tévedésből cukor helyett sótt tett a főzőedénybe. Szerencsétlenségre csak az utolsó pillanatban vettük ezt észre, mikor a kenyér, melyet mindenki beleaprított edényébe, a keserű és undorító folyadékkal már le volt öntve. Ekkép tehát, mikor úgyis szűkében vagyunk az élelmi szereknek, a kenyér egy része is kárba veszett.

A szigettől széles csatorna választ el bennünket. Holnap annak széléhez érünk, s ha át nem kelhetünk rajta, CARDENTI dolga lesz a *kaják*-ban a szigetre menni, hogy onnan csónakot hozzon számunkra.

Vasárnap, április 15. — Ma húsvét első napja és mintha az ég is ünnepelne, verőfényes és derült az idő. Meg voltunk győződve, hogy ma a szigeten fogunk sátrat verni, oly közel látszott az; de este felé, tizenkét órai bolyongás után átlátjuk, hogy holnap sem leszünk még szárazföldön, ha a hőmérsékletben nem áll be változás. Hét-nyolc kilométernyi út van a szigetig, de a jég oly töredezett, annyi rianás szeldeli, mintha július hónapban volnánk. Ily magas hőmérséklet április első felében egészen kivételes jelenség. Ma is, miként tegnap, —11 fokot jelez a hőmérő. A jég hasadozik, megoszlik, kisebb táblákká válik szét, mint nyár idején; folytonosan fárasztó küzdelembe kerül néhány kilométernyire haladni. Egyik jégmezőről a másikra szökdelni, olykor órákon át várni valamely különvált jégdarab hátán, míg egy rianás összecsukódik, ily lassan haladni, mikor néhány lépésnyire van a sziget tőlünk, ugyancsak kellemetlen dolog. Egyetlen napi kemény hideg elég volna, hogy bennünket a szárazra juttasson. Ma reggel minden fölösleges terhünkön túladtam. Elhagytam egy szánkát és a súlyos teveszörzubbonyokat, melyeket matrác helyett tartogattunk a hálósákban; vízzel teleítatva roppant súlyt képviseltek azok. Az ételmi szerekből már nagyon kevés maradt, négy-öt napra való, ha kisebbbitem az adagokat. Mikor biztosan hittük, hogy hamar érünk a célponthoz, nem takarékoskodtunk többé; szerencse, hogy csigaléptekkel is a kellő időben fogunk szárazföldre kerülni. Két kevéssé megterhelt szánkám marad 18 kutyával; könnyű volna tehát rövid idő alatt nagy távolságokat befutni s ime, mily iróniája a sorsnak, majdnem mozdulatlanul kell veszteglenünk s a szelek és áranlatok szeszélyétől függve.

Háromkor, a teázás idején, még remélhattük, hogy a sziget jégárján fogunk sátrat ütni. Bőséges vízkészletet szereztünk és most először, amióta a Teplitz-öblöt elhagytuk, megmosakodtunk. Gyógyszertárunk szolgáltatta a szappant s a főzőedénynek nagy külső fedelét használtuk mosdótálnak. Súlyt helyez-

tünk arra, hogy legalább külsőleg tisztán jelenjünk meg társaink előtt.

Sátrunkat a Germánia- és Oszlop-fok között ütöttük fel.

Hétfő, április 16. — A part közelében szörnyű darabos a jég, csupa turalás; szinte lehetetlen áthatolni. Mint az egyenlítői őserdőkben, fejszével kell utat vágni. A jégbércek e kháoszából kilépve, a síkon számtalan rianásra, tehát nem kevésbé félelmes ellenségre akadunk. A turalások kikerülése céljából déli irányban kellett haladnunk, tulajdonképi útvonalunktól eltérnünk. Havazik, a délnyugati szél erősbödött és a légsúlymérő leszáll. Talán vihart kell várnunk? Hat óraker széles rianás állja utunkat. Sátrat ütünk, hogy az időjárás viszontagságai ellen védelmet találjunk, és ebédet készítsünk, de készek vagyunk útra kelni, mihelyt lehetséges. A hóhoz, szélhez hozzájárul a köd; jobb helyben maradni. Ma reggel *kőmagert* húztunk, mert a *finszko* nagyon beissza a vizet, a láb benne átnedvesedik.

Kedd, április 17. — Egy sajátságos optikai csalódás még súlyosabbá teszi úgysis nehéz helyzetünket. Amint reggel a sátorból kilépünk, sem a Germánia-, sem az Oszlop-fokot nem látjuk, holott mindkettőnek előttünk kell lennie. A sötétes levegőben bajos messzire látnunk és jól tájékozódunk, de a vékony ködfátyolon keresztül úgy északon, mint délen szárazföld látható, két homályos tömeg; mindegyik magas, a sugártörés még nagyobbnak mutatja, bizonyára két hegyfok. A kettő között, az ég és felhők hátterén homályos, hullámzatos emelkedés, mely szigetekkéhez hasonló. Vajjon hová ragadhatott az áramlás ma éjjel bennünket? Három napja, hogy délnyugati szél fú, a jégnek tehát északkelet felé kellett ellódulnia. De hogyan magyarázható meg ama szigetecske jelenléte? Valószínűleg inkább dél felé vagyunk, a Rudolf-sziget és Károly-Sándor-föld közötti tengersizorban tartunk és a középben lévő szigetecske a Hohenlohe-sziget volna. A szigetek között a szelek helyi irányváltozásokat szenvednek és a jegethordó áramlások, melyek olykor ellen-

tétesek a szelekkel, még változékonyabbak. Bármint álljon a dolog, a legközelebbi pont, tehát a szigetecske felé tartunk; ha eloszlik a köd, majd megtudjuk, hol vagyunk. Minden áron biztonságba kell helyezkednünk valamely szárazföldön, hogy az áramlat tova ne vihessen bennünket; ott majd egész nyugalommal megvárhatjuk az indulásra alkalmas időpontot.

Néhány órai menetelés után az idő kiderül és délen a Germánia-, északon a Fligely-fokra ismerünk, a középső szigetecske pedig nem egyéb, mint a jégárnak tengerfelőli meredek, sötét homlokfala. Az a háttér, melyet az égbolt részének tartottunk, maga a jégár, mely egészen kék; ennek hátán pedig a szél által egyes elszigetelt helyeken változatos és tekervényes csavarvonalakban felhalmozott hó fehér visszfényével úgy kirí az egész környezetből, mintha valóságos felhőket látnánk.

Az áramlás közelebb hozott bennünket a szárazföldhöz, de jóval eltolt észak felé, vagy hat kilométerrel a tegnapi helyzethez képest, és a jég szédületes sebességgel folytatja pályafutását.

A Rudolf-szigettől északra és északkeletre sötétszínű kék reflex az égbolton arra tesz figyelmessé, hogy ott a tenger nagy területen jégmentes. Ha nem sikerül a jégárra kapaszkodnunk, mielőtt a Fligely-fokon túlvinne az áramlás, az Isten tudja, hogy a nyílt tengeren milyen messzire fogunk elúszni.

Lábaink gyorsaságára bízunk magunkat. Midőn néhány kilométernyire vagyunk a szigettől, széles rianás két részre választja a jégzajt, mindegyik rész jól megkülönböztethető és saját sebességgel bír. A föld felőli rész, mely a Germánia-fok csúcsára támaszkodik, lassabban mozog; arra kell valami módon átjutnunk. A csatorna közepén úszkáló jégtáblák kisebbek, semhogy azok segítségével kísérletet tehesünk a tulsó partra jutni. A csatornának egyik szűk részéhez hatalmas jégtáblákból álló nagy torlasz közeledik, melyet úszó szigetként nagyobb sebességgel hajt maga előtt a szél. Hegyes

csúcsok lepik el, mint valami szirtet a tenger közepén. Várjuk, hogy haladtában hozzánk érjen. Mialatt a szorulaton tovább jutni igyekeznek, megkockáztatjuk, hogy rávessük magunkat, nem törődve azzal, hogy ha nem sietünk eléggé, foglyokul magával visz bennünket. De attól tartunk, hogy a nyílt tengerre sodortatunk, a rettegés a vakmerőségig fokozza bátorságunkat s minden energiánkat megfeszítjük. Fürgén felkapaszkodunk a jégcsúcsokra, az egyik húzza a kutyákat, a másik taszítja a szánkákat; óriási erőfeszítéssel, egyik csúcsról a másikra ugorva sikerül a túlsó partra jutnunk, mielőtt a szigetcské eltávozott e helyről. Lelkendezve tíz percig pihenünk, aztán újból neki. Végre két órakor a jégár aljához érkezünk. Vagy száz méteres csatorna környezi a szigetet; lehetetlen a csatorna partjait követni, a jég túlságosan össze-vissza hasadozott. Négy nappal hamarabb érkeztünk, mint utóljára QUERINI-vel megállapítottuk; ennél fogva senki sem vár reánk. Elhatározzuk, hogy rendbehozzuk a *kajakot* és csónak után a tanyára küldjük CARDENTI-t. Négy-öt helyen javítani kell a *kajak* oldalát; feneke és felső része sértetlen. A szivattyú, mellyel a vizet eltávolítjuk belőle, jól működik; a *kajak* nem egészen egy óra múlva indulásra készen van. Ezalatt a sátor alatt elkészül az ebéd. Vidáman étkezünk, örvendve, hogy bolyongásunk nemsokára véget ér. CARDENTI-t részletes utasításokkal látom el, hogy mi módon mássza meg a jégárt és mikép igyekezzék a téli tanyához eljutni, különösen szívére kötöm, hogy ha már kiszállt a jégárra, jól odaerősítse a *kajakot*, nehogy az áramlás azt magával sodorja, mert nekünk nincs más járművünk, mellyel segítségére legyünk. Átadunk neki egy karabélyt, egy csomag töltényt s egy bárdot, hosszú hegyászókötelet, iránytűt, öltönyt és a megmaradt tíz kenyérből hármat; azonkívül egy levélkét, melyben ő kir. fenségét megérkezésemről értesítem, és kérem őt, hogy csónakot küldjön. A *kajak* kipróbálása után négykor CARDENTI elindul.

A jégárnak a tengernél végződő része velünk szemben

meredek és igen magas. Odább északra van egy könnyebben megmászható pont, de a kaják nem férközhetik hozzá, mert a tengert fedő jégkéreg útját állja. CARDENTI a Gernánia-fok felé evez. A magaslat tetejéről szemmel kísérvük és aggódva várjuk, hogy biztonságban láthassuk a szigeten. Eltűnik a jégtömegek mögött, végre azonban látjuk kiszállni a jégárra és felfelé mászni. Úgy tetszik nekünk, hogy nem a legalkalmasabb pontot választotta; a fal magas, kiálló hópárkány nehezíti a felmászást. Szabadon eresztve a kutyákat,

Cardenti a jégárhoz közeledik.

SAVOIE-val feléje tartok; szándékunk legalább tanáccsal segíteni CARDENTI-n és ha lehet, a csatornán átkelve szintén felhatolni a jégárra, hogy hárman együtt tán többre mehessünk. A sátorért, szánkáért és kutyákért, úgy gondoltuk, majd eljövünk másnap. Zászlónkat a legmagasabb jégbércre kitűzve, tanyánk helyét jelöltük. Több mint egy órába telik, hogy ötszáz méternyi utat tegyünk, annyira járhatatlan a jég. Midőn arra a helyre érünk, ahol CARDENTI-t kell találnunk, sem őt nem látjuk, sem a tengeren kajákját. Bizonyára máshol próbált szerencsét vagy visszament a sátor felé. Oda

tartunk mi is, de CARDENTI nincs ott. Az eget köd takarja, hiába néznénk CARDENTI után. Nyugodtabbak volnánk, ha a jégáron láttuk volna.

A jégzaj mindjobban ellődul észak felé, lassankint a Fligely-fokhoz közeledünk. A szél északkeleti irányba csapott át. Erősen fú s talán megállítja az észak felé elúszó jeget.

Szerda, április 18. — Várakozás közben hosszúnak fog tetszeni a nap; jobb lesz még egy kicsit pihenni a háló-

zsákban. Éppen fel akartunk kelni fél tízkor, midőn a távolban emberi hangokat véltünk hallani. SAVOIE a sátorajtón kidugja a fejét és látja, hogy a kutyák figyelmesen néznek a szárazföld felé. Sietve ki-rohanunk. A hegynek lejtőjén, a fehér havon tisztán látható az embe-

Defilippi, a második csoport kutyája.

rekből s kutyákból álló csoport s a tengeren csónak tartfelénk. Mély megindulás vesz rajtunk erőt; nélkülözéseink, szenvedéseink ime véget értek. Ott a tengerparton várnak ránk társaink. Messzelátóval vizsgáljuk őket; úgy tetszik, sokan vannak; valószínűleg mindannyian kijöttek elénkbe; nagy örömmünkben nem tudjuk megolvasni, hányan vannak. A zászló közelében jeladáskép még a magasba tartjuk a főzőedény fedőjét, melynek korongját messziről is észre kell venniök. A csónakban két személy evez; az egyik CHRISTIAN kormányosunk, kire azonnal ráismerünk; a másik kicsi zömök; ez úgy látszik QUERINI. Az éj folyamában a jégzaj, az északkeleti

szélnek engedve, eltávozott a szárazföldtől és jó darab tenger jégmentes; idő kell tehát, míg a csónak hozzánk eljut. Elkészítjük a reggelit és minden holminkat összeszedjük. A kormányossal együtt jön a kapitány. Kölesönös üdvözlés után EVENSEN azt mondja: „*Mr. Querini is not come back*”¹. Elámulva és abban a hiszemben, hogy tán rosszul értettem, kérdezem: „Mit beszél?” Ő ismétli: „*Messrs Querini, Stöcken and Ollier*”² *are not come back*“. Oh balsors! E fájdalmas és a mily váratlan, olyan rettentő hírre mintegy elkábultam. Lehetetlenségnek tartottam. „Az első csoport nem jött vissza“, ismételgettem magamban. Nem tudtam erről számot adni önmagamnak. Ekkora szerencsétlenségre megállt az eszem.

Hiába kérdezgettem a többieket; ők még kevesebbet tudtak, mint mi. Az elveszettek március 23-án, reggel vetek búcsút a karavántól és március végén a téli tanyára kellett volna érniök. Legjobb egészségben voltak, egyetlen szánkájukat tíz kutya húzta, az idő kedvezett; hát miért nem tudtak visszajönni? Milyen súlyos szerencsétlenség akadályozta meg a szigetre való visszaérkezésöket? Április 2-ig voltak élelemmel ellátva; e naptól kezdve csak üggyel-bajjal tarthatták fenn élteket, kutyák húásával, vadászat zsákmányával táplálkozva, ha ugyan akadt ez utóbbi. Vajjon mi sorsra jutottak? Ezekre a kérdésekre és ezer másra, mely felmerült, senki sem felelhetett. Megfejtethetlen talány! *Mi* április 8-tól kezdve látuk a szárazföldet és tíz napon át bolyongtunk környékén, de nem figyeltük meg legkisebb nyomukat sem. És hogy is találtunk volna nyomot a mérhetetlen jégsivatagon, mely maga is a tengert járja, mely folyvást átalakul, ezer csatornára hasad s rögtön újra összeforr, jégtömegeket halmoz egymásra, magas gátakat emel, melyek rendeltetése a tengerbe zuhanni, módosulni és szünet nélkül újra meg újra alakulni? A jégsivatagon végtére a vastag hóréteg

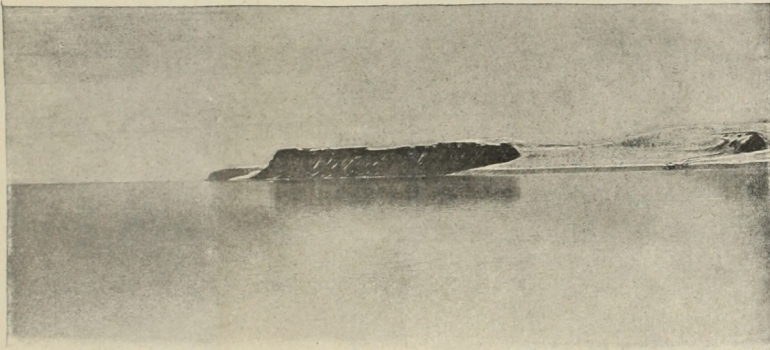
¹ Guerini úr nem tért vissza.

² Guerini, Stöcken és Ollier urak nem jöttek vissza.

mindent eltöröl, beföd és elsimít! Szomorú gondolat, hogy három kedves társunk válságos és kétségbeesett körülmények között lehet s nem segíthetünk rajtuk. Az első csoport elmaradása a mi megérkezésünk örömét is lerontotta.

Reggelihez ültetjük két vendégünket, azután a csónakra rakva egy szánkát, a hálósákat, a műszerszekerényt és nyole kutyát, a szárazföld felé eveztem. Másod ízben SAVOIE ült a csónakra a többi holmival. Lelkesült hurrával fogadott bennünket a királyi herceg és minden társunk. Este együtt voltunk mindannyian a meleg kunyhóban, örvendve, hogy szerencsésen megfeleltem feladatomnak.

Alexandra-föld.

II.

Legjobb napjaink egyike volt ma, szombaton, április 7-én, minden tekintetben; tiszta ég, szélcsend, síma jég és jól járható utunk. A szép reggel már előre sejteté a tényleg bekövetkezett gyönyörű napot. Az éjjeli északeleti szellő megtisztította a légkört és a felkelő Nap teljesen szétoszlatta a távolban még a szemhatáron lebegő könnyű ködöt. A Nap, mely tündérerejével, ragyogó sugáiraival mindent átalakítani képes, még a fehér végtelen jégsivatagot is széppé varázsolta. A csendes, száraz és igen tiszta levegőben ezer meg ezernyi rendkívül apró jégkristály libeg. E folyvást mozgó testecskéknek mikroszkópikus lapjairól vissza-visszaverődik a nap-sugár, s azt hinné az ember, hogy — csodálatos látvány! — a legfinomabb ezüstös hull alá. Ez a csillogó fehér atmoszferikus por teljes összhangban van a tiszta fehér hóból álló környezettel.

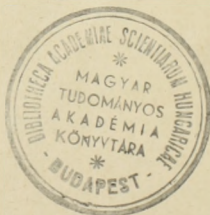
A hőmérséklet — 33°. A szélcsendben egészen jól tűrjük a hideget. Nyolc órai derekas menettel tán harminc kilométernyi útát tettünk. A nagyobbbrészt keletről-nyugatra huzódó befagyott csatornákon könnyen át lehetett kelni. Majd két órán át kiterjedt jégmezőn minden akadály nélkül

JEGYZET.

Néhány új szó.

- Jégzaj = pack jég, széltől összetolt tengeri jég.
Jégpárkány = banquise, a parthoz simuló havas jég.
Rianás = a jégben levő csatornák, melyek a turalások mellett nyílnak.
Turalás = jégtorlaszok és gátak.
Jégbérc = hummock, a jégmezőkön emelkedett jégthalmok, jégtömbök.
Folyás = az áramlásnak sodra.

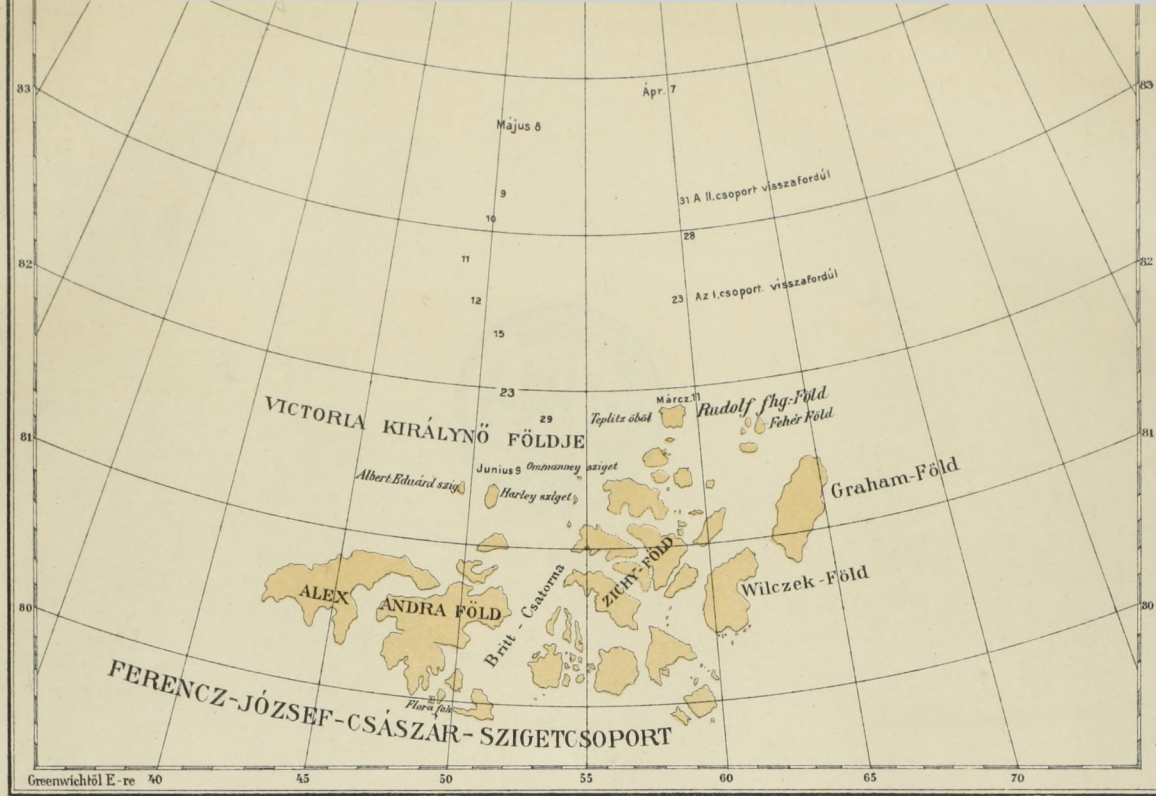
Ezeket az elnevezéseket nagyrészt a balatonmelléki magyarság használja a befagyott Balaton hasonnemű jelenségeinek jellemzésére.

Az UMBERTO CAGNI parancsnok alatt a Sark felé
indult szánkaexpedició útvonala

Együtt Kéllner és Albréduár, műnyomva.

Szavojai Lajos Amadé kir. abruzzói herceg „Észak csillaga”.

Lampel Robert (Wodianer Fés Fiai) cs. és kir. udvari könyvkereskedés kiadása.

A FERENCZ - JÓZSEF - CSÁSZÁR SZIGETCSOPORT TÉRKÉPE

FERENCZ JÓZSEF CSÁSZÁR SZIGETCSOPORT

A legújabb kutatások nyomán.
Payer (1872-74), Leigh Smith, (1880-81), Jackson. (1894-97)
Nansen (1895-96), Wellman. (1898-99)
Szavójai Lajos kir. herceg (1899-1900)

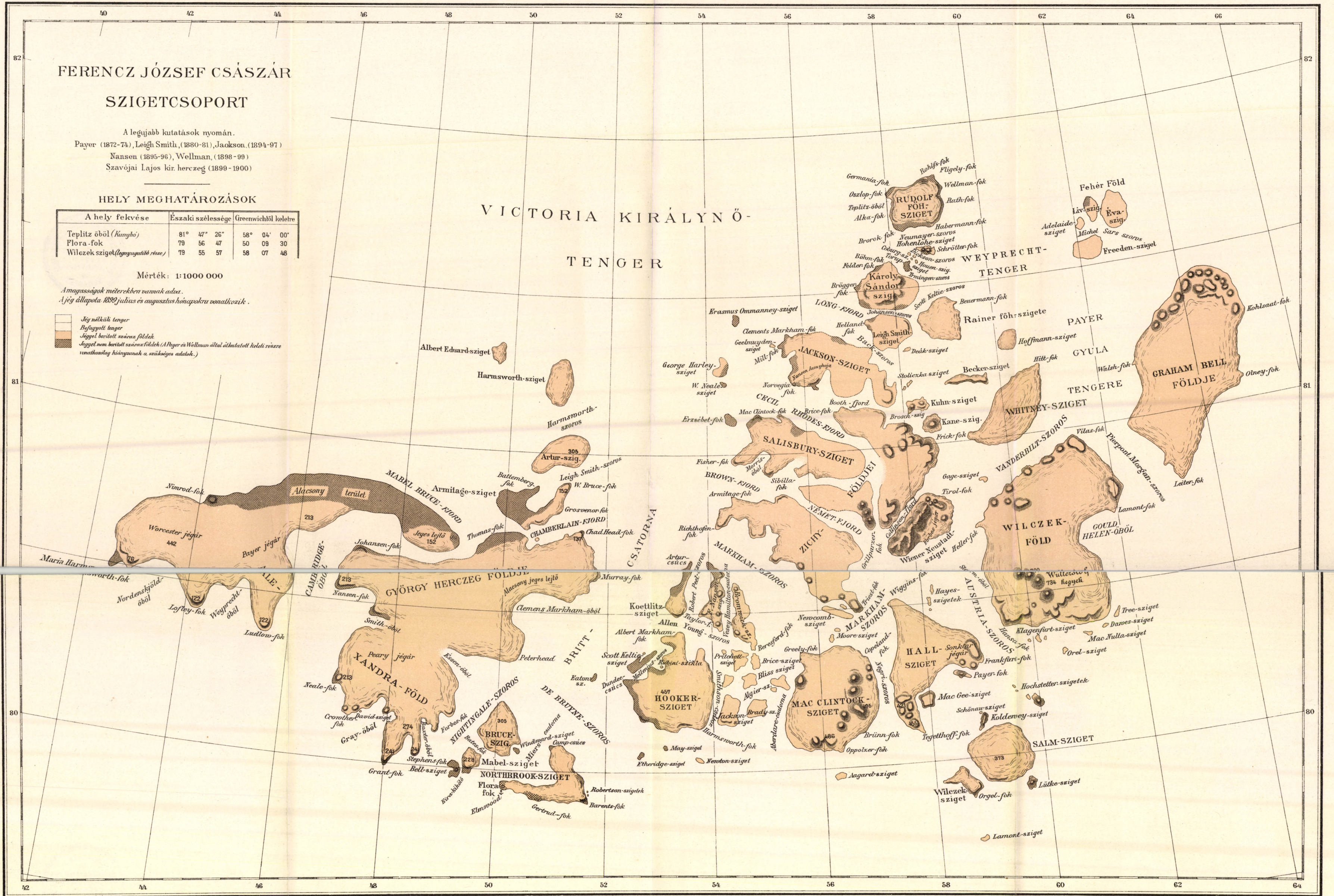
HELY MEGHATÁROZÁSOK

A hely fekvése	Északi szélessége	Greenwichből keletré
Teplitz öböl (Kánybó)	81° 47' 26"	58° 04' 00"
Flora-fok	79 56 47	50 09 30
Wilczek sziget (Legnyugatibb része)	79 55 57	58 07 48

Mérték: 1:1000 000

*Amagasságok méterekben vannak adva.
A jég állapota 1899 július és augusztus hónapokra vonatkozik.*

Jég nélküli tenger
 Befagyott tenger
 Jéggel borított száraz földek
 Jéggel nem borított száraz földek (A Payer és Wellman által alkutatott keleti részre vonatkozólag hiányoznak a szükséges adatok.)

Szavójai Lajos Amádé kir. abruzzói herceg, Észak csillaga.

Nyomat. Köllner és Mohrländer Budapest.

Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) cs. és kir. udvari könyvkereskedés kiadása